

ZBIERKA

**STANOVÍSK NAJVVYŠŠIEHO SÚDU
A ROZHODNUTÍ SÚDOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

1/2016

OBSAH***Stanoviská a rozhodnutia vo veciach občianskoprávných***

1. Ak bolo odvolanie (dovolanie) podané po 30. septembri 2012, vzťahuje sa na poplatkovú povinnosť v odvolacom (dovolacom) konaní právna úprava účinná od 1. októbra 2012, i keď konanie vo veci samej na súde prvého stupňa začalo pred 30. septembrom 2012.3
2. Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.10
3. Nesprístupnenie bytu nájomcom prenajímateľovi za účelom vyhotovenia znaleckého posudku o cene bytu pre jeho predaj verejnou dražbou nemožno bez ďalšieho považovať za také hrubé porušenie povinností, ktoré by opodstatňovalo výpoveď z nájmu bytu v zmysle § 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka.30
4. Ak zamestnávateľ novým určením hromadného čerpania dovolenky mení nielen jej termín, ale aj dĺžku trvania stanovenú v kolektívnej zmluve, musí byť takáto zmena kolektívnej zmluvy vyhotovená v písomnej forme a podpísaná zamestnávateľom a zástupcami príslušných odborových orgánov, inak je neplatná.32
5. Pohľadávka Sociálnej poisťovne proti zamestnávateľovi, ktorá vznikla rozhodnutím Sociálnej poisťovne o predpísaní poisťného na sociálne poistenie zamestnancov, má charakter prednostnej pohľadávky v zmysle § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorá sa, s výnimkou, že s tým súhlasia veritelia, nezahŕňa do reštrukturalizačného plánu. Na takúto pohľadávku nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania, preto môže byť vymáhaná v exekučnom konaní.38
6. Ak v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu, orgánom konajúcim v mene štátu vo veci náhrady škody podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení zákona č. 412/2012 Z.z. je od 1. januára 2013 Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Na prípadnú zmenu orgánu konajúceho v mene štátu prihliadne v takomto konaní súd z úradnej povinnosti. ...45
7. Ak po právnom úkone porušujúcom predkupné právo podielového spoluvlastníka ten spoluvlastník, ktorého predkupné právo bolo porušené, prevedie svoj spoluvlastnícky podiel na tretiu osobu, stáva sa nadobúdateľ prevedeného podielu ex lege nielen podielovým spoluvlastníkom spoločnej veci, ale zároveň aj osobou oprávnenou z predkupného práva viazaného na spoluvlastnícky podiel. V dôsledku toho prechádzajú na neho aj oprávnenia pôvodného spoluvlastníka vyplývajúce z nerešpektovania jeho predkupného práva. Pri tom nie je právne významné, či prevodca v čase, keď bol ešte podielovým spoluvlastníkom, svoje oprávnenia vyplývajúce z porušenia predkupného práva uplatnil alebo neuplatnil.54
8. Nevyhnutnou podmienkou zabezpečenia účinnej možnosti odvolateľa vyjadriť sa k úkonu protistrany svojou replikou je, že mu súd na toto vyjadrenie poskytne primeranú lehotu, ktorá nemôže byť kratšia ako päť dní.57
9. K odňatiu možnosti účastníka konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku) dochádza tiež vtedy, keď odvolací súd v rozpore s ustanovením § 214 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku neupovedomil elektronickými prostriedkami účastníka, ktorý podľa § 45 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku požiadal o také doručovanie písomností.62

- 10. Ak z právneho predpisu nevyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi účastníkom a vedľajším účastníkom (§ 201 veta druhá Občianskeho súdneho poriadku), súd odmietne odvolanie podané vedľajším účastníkom (§ 218 ods. 1 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku), ak účastník konania podporovaný vedľajším účastníkom zostane napriek výzve súdu nečinný a nevyjadrí sa, či súhlasí s odvolaním.66**

1.
STANOVISKO

občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

zo dňa 3. decembra 2015

k otázke vzniku poplatkovej povinnosti v odvolacom a dovolacom konaní, ak v čase podania žaloby bolo konanie oslobodené od súdneho poplatku v zmysle § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov

Ak bolo odvolanie (dovolanie) podané po 30. septembri 2012, vzťahuje sa na poplatkovú povinnosť v odvolacom (dovolacom) konaní právna úprava účinná od 1. októbra 2012, i keď konanie vo veci samej na súde prvého stupňa začalo pred 30. septembrom 2012.

Predsedička občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa § 21 ods. 3 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj podľa čl. 17 ods. 4 písm. c/ a podľa čl. 19 Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Pls 1/2006 (č. 291/2006 Z.z.) navrhla, aby na rokovaní kolégia bolo zaujaté stanovisko k zjednoteniu výkladu ustanovení zákona upravujúcich vznik poplatkovej povinnosti žalobcu v konaní o náhradu majetkovej a nemajetkovej ujmy podľa č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších právnych predpisov [§ 22 ods. 1 písm. b/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a čl. 20 Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Pls 1/2006 (č. 291/2006 Z.z.)].

Návrh na zaujatie zjednocujúceho stanoviska odôvodnila predsedníčka občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) potrebou odstrániť nejednotnosť rozhodovania, ktorá sa prejavila v zaujímaní odlišných právnych názorov obsiahnutých v niektorých rozhodnutiach krajských súdov Slovenskej republiky.

I.

1. Dotknutými sú nasledovné ustanovenia zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov (ďalej len „zákon č. 71/1992 Zb.“):

Poplatníkom je navrhovateľ poplatkového úkonu, ak je podľa sadzobníka ustanovený poplatok z návrhu (§ 2 ods. 1 písm. a/ zákona č. 71/1992 Zb.).

V odvolacom konaní je poplatníkom ten, kto podal odvolanie, pri dovolaní ten, kto podal dovolanie. Poplatníkom je tiež ten, kto podal opravný prostriedok proti rozhodnutiu správneho orgánu a v konaní nebol úspešný (§ 2 ods. 4 zákona č. 71/1992 Zb.).

Od poplatku je oslobodené súdne konanie vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným

rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom (§ 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. v znení do 1. októbra 2012).

Poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu, odvolania a dovolania alebo žiadosti na vykonanie poplatkového úkonu, ak je poplatníkom navrhovateľ, odvolateľ a dovolateľ (§ 5 ods. 1 písm. a/ zákona č. 71/1992 Zb.).

Z úkonov navrhnutých alebo za konania začaté do 30. septembra 2012 sa vyberajú poplatky podľa predpisov účinných do 30. septembra 2012, i keď sa stanú splatnými po 30. septembri 2012 (§ 18ca zákona č. 71/1992 Zb. v znení od 1. októbra 2012).

Zo žaloby na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom sa vyberá súdny poplatok 20 Eur [položka č. 7a Sadzobníka súdnych poplatkov (ďalej len „Sadzobník“), prílohy zákona č. 71/1992 Zb.]

2. V praxi sa vyskytli nejednotné názory pri riešení otázky, či po 1. októbri 2012 podlieha poplatkovej povinnosti odvolanie alebo dovolanie podané žalobcom domáhajúcim sa náhrady majetkovej a nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“) vtedy, keď žaloba bola podaná pred uvedeným dňom a s jej podaním nebol spojený vznik poplatkovej povinnosti žalobcu, lebo konanie o jeho žalobe bolo oslobodené od súdnych poplatkov (§ 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. v znení do 1. októbra 2012).

3. Napríklad v rozhodnutí **z 5. novembra 2014 sp. zn. 5 Co 419/2013 Krajský súd v Nitre** poukázal na časť dôvodovej správy k zákonu č. 286/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (pozn.: v ďalšom aj „zákon č. 286/2012“), v zmysle ktorej sa navrhuje *vyňatie konania vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom z rozsahu vecného oslobodenia. Týmto opatrením sa reaguje na nárast právne neopodstatnených žalôb o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. na súdoch. V žalobách sú predmetom sporu istiny v sumách nezriedka presahujúcich milióny eur bez toho, aby nároky žalobcov mali oporu v zákone. Oslobodenie od súdneho poplatku v súdnom konaní o náhradu škody má pre súdy v konečnom dôsledku za následok výrazný nárast sporovej agendy, keďže v štádiu predbežného prerokovania nároku v konaní pred ústredným orgánom štátnej správy nie je možné nárokom žiadateľov z dôvodu právnej neopodstatnenosti vyhovieť. Pokiaľ sa v súdnom konaní preukáže nezákonné rozhodnutie orgánu štátu, prípadne jeho nesprávny úradný postup a štát bude zaviazaný na náhradu škody, úspešnému žalobcovi v rámci náhrady trov konania prizná i náhradu trov na zaplatenom súdnom poplatku. Žaloby sa budú spoplatňovať podľa položky č. 1 Sadzobníka.*

V ďalšom sa v tomto rozhodnutí uvádza, že *spoplatnenie žaloby na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom sa nezaviedlo podľa položky 1, ale sa zaviedla nová položka 7a, ktorá zo žaloby na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím*

orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom určuje poplatok vo výške 20 Eur. Podľa poznámky k položke 1 bod 3. prvá veta Sadzobníka, poplatky podľa rovnakej sadzby sa platia i v odvolacom konaní vo veci samej. Zo znenia tejto položky by vyplývalo, že ak vzniku spoplatnenia konania nebráni zákonné vecné oslobodenie od poplatku, nemôže nastať situácia, že by existovalo konanie, ktoré by nebolo spoplatnené. K položke 7a Sadzobníka však neexistuje žiadna poznámka, ktorá by zakotvovala platenie takého istého poplatku aj v odvolacom konaní, a preto na ňu nie je možné aplikovať ustanovenie § 2 ods. 4 a § 6 ods. 2 zákona č. 71/1992 Zb., ktoré vymedzujú osobu poplatníka v odvolacom konaní, ale je treba vychádzať z toho, že poplatková povinnosť nevzniká odvolateľovi za každé začaté konanie v dôsledku podaného odvolania.

Podľa právneho názoru vec prejednávajúceho senátu Krajského súdu v Nitre zákonodarca v zákone č. 286/2012 Z. z., ktorým zaviedol do Sadzobníka položku 7a, ktorá zo žaloby na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom určuje poplatok vo výške 20 Eur, nemienil spoplatniť aj odvolacie konanie. Ak by totiž bol chcel zákonodarca spoplatniť aj odvolacie konanie, potom by bol žalobu na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom spoplatnil v položke 1 pod písm. d/ Sadzobníka (ako sa to navrhovalo v dôvodovej správe k návrhu zákona) a vzhľadom na poznámku k položke 1, bod 3. by nebola ani pochybnosť o tom, že podľa rovnakej sadzby sa platí poplatok aj v odvolacom konaní vo veci samej.

To znamená, že položka 7a sa týka iba spoplatnenia (samotnej) žaloby vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Pokiaľ by zákonodarca mal v úmysle spoplatniť aj odvolanie v takýchto veciach, bola by táto poplatková povinnosť uvedená v poznámkach... Odvolací súd sa v predmetnej veci v prípade interpretačných problémov pri aplikácii položky 7a v odvolacom konaní riadil ústavne konformným výkladom zákona o súdnych poplatkoch rešpektujúcim ustálenú zásadu „v pochybnostiach v prospech poplatníka“ a uprednostni výklad, ktorý je pre poplatníka priaznivejší. Napadnutým uznesením okresný súd vyrubil súdny poplatok za odvolanie podané proti rozsudku vo veci samej, pričom konanie o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom sa začalo ešte pred účinnosťou zákona č. 286/2012 Z. z., teda v čase, kedy bolo takéto konanie vecne oslobodené od súdnych poplatkov a žalobca zrejme mohol legitímne očakávať, že konanie, vrátane konania odvolacieho či dovolacieho, nebude spoplatnené.

Takmer identicky odôvodnil **Krajský súd v Nitre** uznesenie z **19. decembra 2014 sp. zn. 5 Co 850/2014**.

4. Na rozdiel od vyššie uvedeného ale **Krajský súd v Nitre** (teda ten istý súd) v uznesení z **27. mája 2015 sp. zn. 11 Co 229/2015** uviedol, že zákonodarca pre poplatkové účely rozlišuje medzi prvostupňovým, odvolacím a dovolacím konaním. Preto sa poplatková povinnosť za žalobu, odvolanie alebo dovolanie posudzuje vždy samostatne, a to podľa právneho stavu platného v čase začatia konkrétneho konania. V ďalšom poukázal na to, že od 1. októbra 2012 konania vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom nie sú oslobodené od súdnych poplatkov. Keďže odvolacie konanie začalo podaním odvolania (10. januára 2014) a dovolacie konanie začalo podaním dovolania (30. októbra 2014), nemožno už na odvolacie a dovolacie konanie aplikovať ustanovenie § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992

Zb. v znení účinnom do 30. septembra 2012, ale je potrebné aplikovať ustanovenia zákona č. 71/1992 Zb. v znení účinnom v čase začatia odvolacieho alebo dovolacieho konania.

Podobne **Krajský súd v Banskej Bystrici** v rozhodnutí zo **16. decembra 2014 sp. zn. 14 Co 1222/2014** poukázal na to, že žalobca podal 27. septembra 2012 žalobu, ktorou sa domáhal náhrady škody v zmysle zákona č. 514/2003 Z.z. *Súdne konanie vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom bolo ex lege, podľa ustanovenia § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. oslobodené od poplatku od 1. júla 2007... Išlo o vecné oslobodenie od poplatku, to znamená, že určité druhy konania sú oslobodené od súdnych poplatkov vzhľadom na predmet konania, ktoré sú taxatívne vymenované v ustanovení § 4 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch. Zákonom č. 286/2012 Z.z. bolo vypustené s účinnosťou 1. októbra 2012 ustanovenie § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. Z intertemporálneho ustanovenia § 18ca zákona č. 71/1992 Zb. v súvislosti s účinnosťou zákona č. 286/2012 Z. z. vyplýva, že z úkonov navrhnutých alebo za konania začaté do 30. septembra 2012 sa vyberajú poplatky podľa predpisov účinných do 30. septembra 2012, i keď sa stanú splatnými po 30. septembri 2012. Pri výklade tohto ustanovenia je potrebné vychádzať z celého kontextu zákona o súdnych poplatkoch a použiť definície pojmu poplatkový úkon (§ 1 zákona č. 71/1992 Zb.), ako aj vznik poplatkovej povinnosti (§ 5 zákona č. 71/1992 Z.z.) a ostatnú terminológiu aplikovanú v zákone č. 71/1992 Zb. Ak bol poplatkový úkon navrhnutý, alebo ak je v Sadzobníku ustanovený súdny poplatok za konanie a konanie začalo do 30. septembra 2012, vyberajú sa poplatky podľa doterajších predpisov. Ide o zakotvenie princípu zákazu retroaktivity jedine vo vzťahu k úkonom navrhnutým alebo konaniam začatým do 30. septembra 2012, keďže pri nich poplatková povinnosť vznikla ešte počas účinnosti právneho stavu pred novelou zákonom č. 286/2012 Z. z. Avšak v prípade podania odvolania v súlade s ustanovením § 5 zákona č. 71/1992 Zb. vzniká poplatková povinnosť až podaním odvolania, ktoré je poplatkovým úkonom. Ak bolo odvolanie podané po 30. septembri 2012, aj keď samotné súdne konanie na súde prvého stupňa sa začalo do 30. septembra 2012, na poplatkovú povinnosť v odvolacom konaní sa použije právny stav účinný po 30. septembri 2012. Podľa položky 7a Sadzobníka účinného od 1. októbra 2012 zo žaloby o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom sa platí súdny poplatok vo výške 20 Eur. Ak je ustanovená sadzba za konanie, myslí sa tým konanie na jednom stupni, ako to vyplýva z ustanovenia § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 71/1992 Zb. Poplatok podľa rovnakej sadzby sa vyberá i v odvolacom konaní vo veci samej. Za dovolanie sa vyberá vo výške dvojnásobku poplatku ustanoveného v Sadzobníku. Z uvedeného vyplýva, že zákonodarca rozlišuje pre poplatkové účely medzi konaním na jednom stupni a konaním odvolacím a dovolacím, preto potom poplatková povinnosť za odvolanie sa posudzuje podľa právneho stavu platného v čase účinnosti začatia odvolacieho konania. Odvolací súd v ďalšomkonštatoval, že žaloba bola podaná pred 1. októbrom 2012, preto jej podaním nevznikla žalobcovi poplatková povinnosť. Prvostupňový rozsudok ale napadol žalobca odvolaním, ktoré podal 7. júla 2014. Týmto dňom sa začalo odvolacie konanie a žalobcovi vznikla poplatková povinnosť. Vzhľadom na to, že odvolanie podal žalobca za účinnosti zákona č. 71/1992 Zb. v takom znení, podľa ktorého konanie vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom (už) nie je vecne oslobodené, vznikla žalobcovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok za podané odvolanie podľa ustanovenia § 6 ods. 2 veta druhá zákona č. 71/1992 Zb. Iba v prípade, ak by sa nielen prvostupňové, ale aj odvolacie konanie začalo do 30. septembra 2012, vzťahovalo by sa vecné oslobodenie v zmysle § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. aj na odvolacie konanie.*

5. V časopise **Zo súdnej praxe bolo pod č. 4/2015** uverejnené rozhodnutie najvyššieho súdu z 18. júna 2015 sp. zn. 3 Cdo 408/2015, v ktorom boli prijaté právne závery, ktoré sú obsahovo totožné so závermi, na ktorých spočívajú rozhodnutia krajských súdov uvedené v bode 4. V tomto časopise publikovaná právna veta znie: *Ak bolo dovolanie v konaní vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom podľa zákona č. 514/2003 Z. z. podané po 30. septembri 2012, aj keď samo konanie na súde prvého stupňa začalo prípadne do 30. septembra 2012, vzťahuje sa na poplatkovú povinnosť v dovolacom konaní už právna úprava účinná po 30. septembri 2012 (zákon č. 71/1992 Zb. v znení zákona č. 286/2012 Z. z.).*

6. Ústavný súd Slovenskej republiky, rozhodujúc o sťažnostiach podaných proti trom rozhodnutiam Krajského súdu v Žiline, ktoré spočívali na právnych záveroch obsahovo zhodných s tými, ktoré sú vyššie uvedené v bode 4., konštatoval, že *napadnuté rozhodnutia krajského súdu nemožno považovať za zjavne neodôvodnené a ani za arbitrárne, t. j. také, ktoré by boli založené na právnych záveroch, ktoré nemajú oporu v zákone, resp. popierajú podstatu, zmysel a účel v napadnutom konaní aplikovaných ustanovení zákona o súdnych poplatkoch a Občianskeho súdneho poriadku. Krajský súd teda vo svojich rozhodnutiach právne vyčerpávajúcím a ústavne súladným spôsobom zdôvodnil, prečo a na základe akých právnych úvah zaviazal sťažovateľku povinnosťou zaplatiť súdny poplatok vo výške 20 Eur za podané odvolania ako riadny opravný prostriedok (viď uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 13. augusta 2014 sp. zn. I. ÚS 453/2014). K podobným záverom dospel Ústavný súd Slovenskej republiky tiež v uznesení z 9. septembra 2014 sp. zn. III. ÚS 514/2014, v ktorom poznamenal, že sa plne stotožňuje s dôvodmi uvedenými vo svojich predchádzajúcich rozhodnutiach sp. zn. IV. ÚS 255/2014 zo 16. apríla 2014; sp. zn. IV. ÚS 266/2014, sp. zn. IV. ÚS 267/2014 a sp. zn. IV. ÚS 268/2014 z 28. apríla 2014, sp. zn. IV. ÚS 340/2014 z 19. júna 2014.*

II.

K návrhu stanoviska boli vznesené tieto pripomienky, poznámky, návrhy a námety:

1. Senáty občianskoprávneho kolégia s návrhom stanoviska vyslovili súhlas. Podobne sa vyjadrila Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach a Krajský súd v Banskej Bystrici.

2. Senát „5 Co“ Krajského súdu v Nitre navrhol, aby stanovisko bolo doplnené o vysvetlenie dôsledkov toho, že pri položke 7a Sadzobníka nie je osobitná poznámka o spoplatnení odvolania, resp. toho, že položka 7a nie je zahrnutá do spoločnej poznámky k položkám 1, 2, 6, 7, 9, 14 a 16 Sadzobníka.

3. Právnická fakulta UK v Bratislave odporučila, aby návrh stanoviska bol doplnený aj o vysvetlenie dôvodu, prečo znenie položky č. 7a Sadzobníka, prílohy zákona č. 71/1992 Zb. nič nemení na opodstatnenosti navrhovanej právnej vety.

4. Senát 3 C poznamenal, že § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých

zákonov v znení neskorších predpisov je v čase rokovania občianskoprávneho kolégia súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, preto dovtedy, kým nedôjde k zmene tohto ustanovenia, možno sa síce v teoretickej rovine zamýšľať nad argumentáciou, podľa ktorej zjednocujúce stanovisko je už v súčasnosti prežitkom, avšak v praktickej rovine treba rešpektovať zákon.

III.

Občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu zaujalo k vyššie nastolenej otázke stanovisko, podľa ktorého **ak bolo odvolanie (dovolanie) podané po 30. septembri 2012, vzťahuje sa na poplatkovú povinnosť v odvolacom (dovolacom) konaní právna úprava účinná od 1. októbra 2012, i keď konanie vo veci samej na súde prvého stupňa začalo do 30. septembra 2012.**

K záverom, na ktorých spočíva toto stanovisko, dospelo občianskoprávne kolégium z týchto dôvodov:

1. Imanentným znakom právneho štátu je medziiným princíp právnej istoty, ktorý spočíva okrem iného v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov, že ich budú správne vykladať a aplikovať. V právnom štáte musí panovať istota, že na určitú právne relevantnú otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď. Protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie.

Právny poriadok Slovenskej republiky predvída možnosť existencie rozdielnych právnych názorov súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach a upravuje procedúru, prostriedky a nástroje, ktoré majú zabezpečiť koherentnosť judikatúry (viď § 22 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Tento mechanizmus spočíva v inštitúte zverejňovania súdnych rozhodnutí zásadného významu najvyšším súdom a v inštitúte prijímania stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov plénom najvyššieho súdu alebo príslušným kolégiom najvyššieho súdu.

2. Občianske súdne konanie vo veciach náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom bolo podľa § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb. v znení pred 1. októbrom 2012 ex lege vecne oslobodené od súdneho poplatku. Zákonom č. 286/2012 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 145/1995 Z.z. o správnych poplatkoch v znení neskorších právnych predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 286/2012 Z.z.“), došlo k novelizácii zákona č. 71/1992 Zb., ktorou bolo s účinnosťou od 1. októbra 2012 vypustené ustanovenie § 4 ods. 1 písm. k/ zákona č. 71/1992 Zb.

Z intertemporálneho (prechodného) ustanovenia § 18ca zákona č. 71/1992 Zb. vyplýva, že z úkonov navrhnutých alebo za konania začaté do 30. septembra 2012 sa vyberajú poplatky podľa predpisov účinných do 30. septembra 2012, i keď sa stanú splatnými po tomto dni. Pri výklade tohto ustanovenia treba vychádzať z celého kontextu zákona č. 71/1992 Zb. a použiť definície pojmu poplatkový úkon (§ 1 zákona č. 71/1992 Zb.), ako aj vznik poplatkovej povinnosti (§ 5 zákona č. 71/1992 Zb.) a ostatné pojmy používané v zákone č. 71/1992 Zb.

Ak bol poplatkový úkon navrhnutý, alebo ak je v Sadzobníku ustanovený súdny poplatok za konanie a konanie začalo do 30. septembra 2012, vyberajú sa poplatky podľa doterajších predpisov. Ide o zakotvenie princípu zákazu retroaktivity, avšak iba vo vzťahu k úkonom navrhnutým alebo konaniam začatým do uvedeného dňa (t.j. do 30. septembra 2012).

V prípade podania odvolania vzniká poplatková povinnosť podľa § 5 zákona č. 71/1992 Zb. podaním odvolania, ktoré je poplatkovým úkonom (podobne je to v prípade dovolania). Ak bolo odvolanie (dovolanie) podané po 30. septembra 2012, i keď samotné konanie na súde prvého stupňa začalo do 30. septembra 2012, vzťahuje sa na poplatkovú povinnosť v odvolacom (dovolacom) konaní právna úprava účinná po 30. septembri 2012.

Podľa položky 7a Sadzobníka v znení účinnom od 1. októbra 2012 sa za žalobu o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávnym úradným postupom platí súdny poplatok vo výške 20 Eur. Ak je ustanovená sadzba za konanie, myslí sa tým konanie na jednom stupni (§ 6 ods. 2 prvá veta zákona č. 71/1992 Zb.). Poplatok podľa rovnakej sadzby sa ale vyberá aj v odvolacom konaní vo veci samej. Za dovolanie sa vyberá poplatok vo výške dvojnásobku poplatku ustanoveného v Sadzobníku. Z uvedeného vyplýva, že sám zákonodarca pre poplatkové účely rozlišuje medzi konaním na prvom stupni a konaním odvolacím a dovolacím. Poplatková povinnosť za odvolanie (dovolanie) sa posudzuje v každom z týchto konaní samostatne, a to podľa právneho stavu platného v čase začatia odvolacieho (dovolacieho) konania.

Na opodstatnenosti právneho názoru, ktorý je vyjadrený v právnej vete tohto stanoviska, nič nemení skutočnosť, že pri položke 7a Sadzobníka nie je žiadna osobitná zmienka (poznámka) o platení súdneho poplatku za odvolanie a dovolanie. Ak totiž položka neobsahuje žiadnu poznámku, alebo v poznámke nie je zmienka o platení odvolania a dovolania, postupuje sa podľa § 2 ods. 1 písm. a/ v spojení s § 5 ods. 1 písm. a/ a § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 71/1992 Zb.

2.
STANOVISKO

občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
zo dňa 3. decembra 2015

k výkladu § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku

Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.

Predsedička občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa § 21 ods. 3 písm. a/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj podľa čl. 17 ods. 4 písm. c/ Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Pls 1/2006 (č. 291/2006 Z.z.) navrhla občianskoprávnemu koléziu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, aby zaujalo zjednocujúce stanovisko v otázke, či nepreskúmateľnosťou rozhodnutia dochádza k odňatiu možnosti účastníka konania pred súdom konať [§ 22 ods. 1 písm. b/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a čl. 20 Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. Pls 1/2006 (č. 291/2006 Z.z.)].

Návrh na zaujatie stanoviska k výkladu § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. odôvodnila predsedníčka občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) potrebou odstrániť nejednotnosť súdneho rozhodovania, ktorá sa prejavila v zaujímaní odlišných právnych názorov senátov tohto kolégia najvyššieho súdu pri riešení otázky, či sa nedostatočným odôvodnením rozhodnutia odníma účastníkovi možnosť pred súdom konať.

I.

Dotknutými sú nasledovné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku:

V odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé (§ 157 ods. 1 O.s.p.).

Ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku (§ 167 ods. 2 O.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom [§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (pozn.: podľa Občianskeho súdneho poriadku v znení pred 1. januárom 2015 išlo o ustanovenie § 237 písm. f/)].

II.

Vzhľadom na to, že v minulosti boli zastávané nejednotné názory na riešenie otázky, či nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladá procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., bol na základe uznesenia občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) ako judikát R 111/1998 uverejnený rozsudok najvyššieho súdu, z ktorého vyplýva, že „*konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) aj vtedy, ak odvolací súd svoj právny záver riadne neodôvodnil, takže jeho rozsudok zostal nepreskúmateľný*“. Najvyšší súd si týmto judikátom osvojil názor, že nepreskúmateľnosťou sa neodníma účastníkovi možnosť pred súdom konať, a teda ani nezakladá prípustnosť dovolania.

Po prijatí uvedeného judikátu sa rozhodovacia prax najvyššieho súdu v zásade stotožňovala so závermi v ňom uvedenými. K zmeneným prístupom niektorých senátov najvyššieho súdu začalo dochádzať až s odstupom niekoľkých rokov. V súčasnosti sú pri posudzovaní nepreskúmateľnosti rozhodnutia ako dôvodu zakladajúceho prípustnosť dovolania zaujímané dva rôzne právne názory.

III.

Prvý z dvoch odlišných názorov je založený na téze, že nepreskúmateľnosťou rozhodnutia sa účastníkovi konania odníma možnosť pred súdom konať, preto táto procesná nesprávnosť zakladá procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (od 1. januára 2015 ide o ustanovenie § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.).

1. V rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 171/2005 najvyšší súd uviedol, že vada konania uvedená v ustanovení § 237 písm. f/ O.s.p. je vo svojej podstate porušením základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“). Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/91) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (nález z 12. mája 2004 sp.zn. I ÚS 226/03) treba za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Požiadavky na riadne odôvodnenie rozsudku súdu vo vnútroštátnych podmienkach Slovenskej republiky ustanovuje § 157 ods. 2 O.s.p. ... korektným a i ústavne konformným výkladom ktorého treba dospieť k záveru, že s tam uvedenými požiadavkami je v rozpore nielen úplný či čiastočný nedostatok (absencia) dôvodov rozhodnutia, ale napr. aj existencia extrémneho nesúladu medzi právnymi závermi súdu a jeho

skutkovými zisteniami, resp. prípad, keď právne závery zo skutkových zistení v žiadnej novej interpretácii nevyplývajú a napokon i len všeobecné súhrnné zistenia bez špecifikácie jednotlivých dôkazov, z ktorých mali byť tieto zistenia vyvedené. Pretože povinnosť súdu riadne odôvodniť rozhodnutie je odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktoré sa vporiada i so špecifickými námietkami účastníka; porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu (v rovine polemiky s jeho dôvodmi) v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak potom nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. a zároveň aj dôvodnosť podaného dovolania. I s prihliadnutím na obsah vyššie zmienenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (*dalej len „ESLP“*), Komisie a Ústavného súdu Slovenskej republiky (*dalej len „ústavný súd“*), to však znamená, že za prekonaný treba považovať názor považujúci nedostatky v odôvodnení súdneho rozhodnutia len za tzv. inú vadu konania (R 111/98).

2. K záverom, odlišným od R 111/1998 dospel najvyšší súd aj v rozhodnutí sp. zn. **7 Cdo 134/2011**, v odôvodnení ktorého uviedol, že *pri úvahe o právnej kvalifikácii tejto vady nemožno prehliadnuť mieru (intenzitu) nepreskúmateľnosti a teda aj mieru, do akej táto vada poškodí účastníka konania na jeho ústavných právach. Intenzitu tejto vady treba posudzovať vždy s prihliadnutím na okolnosti konkrétneho prípadu a v každej konkrétnej veci individuálne zodpovedať otázku, do akej miery možno nepreskúmateľnosť rozhodnutia podriaďiť pod ustanovenie § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (t.j. posudzovať ho ako „inú vadu“) a do akej miery ho možno podriaďiť pod ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p. (t.j. posudzovať ho ako odňatie možnosti konať pred súdom). Bez zohľadnenia individuality každej prejednávanej veci je priam neprípustné paušálne použitie rozhodnutia č. 111/1998. Navyše, nemožno ponechať bez povšimnutia ani časové hľadisko a znenie právnej úpravy platnej v čase prijatia predmetného rozhodnutia.*

3. Na obdobných právnych záveroch a argumentácii zotrval najvyšší súd aj v uzneseniach sp. zn. **6 Cdo 209/2013, 4 Cdo 319/2013, 8 Cdo 72/2013 a 1 Cdo 253/2013**.

4. Otázku, či nepreskúmateľnosťou rozhodnutia dochádza k odňatiu možnosti účastníka konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.), riešil najvyšší súd aj v uznesení sp. zn. **1 Cdo 249/2013**. V úvodnej časti odôvodnenia tohto rozhodnutia sa konštatuje, že otázka, či nepreskúmateľnosť namietaného súdneho rozhodnutia zakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., nie je posudzovaná senátmi najvyššieho súdu jednotne. *V súčasnej dobe sa väčšina senátov najvyššieho súdu vo svojej rozhodovacej činnosti odchýlila od právneho názoru vyjadreného v rozsudku najvyššieho súdu uverejnenom v Zbierke pod č. R 111/1998 (k tomu porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn 1 Cdo 126/2012, 1 Cdo 191/2012, 1 Cdo 187/2013, 1 Cdo 229/2012, 2 Cdo 147/2014, 2 Cdo 132/2011, 4 Cdo 198/2014, 4 Cdo 163/2011, 5 Cdo 110/2012, 5 Cdo 267/2013, 5 Cdo 234/2013, 6 Cdo 37/2012, 6 Cdo 209/2013, 7 Cdo 31/2011, 8 Cdo 142/2014 a ďalšie). Zároveň je ale nutné konštatovať, že nie každé nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia je takou vadou konania, ktorú je možné považovať za odňatie možnosti účastníkovi konať pred súdom. Založenie prípustnosti dovolania na základe*

nepreskúmateľnosti by v zásade nemalo závisieť od subjektívnych okolností, ale výlučne okolností objektívnych. Bude tomu tak v prípade, ak v dovolaní vytýkané nedostatky vo svojej podstate spochybňujú základné premisy presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia súdu, vtedy je nutné zaoberať sa tým, či rozhodné skutkové a právne závery súdu, na ktorých založil svoje namietané rozhodnutie, nie sú arbitrárne, prípadne svojvoľné, a či z ústavného ale i zo zákonného hľadiska tieto možno považovať za neospravedliteľné a neudržateľné.

IV.

Odlišná názorová platforma na riešenie uvedenej otázky, spočívajúca na pretrvávajúcej aktuálnosti judikátu R 111/1998 a tom, že nepreskúmateľnosť nezakladá procesnú prípustnosť dovolania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (resp. § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) je prezentovaná v rozhodnutiach senátu 3 C a tiež niektorých iných senátov.

1. V uznesení sp. zn. **3 Cdo 176/2013** najvyšší súd uviedol, že *prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. nemožno extenzívne vykladať v súvislosti s postupom súdu vtedy, ak ide o faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. Rovnako v uznesení z 11. júla 2012 sp. zn. 5 Cdo 201/2011 konštatoval, že „za odňatie možnosti konať pred súdom nemožno považovať rozhodnutie, ako výsledok vecnej rozhodovacej činnosti súdu“. V súlade s tým pod postupom súdu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. možno rozumieť len faktickú procesnú (ne)činnosť, teda procedúru prejednávania veci, ktorá predchádza vydaniu konečného rozhodnutia a ktorá má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania a zmarenie možnosti jeho aktívnej účasti na konaní (viď aj rozhodnutie najvyššieho súdu z 10. októbra 2012 sp. zn. 6 Cdo 90/2012, 91/2012).*

Senát najvyššieho súdu v ďalších častiach odôvodnenia tohto rozhodnutia uviedol, že *správnosť takéhoto nazerania vec preskúmajúceho senátu najvyššieho súdu na problematiku nepreskúmateľnosti súdneho rozhodnutia a jej dôsledkov potvrdzujú tiež rozhodnutia ústavného súdu o sťažnostiach proti tým rozhodnutiam najvyššieho súdu, ktoré zotrúvali na právnych záveroch súladných s R 111/1998 (viď rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 184/2010, III. ÚS 184/2011, I. ÚS 264/2011, I. ÚS 141/2011, IV. ÚS 481/2011, III. ÚS 148/2012, IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 208/2012, IV. ÚS 90/2013).*

Pokračujúc v odôvodnení predmetného rozhodnutia najvyšší súd v tomto rozhodnutí konštatoval, že *v preskúmvanej veci je dovolaním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu. Občiansky súdny poriadok v § 238 ods. 3 z možnosti dovolacieho prieskumu vylučuje taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nemá znaky uvedené v tomto ustanovení. Keďže zákonodarca v tomto ustanovení vyjadril zámer, aby potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu neuvedený v § 238 ods. 3 O.s.p. nebolo možné podrobiť dovolaciemu prieskumu (i keby prípadne spočíval na nesprávnej aplikácii alebo interpretácii zákona), bolo by nielen nelogické a v rozpore s výnimočnou povahou dovolania, ale aj z materiálneho hľadiska neakceptovateľné, pokiaľ by právnou úpravou obsiahnutou v § 237 písm. f/ O.s.p. vyjadril zároveň („súbežnú“) vôľu zabezpečiť účastníkovi konania možnosť dovolacieho prieskumu v prípade potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu neuvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p., ktorý možno (azda aj alebo pravdepodobne) spočíva na úplne správnych záveroch, o ich správnosti sa ale nedá celkom presvedčiť a v dovolacom konaní ju nemožno do všetkých detailov preveriť, lebo odvolací súd*

svoje závery v odôvodnení potvrdzujúceho rozsudku nevyjadril spôsobom absolútne jasným, určitým, presvedčivým alebo relevantnú problematiku plne vyčerpávajúcim.

Základná idea mimoriadnych opravných prostriedkov vychádza z toho, že právna istota a stabilita nastolené právoplatným rozhodnutím sú v právnom štáte narušiteľné len mimoriadne a výnimočne.

Úspešné uplatnenie tohto mimoriadneho opravného prostriedku dovolateľom je podmienené (primárnym) záverom dovolacieho súdu, že dovolanie je procesne prípustné a až následným (sekundárnym) záverom dovolacieho súdu, že tento opravný prostriedok je aj opodstatnený. Pokiaľ dovolací súd nedospeje k uvedenému (primárnemu) záveru, platná právna úprava mu neumožňuje postúpiť v dovolacom konaní ďalej a pristúpiť až k posúdeniu napadnutého rozhodnutia a konania, v ktorom bolo vydané; pokiaľ by dovolací súd posudzoval správnosť rozhodnutia napadnutého procesne neprípustným dovolaním, porušil by zákon. Ak preto dovolací súd dospeje k záveru, že dovolanie je procesne neprípustné, musí tento opravný prostriedok odmietnuť bez toho, aby sa zaoberal správnosťou napadnutého rozhodnutia.

Pre opačný prístup dovolacieho súdu – (primárne) posúdenie rozhodnutia z hľadiska úplnosti alebo správnosti skutkových a právnych záverov a tiež výstižnosti ich vyjadrenia alebo precíznosti odôvodnenia a až z výsledku tohto posúdenia vyplývajúce následné (sekundárne) vyvodenie záveru o prípustnosti dovolania – nedáva Občiansky súdny poriadok – v tom znení, ktoré je platné a účinné v čase rozhodovania o dovolaní žalobkyne – podklad v žiadnom z jeho ustanovení.

Dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok jednak objektívnymi znakmi rozsudku (§ 238 O.s.p.) alebo uznesenia (§ 239 O.s.p.) odvolacieho súdu, jednak objektívnym zadefinovaním najzávažnejších procesných väd konania súdov nižších stupňov (§ 237 O.s.p.). Účelom takéhoto (objektívneho) vymedzenia je bezpochyby zvýšiť predvídateľnosť súdneho rozhodovania a vylúčiť alebo aspoň minimalizovať subjektívny prvok pri posudzovaní prípustnosti dovolania.

Záver súdu, že napadnuté rozhodnutie súdu nižšieho stupňa je (ne)preskúmateľné, závisí vždy nielen od toho, či a ako je toto rozhodnutie odôvodnené súdom, ktorý ho vydal, ale aj od toho, aké všeobecné predstavy o riadnom odôvodnení rozhodnutia má (opravný) súd vyššieho stupňa a ako sa tieto jeho predstavy stotožňujú s individuálnym odôvodnením napadnutého rozhodnutia. V praxi sa pri tom môže zo strany súdu vyššieho stupňa vyskytnúť rozpätie od prehnanej prístnosti (rigoróznosti) cez náležitý prístup až k neopodstatnenej zhovievavosti (benevolencii).

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu nemohlo byť zámerom zákonodarcu, aby riešenie tak zásadnej otázky, ktorá je z hľadiska rešpektovania princípu právnej istoty osobitne významná (otázky, či dovolanie prípustné je alebo nie je, a či teda výnimočne možno prelomiť právoplatnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia), bolo determinované tým, s akým stupňom prístnosti dovolací súd pristupuje k posúdeniu, či odôvodnenie napadnutého rozhodnutia dostatočne jasne, zrozumiteľne a presvedčivo vysvetľuje skutkovú a právnu podstatu veci.

2. Na obsahovo rovnakých právnych záveroch spočívajú aj ďalšie rozhodnutia senátu 3 C najvyššieho súdu (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 3 Cdo 213/2007, 3 Cdo 146/2008, 3 Cdo 249/2008, 3 Cdo 148/2009, 3 Cdo 332/2009, 3 Cdo 97/2010, 3 Cdo 89/2011, 3 Cdo 135/2012, 3 Cdo 158/2012, 3 Cdo 256/2013 a 3 Cdo 178/2014).

3. K otázke „prekonania“ judikátu R 111/1998 najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. **3 Cdo 38/2015** uviedol, že *i keď judikatúra najvyššieho súdu nie je formálne záväzná, ipso iure normatívnou silu má, a to tak vo vertikálnej línii (voči súdom nižších stupňov), ako aj v horizontálnej línii (medzi senátmi najvyššieho súdu navzájom). Jednotnou interpretáciou zákona sa zabezpečuje jednota uplatnenia právnej úpravy v rovnakých prípadoch, zvyšuje sa právna istota a subjektom práva sa umožňuje predvídať postup súdu, ktorý právna norma ukladá alebo predvída. Predvídateľnosťou rozhodovania sa naplňuje materiálne chápaného právneho štátu a vylučuje priestor pre prípadnú svojvoľu. Požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď, je neodmysliteľnou súčasťou princípu právnej istoty (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99). Spoukazom na význam judikatúry najvyššieho súdu treba zdôrazniť rozdiel medzi rozhodnutím, ktoré sa na podklade zákonom určenej procedúry navrhovania a schvaľovania osobitným orgánom najvyššieho súdu stalo „judikátom“ (rozhodnutím uverejneným v Zbierke) a „bežným“ rozhodnutím (v Zbierke nepublikovaným). Pokiaľ rozhodnutie najvyššieho súdu nepublikované v uvedenej Zbierke vyjadruje názor väčšiny členov senátu najvyššieho súdu ... názor vyjadrený v rozhodnutí najvyššieho súdu publikovanom v Zbierke (ako judikát R 111/1998) je zároveň názorom relevantnej väčšiny členov kolégia najvyššieho súdu, ktorý bol prezentovaný na rokovaní kolégia najvyššieho súdu a vyjadrený vo výsledku hlasovania členov kolégia. Názor vyjadrený v „bežnom“ rozhodnutí senátu najvyššieho súdu sa v tomto zmysle prípadne (ak sú pre to splnené podmienky a ak je to zároveň náležite vysvetlené aj z pohľadu skôr prijatého judikátu alebo iných rozhodnutí riešiacich identickú otázku), môže odkloniť od názoru vyjadreného v judikáte, nemôže ale tento názor „prekonať“. O „prekonaní“ (relevantnom završení procesu odklonenia sa od) už prijatého „judikátu“ možno hovoriť iba vtedy, ak je toto „prekonanie“ výsledkom v zákone predpísaného postupu (§ 21 ods. 3 písm. a/ a b/ zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov) najvyššieho súdu.*

4. V rozhodnutí sp. zn. **7 Cdo 86/2012** najvyšší súd poukázal na to, že *v zmysle ustálenej súdnej praxe najvyššieho súdu aj (prípadné) nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia, následkom ktorého by rozhodnutie odvolacieho súdu zostalo nepreskúmateľné, zakladá tzv. inú vadu v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (R 111/1998). Dovolací súd (v predmetnej veci) nemá dôvod odkloniť sa od tohto názoru; preto aj námietku dovolateľa v tomto smere nepovažoval za dôvodnú. Zohľadnil pritom aj rozhodovacia prax ústavného súdu, ktorý sa vo svojom náleze z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 priklonil k názoru, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu podľa ustanovenia § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.*

5. V rozhodnutí sp. zn. **1 Cdo 114/2011** najvyšší súd konštatoval, že *vzhľadom na absenciu dôvodov je dovolaním napadnuté rozhodnutie nepreskúmateľné (porovnaj § 211 ods. 2, § 167 ods. 2, § 157 ods. 2 O.s.p.; R 111/1998).*

6. Na tom, že nepreskúmateľnosťou rozhodnutia súd neodníma účastníkovi občianskeho súdneho konania možnosť pred súdom konať, zotrval najvyšší súd aj v rozhodnutí sp. zn. **7 Cdo 4/2013**, v ktorom vysvetlil, že *nie každá procesná nesprávnosť, ku ktorej dôjde v priebehu občianskeho súdneho konania, je relevantná z hľadiska procesnej prípustnosti dovolania. Judikatúrou najvyššieho (viď R 111/1998) je nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu nižšieho stupňa považovaná za tzv. inú vadu konania, ktorá ako dovolací dôvod môže byť úspešne uplatnená len v procesne prípustnom dovolaní; sama ale prípustnosť dovolania nezakladá. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu je názor zaujatý v judikáte R 111/1998 plne opodstatnený aj v prejednávanej veci. Skutočnosť, že v konaní (prípadne) došlo k procesnej vade tejto povahy, nemôže ani v danom prípade založiť prípustnosť dovolania oprávnenej, lebo nejde o vadu v zmysle § 237 O.s.p.*

7. Podobne sa záverov, na ktorých spočíva judikát R 111/1998, pridržel najvyšší súd aj v rozhodnutí sp. zn. **1 ECdo 10/2014**. V jeho odôvodnení konštatoval, že vada konania uvedená v § 237 písm. f) O.s.p. znamená vždy porušenie čl. 46 ods. 1 Ústavy aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru. To však (aj podľa názoru ústavného súdu – viď ďalej) neznačí, že by zároveň nevyhnutne platil tiež opak, teda to, že každé porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu (až) vady konania v zmysle § 237 O.s.p. O „prekonaní“ (relevantnom zavíšení procesu odklonenia sa od) názoru vyjadreného v publikovanom rozhodnutí možno, podľa názoru vec prejednávajúceho senátu, hovoriť iba vtedy, ak je toto „prekonanie“ výsledkom v zákone predpísaného postupu najvyššieho súdu (§ 21 ods. 3 písm. a/ a b/ a § 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Keďže právny názor najvyššieho súdu publikovaný pod R 111/1998 nebol dosiaľ vo vyššie uvedenom zmysle „prekonaný“, nebol ani v preskúmvanej veci daný dôvod pre jeho nezohľadnenie.

K podstate nepreskúmateľnosti najvyšší súd uviedol, že *pokiaľ sa súd dopustí tejto nesprávnosti a svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodní, neodníma tým účastníkovi konania možnosť realizovať jeho procesné oprávnenia v zmysle „náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu (v rovine polemiky s jeho dôvodmi) v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov“. Aj účastník odvolacieho konania má v prípade, že rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné alebo arbitrárne, zachované procesné oprávnenie poukazovať na tieto nedostatky rozhodnutia a domáhať sa nápravy; účastník konania môže za podmienok stanovených v zákone podať dovolanie (§ 240 ods. 1 O.s.p.). Občiansky súdny poriadok nebráni účastníkovi konania v dovolaní namietat' všetky nesprávnosti postupu, rozhodovania a rozhodnutia odvolacieho súdu; ničím neobmedzuje jeho možnosť argumentovať aj tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je náležite odôvodnené, dôvody rozhodnutia nie sú dostatočne vysvetlené alebo sú vyjadrené nezrozumiteľne, prípadne sú neúplné, nepresvedčivé, arbitrárne alebo nepodložené priebehom a výsledkami konania – účastník konania môže teda v dovolaní namietat', že ním napadnuté rozhodnutie je nepreskúmateľné. Na druhej strane Občiansky súdny poriadok právnou úpravou dovolania a dovolacieho konania nezaručuje, že každé podané dovolanie bude vždy prípustné, že sa dovolací súd bude vždy zaoberat' aj vecnou správnosťou napadnutého rozhodnutia a že dovolateľ bude v konaní pred najvyšším súdom úspešný. V dovolacom konaní totiž argumentácia dovolateľa takéhoto obsahu (t.j. že napadnuté rozhodnutie je nepreskúmateľné) naráža na Občianskym súdnym poriadkom stanovené obmedzenia práva na súdnu ochranu, ktoré vyplývajú z právnej úpravy prípustnosti dovolania.*

8. Na tom, že nepreskúmateľnosťou rozhodnutia súd neodníma účastníkovi konania možnosť pred súdom konať a že táto nesprávnosť zakladá (iba) tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., ktorá nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. sú založené aj niektoré rozhodnutia senátu **1 C** (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 44/2008, 1 Cdo 140/2009, 1 Cdo 103/2010, 1 Cdo 125/2010, 1 ECdo 10/2014), senátu **2 C** (viď napríklad sp. zn. 2 Cdo 62/2009, 2 Cdo 137/2010, 2 MCdo 8/2010, 2 ECdo 89/2013, 2 ECdo 92/2013), **4 C** (viď 4 ECdo 62/2013), **5 C** (viď sp. zn. 5 Cdo 216/2010, 5 Cdo 189/2010, 5 Cdo 228/2010, 5 ECdo 74/2013, 5 ECdo 76/2013, 5 ECdo 86/2013, 5 ECdo 96/2013) a tiež **7 C** (viď 7 Cdo 55/2011, 7 Cdo 59/2011, 7 Cdo 96/2011, 7 Cdo 65/2012, 7 Cdo 86/2012, 7 Cdo 148/2012, 7 Cdo 257/2012, 7 ECdo 4/2013, 7 ECdo 14/2013) a **8 C** (viď 8 ECdo 128/2014).

V.

1. Rozhodovacia prax ústavného súdu

Otázka, či sa nepreskúmateľnosťou rozhodnutia súdu odníma účastníkovi konania jeho možnosť konať pred súdom a zakladá procesná vada konania a prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., bola posudzovaná aj ústavným súdom.

Ústavný súd v náleze sp. zn. II. ÚS 261/06 konštatoval, že rozhodnutím najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 171/2005 neboli porušené namietané ústavné práva. Podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd akceptovateľným spôsobom uvádza v odôvodnení svojho rozsudku, že ak nepravdivosť údajov uvedených žalovanou má byť vyvodzovaná z opačných tvrdení žalobcu (tiež z pravdivosti takýchto tvrdení), musí byť z odôvodnenia rozsudku súdu zrejmé, z akých dôkazov vyplynuli skutkové zistenia o pravdivosti tvrdení žalobcom. Takýto záver korešponduje podľa názoru ústavného súdu s garantovaním základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Za relevantnú časť odôvodnenia na posúdenie sťažnosti považuje ústavný súd aj poukázanie na neurčitosť a nedostatočnú konkretizáciu uverejnenia nepravdivých údajov uvedených žalovanou, najmä čo sa týka časového rozpätia, a nekonzistentnosť výrokov a odôvodnenia rozhodnutia nielen najvyššieho súdu, ale aj prvostupňového a druhostupňového súdu, ktoré vo veci rozhodovali, ako aj uloženie povinnosti žalovanej ospravedlniť sa aj za výrok, ktorý nebol nikdy uverejnený. Napadnuté rozhodnutia prvostupňového aj druhostupňového súdu na jednej strane smerujú k ochrane (osobnosti) sťažovateľa, avšak postrádajú objektivitu pri požadovaní ukladania povinnosti žalovanej, napríklad uložením jej povinnosti ospravedlniť sa aj za výrok, ktorý nikdy nebol uverejnený. Podľa názoru ústavného súdu už samotná táto skutočnosť je dôvodom na kvalifikovanie tejto chyby ako chyby takej intenzity, ktorá zakladá dôvod na prípustnosť dovolacieho konania, a chyby, ktorá môže signalizovať porušenia práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Uvedený nálezh nebol prijatý jednomyselne. Je k nemu pripojené odlišné stanovisko člena veci prejednávajúceho senátu ústavného súdu, podľa ktorého výklad ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p., ktorý zvolil v danom prípade najvyšší súd, znamená prípustnosť dovolania v akejkoľvek veci, aj nad rámec taxatívne zákonom ustanovených podmienok. Takýto výklad však môže viesť k nejednotnému výkladu, istej svojvôli senátov

najvyššieho súdu. Najvyšší súd síce vykladá zákon v rámci svojej úvahy, ktorý premieta do konkrétnych rozhodnutí, tento však musí byť len v rozsahu právomoci, ktoré súd dostáva. Práve rozsah právomoci na výklad prípustnosti dovolania je daný v taxatívne vymedzenom rozsahu. Preto prekročenie toho rámca nie je v súlade so zákonom. V rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 153/06 ústavný súd vyslovil, že „v prípadoch, keď je dovolanie neprípustné, nie je možné dovolanie považovať za procesný prostriedok, ktorý zákon na ochranu základných práv a slobôd poskytuje“. Pretože najvyšší súd posudzoval prípustnosť dovolania nad rámec dôvodov uvedených v zákone, jeho rozhodnutie považujem za vydané v rozpore so zákonom.

V náleze sp. zn. **III. ÚS 198/2011** sa ústavný súd stotožnil „s tou judikatúrou najvyššieho súdu, že aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia treba považovať za vadu, ktorá zakladá prípustnosť a zároveň aj dôvodnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Na rozdiel od toho ústavný súd v uznesení sp. zn. **III. ÚS 148/2012** uviedol (používajúc argumentáciu identickú s argumentáciou v rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré zastávali názor o pretrvávajúcej aktuálnosti judikátu R 111/1998), že nepreskúmateľnosť súdneho rozhodnutia nemožno stotožňovať s procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.; rovnako argumentoval aj v iných rozhodnutiach, napríklad v náleze IV. ÚS 481/2011 a uznesení II. ÚS 45/2014). V náleze sp. zn. **III. ÚS 551/2012** konštatoval, že *sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.* Obdobne ústavný súd v náleze sp. zn. **II. ÚS 382/2013** v zhode so svojou doterajšou judikatúrou (napr. IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 161/2012, IV. ÚS 196/2014) opakovane uviedol, že *považuje za ústavne udržateľný právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním napadnutého rozsudku, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.* V uznesení sp. zn. **III. ÚS 1/2015** konštatoval, že najvyšší súd *v súlade so svojou stabilnou „dovolacou“ judikatúrou náležite zdôvodnil, prečo nedostatočné odôvodnenie odvolacieho rozhodnutia nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. Postoj najvyššieho súdu v tejto otázke nesignalizuje arbitrárnosť či zjavnú neodôvodnenosť, a to hlavne s ohľadom na povahu dovolacieho konania ako mimoriadneho opravného konania, ktorým sa preskúmava právoplatné rozhodnutie a zasahuje sa ním do nastoleného stavu právnej istoty účastníkov konania.*

V druhej polovici roku 2015 boli ústavným súdom prejednávané niektoré sťažnosti smerujúce proti rozhodnutiam najvyššieho súdu, v ktorých senát 3 C zotrval na právnych názoroch o nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu vyjadrených v judikáte R 111/1998. Ukazuje sa (viď ďalej 1.1. až 1.3.), že rozhodovanie všetkých troch senátov ústavného súdu sa v ostatnom čase postupne ustáľuje na názore, že nepreskúmateľnosť nezakladá prípustnosť dovolania:

1.1. Uznesením z **26. augusta 2015 sp. zn. I. ÚS 364/2015** ústavný súd odmietol ako neopodstatnenú sťažnosť smerujúcu proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 146/2013. V odôvodnení tohto uznesenia ústavný súd konštatoval, že *najvyšší súd (v zhode s početnými rozhodnutiami jednotlivých senátov, na ktoré sa vo svojom rozhodnutí odvoláva) zastáva názor, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladá tzv. inú vadu konania*

v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., nie však procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Ústavný súd uvedenú argumentáciu v prípade nepreskúmateľnosti súdneho rozhodnutia a jej dôsledkov už potvrdil v mnohých svojich rozhodnutiach, a tento názor najvyššieho súdu (podporený jeho obsiahlou argumentáciou k možnosti a podmienkam využitia riadnych i mimoriadnych opravných prostriedkov) považuje za ústavne udržateľný. Z ďalšej argumentácie považuje ústavný súd za správne poukázať na závery najvyššieho súdu, že bez splnenia zákonom ustanovených predpokladov prípustnosti dovolania dochádza k prelomeniu právoplatnosti napadnutého rozhodnutia, čím dochádza k porušeniu práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces.

1.2. V náleze z **11. novembra 2015 sp. zn. II. ÚS 184/2015** ústavný súd označil za nedôvodnú sťažnosť v tej časti, ktorá smerovala proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 256/2013. Poukázal na to, že „najvyšší súd sa priklonil s poukazom na rozhodnutie občianskoprávného kolégia najvyššieho súdu publikovaného v Zbierke pod č. R 111/1998 (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 5/1997 z 28. augusta 1997) k právnenému záveru, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladá len tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., nie však procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., tak ako to tvrdila sťažovateľka. Ústavný súd v súvislosti s prvou námietkou sťažovateľky zdôrazňuje, že citovaný právny názor najvyššieho súdu je podporený aj judikatúrou samotného ústavného súdu, na ktorú v konečnom dôsledku najvyšší súd veľmi detailne v napadnutom uznesení aj odkazuje (napr. IV. ÚS 499/2011, I. ÚS 275/2012, II. ÚS 148/09), a ktorú ústavný súd nemá dôvod spochybňovať, keďže predstavuje väčšinový názor jeho senátov (k tomu pozri III. ÚS 551/2012)“.

1.3. Ústavný súd nálezom z **25. novembra 2015 sp. zn. III. ÚS 288/2015** vyhovel sťažovateľke namietajúcej zásah do jej ústavných práv v časti, ktorá sa týkala postupu a rozhodovania odvolacieho súdu, avšak vo zvyšnej časti (to znamená aj v časti smerujúcej proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 384/2013 založenému na pretrvávajúcej aktuálnosti judikátu R 111/1998) sťažnosti nevyhovel. Ústavný súd v náleze poukázal na to, že *otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010)*. Na inom mieste nálezu konštatoval, že *postup najvyššieho súdu v sťažovateľkinom prípade je v súlade s procesno-právnu úpravou (v danom prípade s Občianskym súdnym poriadkom), keď po zistení, že nie je daný žiaden z dôvodov podľa § 237 a § 238 O.s.p., dovolací súd napadnutým uznesením sťažovateľkine dovolanie odmietol pre neprípustnosť (III. ÚS 539/2011)*. Ústavný súd uzavrel, že *odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu dostatočne objasňuje skutkový a právny základ rozhodnutia, pričom spôsob odôvodnenia uznesenia nie je v rozpore so zárukami vyplývajúcimi zo základného práva na súdnu ochranu a nemožno mu vyčítať arbitrárnosť*.

2. Riešenie otázky procesných dopadov nepreskúmateľnosti v Českej republike

Z hľadiska právnej komparatistiky a identity (dávnej) alebo blízkosti (niekdajšej) právnej úpravy v Českej republike treba poukázať na to, že v rozhodnutiach súdov Českej republiky sa nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu nespája so zmätočnosťou. Rozhodnutie Vrchného súdu v Prahe z 28. júna 1994 sp. zn. 7 Cdo 41/1993, ktoré je publikované v Bulletinu Vrchního soudu, zošit 3/94, č. 10 II, považuje nepreskúmateľnosť odôvodnenia právneho posúdenia veci odvolacím súdom za vadu, ktorá je (iba) dovolacím dôvodom v zmysle § 241a ods. 2 písm. a/ o.s.ř.

Aj v aktuálnych rozhodnutiach Najvyššieho súdu Českej republiky (viď napríklad rozsudky sp. zn. **25 Cdo 2912/2010**, **20 Cdo 1276/2011**, **30 Cdo 1268/2012**) je nepreskúmateľnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia stabilne považovaná (iba) za vadu konania, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, teda rovnako tak a s takými právnymi dôsledkami, ako vo väčšine rozhodnutí najvyššieho súdu pred prijatím nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 261/2006.

Celkom zreteľne a jednoznačne sa k danej problematike vyjadril Najvyšší súd Českej republiky v rozhodnutí sp. zn. **22 Cdo 480/2000**, v odôvodnení ktorého uviedol, že *ani nepřezkoumatelnost (tedy nedostatek srozumitelného odůvodnění) rozsudku není odnětím možnosti jednat před soudem.*

V uznesení sp. zn. **21 Cdo 377/2013** Najvyšší súd Českej republiky uviedol, že *výklad této právní otázky se v judikatuře soudů již ustálil. Byl přijat názor (srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 2. 1993, sp. zn. 2 Cdo 2/93, uveřejněný v Bulletinu Vrchního soudu v Praze pod č. 19, roč. 1993, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1045/99, uveřejněný pod č. 14 v časopise Soudní judikatura, roč. 2001), že skutečnost, že odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně přezkoumal a jako věcně správný potvrdil (§ 219 o.s.ř.), ačkoliv šlo o rozsudek nepřezkoumatelný, nepředstavuje nesprávný postup soudu, kterým by byla účastníku ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 o. s. ř. odňata možnost jednat před soudem, ale vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.*

3. Právne názory EŠLP

Z relevantnej judikatúry EŠLP vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. EŠLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty, a konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo (len) z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj *Roseltrans proti Rusku*, rozsudok z roku 2005). Vo veci *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010) EŠLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru EŠLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory [viď napríklad *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009) alebo *Bulgakova proti Rusku* (rozsudok z roku 2007)]. Princíp právnej istoty tu môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri *Ryabykh proti Rusku*, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri *Sutyazhnik proti Rusku*, rozsudok z roku 2009).

4. Odborná právnická literatúra, časopisy, internetové fóra

Nastolená otázka (či nepreskúmateľnosť rozhodnutia odníma účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. a či zakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia) rezonuje aj v odbornej právnickej literatúre. Napríklad v publikácii **Občiansky súdny poriadok – Komentár, I. diel, Jaroslav Krajčo a kol.**, Eurounion, Bratislava, 2010 sa uvádza (viď bližšie komentár k ustanoveniu § 237 písm. f/ O.s.p.), že *pri posudzovaní otázky, či za odňatie možnosti účastníka konať pred súdom treba považovať aj nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu pre nedostatok jeho odôvodnenia (§ 157 ods. 2), súdna prax nie je jednotná. Názorov na riešenie tohto problému je niekoľko. Z hľadiska argumentácie toho – ktorého názoru treba vo všeobecnosti uviesť, že právo na odôvodnenie rozhodnutia je súčasťou práva na spravodlivý súdny proces zaručeného Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1), neznamená to však povinnosť súdu sa v odôvodnení rozhodnutia zaoberať všetkými skutočnosťami tvrdenými účastníkmi konania. Rozhodnutie súdu nemusí byť totožné s očakávaniami a predstavami účastníka konania, ale musí spĺňať parametre (limity) zákonného rozhodnutia (§ 157 ods. 2) a účastníkovi musí dať odpoveď na podstatné (zásadné) otázky a námietky spochybňujúce závery ním namietaného rozhodnutia v závažných a samotné rozhodnutie ovplyvňujúcich súvislostiach.* Na inom mieste tejto publikácie (viď bližšie komentár k ustanoveniu § 243f O.s.p.) sa uvádza, že *spôsobilým dovolacím dôvodom sú aj iné vady, ktoré nie sú uvedené v § 237, avšak len za podmienky, že mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Takouto vadou je aj nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu pre nezrozumiteľnosť alebo nedostatok dôvodov.*

Vyššie uvedená otázka je predmetom rozsiahlych úvah aj v odborných právnických kruhoch (viď napríklad článok **JUDr. Františka Sedláčka, PhD., LL.M.**, „Ešte raz k odňatiu možnosti konať pred súdom – v súvislosti s kvalitou odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu“ uverejnený v *Bulletine slovenskej advokácie* č. 7-8/2014).

O tom, že ide o mimoriadne závažnú a v praxi diskutovanú problematiku, nasvedčujú tiež rozsiahle diskusie medzi jednotlivými prispievateľmi rôznych internetových fór – viď napríklad príspevok Juraja Gyarfasa z 27. októbra 2014 s názvom „Zakladá nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia odňatie možnosti konať pred súdom?“, ktorý ustanovenie § 237 písm. f/ O.s.p. označuje za „všemocné efko“ (viď www.lexforum.sk“).

5. Ďalšie aspekty

Otázka, či pod procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. možno (treba) subsumovať aj nepreskúmateľnosť rozhodnutia, nemá iba procesnoprávny rozmer, dopad a dosah, ale tiež mimoriadne významné ústavnoprávne konzekvencie.

Predmetná otázka je otázkou najvyššieho významu. Závery vyplývajúce z jej riešenia majú totiž kľúčový význam z hľadiska charakteristiky dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku a tiež dovolacieho konania, účelom ktorého je – ale len v úzko vymedzenom rámci, ktorým zákon upravuje prípustnosť dovolania – preskúmať rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť (atribúty záväznosti

a nezmeniteľnosti). Zodpovedanie tejto otázky je tesne späté s potrebou vylúčiť možnosť, že dovolanie bude neprípustne slúžiť ako „skryté odvolanie“, resp. s potrebou zabrániť ľubovôli a subjektívizmu pri posudzovaní prípustnosti dovolania.

Kvantitatívna a kvalitatívna stránka využívania každého riadneho alebo mimoriadneho opravného prostriedku (a zároveň možnosti zneužívania opravných prostriedkov na iné účely, než predvída zákon) je ovplyvnená rôznymi faktormi. I keď určujúci význam má na jednej strane právna úprava toho – ktorého opravného prostriedku a na druhej strane kvalita konania a rozhodovania všeobecných súdov, nezanedbateľným je (najmä z dlhodobého hľadiska) tiež to, ako je právna úprava opravných prostriedkov v praxi interpretovaná a aplikovaná, osobitne zo strany vrcholného súdneho orgánu, úlohou ktorého je zjednocovať rozhodovacia prax všeobecných súdov.

Napriek tlaku, ktorý je v súčasnosti vyvolaný dosiaľ nepoznaným počtom a skladbou občianskoprávných vecí pojednávaných najvyšším súdom (resp. práve vzhľadom na tento tlak) treba mať neustále na pamäti, že úlohou najvyššieho súdu je síce (aj) rozhodovať o opravných prostriedkoch, z ústavnoprávneho postavenia najvyššieho súdu ale vyplýva, že jeho primárnou a najdôležitejšou úlohou je zjednocovať prax všeobecných súdov. So zreteľom na toto miesto v hierarchii všeobecných súdov by najvyšší súd mal rozhodovať iba v najzásadnejších, spoločensky najvýznamnejších a právne najnáročnejších prípadoch. Skutočnosť je ale iná.

Široká odborná aj laická verejnosť postrehla, že uplatnenie dovolacej námietky, podľa ktorej nepreskúmateľnosť je vada konania zakladajúca prípustnosť dovolania, sa postupne stalo v nezanedbateľnom počte prípadov úspešným nástrojom na zvrátenie (aj) takeého rozhodnutia, ktoré už má znaky *res iudicata*. V praxi sa argumentácia o odňatí možnosti pred súdom konať využíva mimoriadne intenzívne. Takmer sa už nevyskytuje dovolanie proti potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom by dovolaateľ netvrdil, že napadnuté rozhodnutie je nepreskúmateľné. Nielen v dôsledku nastavenia právnej úpravy opravných prostriedkov, ale sčasti aj v dôsledku nesprávnej interpretácie pojmu „odňatie možnosti pred súdom konať“ nie sú dnes ničím výnimočné dovolania smerujúce napríklad proti zrušujúcim rozhodnutiam odvolacích súdov, rozhodnutiam o oslobodení od súdnych poplatkov, o prerušení alebo neprerušení konania.

Z ústavnoprávneho, procesnoprávneho, ale aj koncepcného hľadiska je neprijateľné, aby sa dovolaniu a dovolaciemu konaniu pripisoval účel, zmysel a význam, ktorý zodpovedá skôr odvolaniu a odvolaciemu konaniu, teda štádiu občianskeho súdneho konania, ktoré predchádza právoplatnému skončeniu. V plnej miere je preto aj v týchto súvislostiach opodstatnený názor, vyjadrený v publikácii *Občiansky súdny poriadok, Komentár, Števček / Ficová a kol., C-H-BECK, 2009. str. 671*, podľa ktorého pod odňatím možnosti pred súdom konať treba rozumieť taký procesne nesprávny postup súdu, nedostatky ktorého sa súdu nepodarí *zákonným spôsobom odstrániť do okamihu, v ktorom odvolací súd vyhlási konečné rozhodnutie vo veci*.

Práve z takto vnímaného účelu dovolania a dovolacieho konania vychádzal najvyšší súd už dávnejšie, keď judikoval, že *podmienka prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f) O.s.p. nie je splnená, v prípade, že sa účastníkovi odňala možnosť konať pred súdom pre časť konania do takej miery, že účastník následne mohol uplatniť svoj vplyv na výsledok konania napríklad tým, že mohol podať proti rozsudku, ktorý mu bol riadne*

doručený, odvolanie - vid' judikát R 39/1993. V praxi sa však – v rozpore s tým – neraz prehliada, že nie každý procesný nedostatok vedie k odňatiu možnosti pred súdom konať (t.j. k nezvratnému znemožneniu realizácie procesných oprávnení) a že nie v každom štádiu občianskeho súdneho konania má dovolanie svoje procesné opodstatnenie. Už v tomto judikáte je zreteľne naznačené, že dovolanie má byť vnímané ako mimoriadny opravný prostriedok umožňujúci akýsi „záverečný audit“ konania a rozhodovania súdov v občianskom súdnom konaní.

Dovolanie treba považovať za výnimočný a skutočne mimoriadny opravný prostriedok, ktorého účelom nie je napravnosť čiastkové nedostatky jednotlivých postupov (parciálnych rozhodnutí vydávaných postupne v priebehu konania) súdov v štádiách predchádzajúcich konečnému rozhodnutiu. Ak dovolanie nemá byť „skrytým odvolaním“, môže byť v praxi využívané iba na nápravu zásadných nereparovateľných (nezvratných) procesných pochybení v občianskom súdnom konaní ako celku, prípadne – avšak striktne len vo vymedzenom rámci – tiež k náprave hmotnoprávných pochybení súdov. Potvrdzujú to aj právne závery ústavného súdu vyjadrené vo viacerých jeho rozhodnutiach, v zmysle ktorých základné právo na súdnu ochranu treba vnímať „ako výsledkové“, t.j. právo, ktorému musí zodpovedať proces ako celok, teda nie čiastkové rozhodnutia predchádzajúce konečnému rozhodnutiu (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

V dôsledku vyššie uvedeného sa ako nájstojčivá javí potreba prijať zjednocujúce stanovisko, ktoré vyjadrí, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia má z hľadiska prípustnosti dovolania právne následky vysvetlené najvyšším súdom už v judikáte R 111/1998. Účelom takto formulovaného stanoviska je nielen zjednotiť rozhodovanie občianskoprávných senátov najvyššieho súdu, ale aj zabrániť tomu, aby zo strany účastníkov konania (ich právnych zástupcov) nedochádzalo k zneužívaniu inštitútu dovolania na účely, ktoré nezodpovedajú zákonu, a aby už najvyšší súd v budúcnosti nebol účastníkmi občianskeho súdneho konania považovaný za akúsi tretiu inštanciu, ale za právne a fakticky mimoriadny opravný súd tak, ako to napokon vyplýva z ustanovenia § 236 O.s.p. Aj s prihliadnutím na to, že v budúcom roku vstúpi do účinnosti nová procesnoprávna úprava civilného sporového konania, je nevyhnutné, aby súčasné negatíva nejednotného nazerania na otázku, či nepreskúmateľnosť rozhodnutia (ne)zakladá prípustnosť dovolania, „nepresakovali“ do budúceho rozhodovania najvyššieho súdu a tiež všeobecných súdov Slovenskej republiky.

VI.

K návrhu stanoviska [v jeho pôvodnom znení („Nepreskúmateľnosť rozhodnutia nemá za následok odňatie možnosti účastníka konania konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku)] boli vznesené tieto pripomienky, poznámky, návrhy a námety:

1. Senát 1 C uviedol, že nie každé nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia je takou vadou konania, ktorú je možné považovať za odňatie možnosti účastníka konať pred súdom. Založenie prípustnosti dovolania na základe nepreskúmateľnosti by nemalo závisieť od subjektívnych okolností, ale výlučne okolností objektívnych. Na druhej strane ale nemožno paušalizovať, že nepreskúmateľnosť nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

2. Senát 2 C vo svojich pripomienkach prejavil zásadný nesúhlas s navrhovaným stanoviskom. Uviedol, že názorovú nejednotnosť najvyššieho súdu na daný aplikačný problém dlhodobo rešpektuje aj ústavný súd. Podľa názoru tohto senátu snahu zjednotiť doterajší postup senátov najvyššieho súdu niekoľko mesiacov pred nadobudnutím účinnosti nového Civilného sporového poriadku nemožno vnímať inak, ako účelovú, nadbytočnú a právne nežiaducu. Ak však zjednotenie právnych názorov najvyššieho súdu predstavuje neodkladnú prioritu občianskoprávneho kolégia, je namieste výlučne ústavnokonformný a eurokonformný výklad ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. V závere pripomienok senát 2 C konštatoval, že odmietanie dovolania pre formalistické a reštriktívne chápanie pojmu „odňatie možnosti konať pred súdom“ predstavuje rezignáciu dovolacieho súdu na evidentné porušenie základných práv a alibistické prenechanie nápravy ústavnému súdu, resp. ESLP.

3. Senát 3 C konštatoval, že návrh stanoviska vyjadruje právne závery, ktoré senát 3 C bezvýnimčne a v každých veciach zaujíma v skutkovo a právne podobných veciach, v ktorých rozhoduje (v identickom zložení senátu) od roku 2003. Poznamenal tiež, že § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je v čase rokovania občianskoprávneho kolégia súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, preto dovtedy, kým nedôjde k zmene tohto ustanovenia, možno sa síce v teoretickej rovine zamýšľať nad argumentáciou, podľa ktorej zjednocujúce stanovisko je už v súčasnosti prežitkom, avšak v praktickej rovine treba rešpektovať zákon.

4. Senát 4 C uviedol, že s navrhovaným stanoviskom nesúhlasí, lebo dlhodobo zastáva názor, že náležité (preskúmateľné) odôvodnenie súdneho rozhodnutia je súčasťou práva účastníka konania na súdnu ochranu.

5. JUDr. Rudolf Čirč so stanoviskom nesúhlasil s odôvodnením, že ak ochrana ústavnosti je primárne úlohou všeobecných súdov (II. ÚS 13/2011) a ak v zmysle čl. 152 ods. 4 Ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s Ústavou, potom § 237 písm. f/ O.s.p. treba vykladať ústavne súladným spôsobom (rozširujúco), a to tak, aby porušenie základného práva na spravodlivé súdne konanie a v rámci neho porušenie práva na riadne a presvedčivé odôvodnenie súdneho rozhodnutia bolo možné napraviť v konaní pred všeobecným (dovolacím) súdom, a nie až (len) v konaní pred ústavným súdom. Nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia treba preto považovať za vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Tento záver zodpovedá aj základnej hodnote právneho štátu, ktorou je primeranosť a v rámci nej racionalita a efektívnosť v poskytovaní právnej ochrany orgánmi verejnej moci. Ako sa má účastník konania účinne brániť proti skutkovým a právnym záverom súdu opravnými alebo mimoriadnymi opravnými prostriedkami, ak nevie, prečo súd rozhodol tak, ako rozhodol?

6. Právnická fakulta TU v Trnave uviedla, že sa nemôže plne stotožniť s právnym názorom vyjadreným v stanovisku, lebo môžu nastať situácie, kedy nepreskúmateľnosť rozhodnutia bude mať za následok odňatie možnosti účastníka konať pred súdom.

7. Naproti tomu UPJŠ v Košiciach navrhla stanovisko uverejniť. Podľa jej názoru navrhované stanovisko vychádza správne z dôsledného rozlíšenia medzi nemožnosťou konať pred súdom a nepreskúmateľnosťou. Odňatie možnosti konať pred súdom je výsledkom procesne nesprávneho postupu súdu, ktorým sa v konaní účastníkovi vo väčšej alebo menšej miere znemožnil výkon jeho procesných oprávnení. Na druhej strane ale

nepreskúmateľnosť je vlastnosť rozsudku, a to taká, ktorá bráni jeho riadnemu preskúmaniu v opravnom konaní.

8. Právnická fakulta UK v Bratislave neodporučila prijať stanovisko v jeho navrhovanom znení. Poukázala na to, že súdne rozhodnutie je súčasťou práva na súdnu ochranu (jeho zavŕšenie), preto nie je možné ho z celého procesu vylúčiť.

VII.

Občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu po diskusii a zohľadnení výsledkov pripomienkového konania zaujalo k vyššie nastolenej otázke stanovisko, podľa ktorého **nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.**

K uvedenému právnomu záveru dospelo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu z týchto dôvodov:

1. Imanentným znakom právneho štátu je medziiným princíp právnej istoty. Tento princíp spočíva okrem iného v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov, že ich budú správne vykladať a aplikovať (napr. II. ÚS 10/99, II. ÚS 234/03, IV. ÚS 92/09). V právnom štáte musí panovať istota, že na určitú právne relevantnú otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95, II. ÚS 80/99, III. ÚS 356/06). Protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie (obdobne napríklad IV. ÚS 49/06, III. ÚS 300/06).

Rozdielna judikatúra v skutkovo rovnakých, prípadne podobných veciach je súčasťou každého súdneho systému, ktorý nie je založený na precedensoch ako prameňoch práva. K rozdielnej judikatúre prirodzene dochádza aj na úrovni najvyššej súdnej inštalácie. Z hľadiska princípu právnej istoty je ale dôležité, aby najvyššia súdna inštalácia pôsobila ako regulátor konfliktov judikatúry a aby uplatňovala mechanizmus, ktorý zjednotí rozdielne právne názory súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach (viď bližšie rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Beian proti Rumunsku resp. Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší proti Francúzsku, prípadne tiež III. ÚS 117/2011, IV. ÚS 142/2012).

Ústavný súd opakovane vytkol najvyššiemu súdu nejednotnosť posudzovania nepreskúmateľnosti a poukázal na názor EŠLP, podľa ktorého je v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch Dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu, situácia, keď najvyšší súd (ako zjednocovateľ rozdielných právnych názorov) je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií. Rozporné právne názory najvyššieho súdu na identické situácie sú tak v konečnom dôsledku spôsobilé podkopávať dôveru verejnosti v súdny systém (viď napríklad IV. ÚS 481/2011, I. ÚS 540/2012 a III. ÚS 20/2011).

Právny poriadok Slovenskej republiky predvída možnosť existencie rozdielnych právnych názorov súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach a upravuje procedúru, prostriedky a nástroje, ktoré majú zabezpečiť koherentnosť judikatúry (viď § 22 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Tento mechanizmus spočíva v inštitúte zverejňovania súdnych rozhodnutí zásadného významu najvyšším súdom a v inštitúte prijímania stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov plénom najvyššieho súdu alebo príslušným kolégiom najvyššieho súdu.

Judikatúra najvyššieho súdu nie je (a nemôže byť) nemenná, jej zmena ale musí mať pravidlá. Ak určitá právna otázka alebo jej riešenie bola predmetom zovšeobecnenia, výsledok ktorého bol publikovaný v Zbierke ako judikát alebo stanovisko najvyššieho súdu, princípy materiálneho právneho štátu od všeobecných súdov a ich sudcov vyžadujú, aby súdy v ďalšom konaní o (skutkovo a právne, resp. druhovo) obdobných veciach rozhodovali v súlade s takto zovšeobeným právnym názorom. To, samozrejme, neznamená, že judikáty alebo stanoviská najvyššieho súdu k zjednocovaniu výkladu zákonov sú raz navždy dané, nedotknuteľné a nemôžu byť zmenené, alebo že by mali právnu záväznosť takú, aká prislúcha zákonu. Všeobecný (aj najvyšší) súd, pokiaľ sú pre to dané dôvody, sa od nich môže vo svojom ďalšom rozhodovaní odchyliť, nesmie však pritom postupovať spôsobom, ktorý by znamenal svojvôľu. Svoje odchylenie sa od judikátu alebo stanoviska musí súd (aj najvyšší) v takom prípade náležite odôvodniť tak, že predovšetkým poukáže na svoju predchádzajúcu rozhodovaciu prax a následne podrobne odôvodní, prečo starý spôsob rozhodovania už nie je vhodný. Povinnosť súdu uviesť dostatočné a presvedčivé dôvody pre odklon od judikatúry vyplýva aj z pravidla, v zmysle ktorého ten, kto sa odvoláva na existujúcu prax, nemusí uvádzať zdôvodnenie svojho postoja a postupu, kto však volí zmenu rozhodovacej praxe (judikatúry), musí túto zmenu náležite konfrontovať s doterajšou judikatúrou a vždy dostatočne zdôvodniť a primerane vysvetliť svoje dôvody spochybňujúce alebo kritizujúce závery vyjadrené v publikovanom rozhodnutí alebo stanovisku. Aj ústavný súd v náleze sp. zn. III. ÚS 192/06 konštatoval, že *ak súd rieši právnu otázku (tú istú alebo analogickú), ktorá už bola právoplatne vyriešená podstatne odlišným spôsobom bez toho, aby sa argumentačne vyrovnal so skoršími súdnymi rozhodnutiami, nekoná v súlade s princípom právnej istoty v zmysle čl. 1 ods. 1 Ústavy a môže tým porušiť aj právo účastníka súdneho konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy*.

2. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, je otázkou zákonnosti a jej riešenie patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Na rozdiel od odvolania (riadneho opravného prostriedku), ktorým možno napadnúť ešte neprávoplatné rozhodnutie, ide v prípade dovolania o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno výnimočne – iba v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených – napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Občiansky súdny poriadok vychádza z tejto mimoriadnej povahy dovolania a v nadväznosti na to aj upravuje podmienky, za ktorých je dovolanie prípustné. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto osobitosť (a mimoriadnosť) dovolania často vysvetľuje konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

Pri uplatnení tézy, vyplývajúcej z rozhodnutí ESLP, podľa ktorej rozhodnutia súdov predstavujúce res iudicata „majú zostať nedotknuté“, je potrebné na prípady možnosti prelomenia záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí hľadiť ako na výnimky z tejto zásady. Vzhľadom na to právnu úpravu, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť (t.j. ustanovenia upravujúce prípustnosť dovolania), nemožno v žiadnom prípade vykladať rozširujúco; namieste je tu skôr reštriktívny výklad.

3. V zmysle § 236 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa. Podľa § 237 ods. 1 písm. f) O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti pred súdom konať sa rozumie procesný postup súdu, ktorý znemožnil účastníkovi občianskeho súdneho konania realizáciu jeho procesných práv, ktoré mu priznáva právny poriadok. O zmätočnosť v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. ide pritom iba vtedy, keď je dôsledkom procesného postupu, ktorý je nesprávny v tom zmysle, že pri ňom nebola zachovaná právnym poriadkom stanovená procedúra prejednávania veci. Nie každá nesprávnosť, ku ktorej dôjde v občianskom súdnom konaní, je ale procesnou vadou (vadou procedúry prejednávania veci), prípadne procesnou vadou dosahujúcou (až) intenzitu, ktorú považuje za relevantnú uvedené ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku. Judikatúra najvyššieho súdu už dávnejšie dospela napríklad k záveru, že k odňatiu možnosti pred súdom konať nedochádza v dôsledku nesprávneho vyhodnotenia dokazovania (viď R 42/1993, ale aj viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 1 Cdo 18/2011, 3 Cdo 268/2012, 4 Cdo 314/2012, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 104/2010, 7 Cdo 248/2012). Konštantne sa v nej tiež uvádza, že k procesnej vade tejto povahy nevedie ani to, keď súd nevykonal všetky navrhované dôkazy (viď R 125/1999, R 6/2000). Najvyšší súd stabilne judikuje, že posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a úvaha, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (§ 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania (viď napríklad sp. zn. 1 Cdo 99/2011, 2 Cdo 141/2012, 3 Cdo 212/2012, 4 Cdo 125/2012, 5 Cdo 251/2012, 6 Cdo 36/2011 a 7 Cdo 34/2011). Pravidelne sa tiež v rozhodnutiach najvyššieho súdu uvádza, že možnosť pred súdom konať sa účastníkovi konania neodníma ani vtedy, keď súd vec z hľadiska hmotnoprávneho nesprávne právne posúdi (viď R 54/2012 a tiež ďalšie rozhodnutia, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014).

Absolútne najčastejšou argumentáciou dovolateľov tvrdiacich existenciu vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. je, že napadnuté rozhodnutie nie je dostatočne odôvodnené.

Odôvodnenie rozhodnutia je obsahovou náležitosťou písomného vyhotovenia rozhodnutia, ktorá má stručne, jasne, výstižne a presvedčivo uviesť, čoho a z akých dôvodov sa žalobca domáhal, ako sa vyjadril žalovaný, a vysvetliť, ktoré skutočnosti považoval súd za (ne)preukázané, z ktorých dôkazov (ne)vychádzal, akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil a ako vec právne posúdil (viď bližšie § 157 ods. 2 O.s.p.).

Požiadavka, aby rozhodnutie bolo riadne odôvodnené, patrí medzi základné atribúty spravodlivého procesu. Jej účelom je medziiným zabezpečiť transparentnosť, legitimitu a kontrolovateľnosť súdneho rozhodovania. Nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia spôsobuje jeho nepreskúmateľnosť. To však bez ďalšieho neznamena, že nedostatočné (nepreskúmateľné) odôvodnenie rozhodnutia predstavuje dôvod, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti nemu smerujúceho.

Vtedy, keď sudca (senát) v písomnej forme vyhotovuje rozhodnutie a na základe doterajších výsledkov konania zvažuje, čo, akým spôsobom a v akom vecnom slede zaradí do jeho textu, už vec neprejednáva. Účastník konania sa nezúčastňuje na tvorbe písomného vyhotovenia rozhodnutia súdu. Občiansky súdny poriadok mu priznáva možnosť realizácie procesných oprávnení pred vydaním písomného vyhotovenia rozhodnutia (účastník má napríklad v stanovených prípadoch právo zúčastniť sa na pojednávaní, navrhovať dôkazy, vyjadrovať sa k veci a k doterajším výsledkom konania, svojimi argumentmi vymedzovať okruh otázok, ktoré by mal súd – podľa názoru účastníka – v rozhodnutí vyriešiť, zúčastniť sa na verejnom vyhlásení rozsudku) a po vydaní písomného vyhotovenia rozhodnutia [účastník má v zákonom stanovených prípadoch právo podať opravný prostriedok a v ňom vytykať nesprávnosti, ktorých sa (podľa jeho názoru) súd dopustil]. To, čo súd napokon zaradí do písomného vyhotovenia rozhodnutia a akým spôsobom alebo v akom rozsahu v ňom odôvodní svoje skutkové a právne závery, je však – v rámci limitov daných platnou právnou úpravou – výlučne iba vecou súdu.

Účastník – ale opäť iba v rámci limitov daných právnou úpravou prípustnosti opravných prostriedkov – samozrejme, nie zbavený možnosti brániť sa tomu, čo v rozhodnutí súdu považuje za nesprávne, nespravodlivé, nezodpovedajúce zákonu. Ani vtedy, keď zastáva názor, že odôvodnenie písomného vyhotovenia rozhodnutia je nedostatočné, nevýstižné, nepresvedčivé alebo neúplné, nezostáva „procesne bezbranný“. Pokiaľ sa totiž účastník nazdáva, že odôvodnenie napadnutého rozhodnutia je nepreskúmateľné, má v plnom rozsahu zachované právo namietať túto nesprávnosť v procesne prípustnom opravnom prostriedku. Je pravda, že v takom prípade musí prispôbiť svoju argumentáciu tak, aby zodpovedala tomu, čo je (alebo nie je) obsahom rozhodnutia a čo chce súdu vytknúť. Prirodzene, jeho argumentácia musí byť v dôsledku toho iná ako by bola argumentácia, ktorú by účastník zvolil v opravnom prostriedku proti takému rozhodnutiu, ktoré zo svojich hľadísk považuje za preskúmateľné. To však neznamena, že by účastník v takom prípade bol celkom zbavený možnosti brániť sa a vznášať argumenty proti rozhodnutiu súdu, s ktorým nesúhlasí a ktoré sa mu javí ako nedostatočne odôvodnené. Procesné oprávnenie (ako také) brániť sa a domáhať sa nesprávností spôsobených súdom mu bezpochyby zostáva zachované. Tým však, samozrejme, nie sú dotknuté právne dôsledky, ktoré s jeho procesnou obranou spája Občiansky súdny poriadok, konkrétne to, či dovolateľom vytykaná okolnosť (nepreskúmateľnosť) je spôsobilá

založiť prípustnosť jeho mimoriadneho opravného prostriedku. Skutočnosť, že súd svoje rozhodnutie odôvodnil nedostatočne, preto bez ďalšieho neodníma účastníkovi konania možnosť pred súdom konať.

Na druhej strane ale treba pripustiť, že celkom výnimočne sa v praxi môže vyskytnúť prípad, v ktorom písomné vyhotovenie rozhodnutia nebude obsahovať ani len zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu.

V súlade s právnymi závermi vyjadrenými v rozhodnutiach ESLP môže však o takýto výnimočný prípad ísť len vtedy, keď nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia vykazuje znaky (až) vady „najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“ alebo vady „zásadnej, hrubej a podstatnej“, prípadne ak sa zrušením napadnutého rozhodnutia má dosiahnuť náprava „justičného omylu“. Len v takomto výnimočnom prípade môže uvedená okolnosť zakladať prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., lebo len takto charakterizovaný nedostatok odôvodnenia rozhodnutia môže intenzitou svojich právnych dôsledkov prekročiť rámec tzv. inej vady, v tomto ustanovení Občianskeho súdneho poriadku neuvedenej.

3.

ROZHODNUTIE

Nesprístupnenie bytu nájomcom prenajímateľovi za účelom vyhotovenia znaleckého posudku o cene bytu pre jeho predaj verejnou dražbou nemožno bez ďalšieho považovať za také hrubé porušenie povinnosti, ktoré by opodstatňovalo výpoveď z nájmu bytu v zmysle § 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. februára 2015 sp. zn. 4 Cdo 126/2013)

Z odôvodnenia

Okresný súd Zvolen rozsudkom z 2. mája 2011 č.k. 7 C 62/2009-185 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia, že výpoveď z nájmu bytu č. X, na X. poschodí, vchod č. X, v X. (ďalej len „byt“), ktorá bola doručená žalobcom 22. apríla 2009 je neplatná. Rozhodnutie odôvodnil poukázaním na § 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka a výsledky vykonaného dokazovania, ktoré preukázali, že žalobcovia ani na opakované výzvy žalovaného nesprístupnili pre neho byt za účelom kontroly, a tým hrubo porušili povinnosti nájomcu bytu.

Na odvolanie žalobcu 1/ Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 24. apríla 2012 sp. zn. 14 Co 266/2011 prvostupňový rozsudok zmenil tak, že určil, že výpoveď z nájmu bytu je neplatná. Na základe zopakovaného a doplneného dokazovania dospel k záveru, že súd prvého stupňa nesprístupnenie bytu žalobcami nesprávne posúdil ako hrubé porušenie povinnosti nájomcu. Je síce pravdou, že bez ohliadky bytu nemôže prenajímateľ vykonať kontrolu, či nájomca užíva prenajatú vec riadnym spôsobom (§ 665 ods. 1 veta druhá Občianskeho zákonníka), nesprístupnenie bytu nájomcom ale Občiansky zákonník nesankcionuje. So zreteľom na individuálne okolnosti, za ktorých žalobcovia odmietli umožniť žalovanému sprístupnenie bytu, dospel odvolací súd k záveru, že žalovaný, ktorý dal žalobcom výpoveď s poukazom na § 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka, nemal k takémuto postupu zákonný dôvod, a preto jeho výpoveď z nájmu bytu určil za neplatnú. O náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. a § 224 ods. 1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný. Podľa názoru žalovaného spočíva napadnutý rozsudok na nesprávnom právnom posúdení (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), lebo Občiansky zákonník v skutočnosti hrubé porušenie aj tejto povinnosti nájomcu sankcionuje, a to hrozbou výpovede z nájmu bytu zo strany prenajímateľa, pokiaľ takéto porušenie povinnosti dosiahne intenzitu, kedy možno hovoriť o hrubom porušení tejto povinnosti. Žiadal preto, aby dovolací súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, prípadne, aby ho zmenil a potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa.

Žalobca 1/ považoval dovolanie za nedôvodné.

Žalobkyňa 2/ sa k dovolaniu nevyjadřila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie nie je opodstatnené.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Žalovaný v dovolaní uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. tvrdiac, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, konkrétne na názore, že Občiansky zákonník odopretie práva výkonu kontroly zo strany nájomcu nesankcionuje. Podľa názoru žalovaného treba za sankciu považovať výpoveď z nájmu bytu danú prenajímateľom vtedy, keď nerešpektovanie povinnosti nájomcu dosiahne intenzitu hrubého porušenia tejto povinnosti nájomcom.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri

aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

V zmysle § 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka prenajímateľ môže vypovedať nájom bytu, ak nájomca hrubo porušuje svoje povinnosti vyplývajúce z nájmu bytu, najmä tým, že nezaplatil nájomné alebo úhradu za plnenie poskytované s užívaním bytu za dlhší čas ako tri mesiace, alebo tým, že prenechal byt alebo jeho časť do podnájmu bez písomného súhlasu prenajímateľa.

I keď citované ustanovenie výslovne za hrubé porušenie povinnosti nájomcu označuje iba neplatenie nájomného alebo úhrady za plnenie poskytované s užívaním bytu za dlhší čas ako tri mesiace a tiež, že nájomca prenechal byt alebo jeho časť inému do podnájmu bez písomného súhlasu prenajímateľa, zo slova „najmä“ treba usudzovať, že zákon tu nepodáva úplný výpočet všetkých dôvodov vypovedania nájmu bytu, ale len výpočet niektorých príkladov, v ktorých môže dať prenajímateľ nájomcovi výpoveď z nájmu bytu. Dôvodom výpovede nájmu bytu môže byť preto aj iné porušenie povinnosti nájomcu, ktoré však svojou závažnosťou musí byť porovnateľné s tými, ktoré zákon výslovne uvádza. Základným hľadiskom pre posúdenie intenzity porušenia povinnosti nájomcu bude teda úvaha, či konkrétne porušenie povinnosti, ktorého sa nájomca dopustil, je svojím významom (posudzované najmä z hľadiska oprávnených záujmov prenajímateľa) aspoň tak závažné ako v citovanom ustanovení uvádzané dôvody.

Je nepochybné, že medzi povinnosti nájomcu vyplývajúce z nájmu bytu patria povinnosti užívať byt, spoločné priestory a zariadenie domu riadne, odstrániť závady a poškodenia, ktoré v dome spôsobil (§ 689 a § 693 Občianskeho zákonníka) a povinnosti umožniť prenajímateľovi kontrolu, či je predmet nájmu riadne užívaný (§ 665 ods. 1 veta druhá Občianskeho zákonníka).

V danom prípade žalovaný svoj oprávnený záujem odôvodnil potrebou vyhotoviť znalecký posudok o cene bytu, ktorý je potrebný pre účely predaja bytu verejnou dražbou. Táto okolnosť v žalobcoch bezpochyby vyvolala dôvodné obavy zo straty nájomného vzťahu k predmetnému bytu spojené s následným odmietavým postojom žalobcov na základe následných výziev žalovaného byt sprístupniť.

Vzhľadom na individuálne okolnosti prípadu možno uzavrieť, že nesprístupnenie bytu nájomcom odvolací súd správne bez ďalšieho nepovažoval za také hrubé porušenie povinnosti, ktoré by bolo zrovnateľné s dôvodmi vymenovanými v § 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka. Správne preto zmenil rozsudok súdu prvého stupňa a určil, že výpoveď z nájmu bytu je neplatná.

Vzhľadom na to, že žalovaný neopodstatnene napadol dovolaním rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) a neboli zistené ani ďalšie dôvody uvedené v § 241 ods. 2 O.s.p., ktoré by mali za následok nesprávnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia, najvyšší súd dovolanie žalovaného zamietol podľa § 243b ods. 1 O.s.p.

4.

ROZHODNUTIE

Ak zamestnávateľ novým určením hromadného čerpania dovolenky mení nielen jej termín, ale aj dĺžku trvania stanovenú v kolektívnej zmluve, musí byť takáto zmena kolektívnej zmluvy vyhotovená v písomnej forme a podpísaná zamestnávateľom a zástupcami príslušných odborových orgánov, inak je neplatná.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. júna 2015 sp. zn. 6 Cdo 460/2013)

Z odôvodnenia

Okresný súd Trnava rozsudkom z 26. novembra 2012 č.k. 27 Cpr 1/2011-129 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali a/ určenia neplatnosti okamžitých skončení pracovných pomerov daných im žalovanou 9. augusta 2011 a b/ náhrady mzdy. Vychádzal zo zistení, že žalovaná so žalobcami okamžite skončila pracovný pomer podľa § 68 ods. 1 písm. b/ Zákonníka práce z dôvodu, že hoci (aj ich) informovala o zmene termínu čerpania plánovanej celozávodnej dovolenky počnúc 18. júla 2011 do 22. júla 2011, žalobcovia svojvoľne prestali vykonávať prácu a nechodili na pracovisko bez toho, aby jej oznámili prípadnú prekážku v práci. Podľa žalovanej sa tým dopustili závažného porušenia pracovnej disciplíny. Súd prvého stupňa posúdil vec podľa § 68 ods. 1 písm. b/ a ods. 2, § 70 a § 74, § 237 ods. 1 a § 111 ods. 1 až 3 Zákonníka práce. Z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že obe okamžité skončenia pracovného pomeru boli urobené v písomnej forme, žalobcom účinne doručené, že dôvod okamžitého skončenia bol skutkovo vymedzený tak, aby ho nebolo možné zameniť s iným a že okamžité skončenia pracovných pomerov boli vopred prerokované so zástupcami zamestnancov v súlade s ustanoveniami § 74 a § 237 ods. 1 Zákonníka práce. Pri posudzovaní opodstatnenosti žaloby vychádzal z toho, že v danej veci nebolo sporné, že žalobcovia v dňoch uvedených v zrušovacích prejavoch boli neprítomní v zamestnaní; spornou zostala okolnosť, či išlo o ospravedlniteľnú alebo o neospravedlniteľnú absenciu – žalobcovia totiž tvrdili, že čerpali plánovanú dovolenku v zmysle kolektívnej zmluvy. Pri zodpovedaní tejto otázky vzal súd do úvahy, že žalobcovia vedeli o skrátení plánovanej dovolenky z dvoch týždňov na jeden týždeň, že dovolenkové lístky vypísali len v rozsahu jedného týždňa od 25. júla 2011 do 31. júla 2011 a nikoho neinformovali o tom, že majú úmysel čerpať dovolenku v rozsahu dvoch týždňov. Žalovaná preukázala, že zmena čerpania dovolenky bola prerokovaná so zástupcami odborov v zmysle kolektívnej zmluvy, že odbory so zmenou čerpania súhlasili a že žalobcov v dostatočnom predstihu informovala o tejto zmene. Žalobcovia, pokiaľ nesúhlasili so skrátením, mali možnosť následne po oboznámení so zmenou obrátiť sa na svojho priameho nadriadeného a požiadať o umožnenie čerpať dovolenku v pôvodnom rozsahu, čo však neurobili. Vzhľadom na to dospel súd prvého stupňa k záveru, že žalobcovia nenastúpením do práce v čase, keď bola zrušená plánovaná dovolenka, závažným spôsobom porušili pracovnú disciplínu. So zreteľom na to ich nedôvodnú žalobu zamietol. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil poukázaním na § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Trnave rozsudkom zo 4.septembra 2013 sp. zn. 10 CoPr 1/2013 rozsudok súdu prvého stupňa v časti týkajúcej sa určenia neplatnosti okamžitých skončení pracovných pomerov zmenil určiac, že predmetné okamžité skončenia pracovných pomerov sú neplatné; v časti týkajúcej sa náhrady

mzdy a náhrady trov konania napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení uviedol, že dovolenka bola v rozhodnom období upravená kolektívnou zmluvou z 1. septembra 2010. Táto kolektívna zmluva v článku 9 s názvom „Dovolenka“ obsahovala bod 4., v zmysle ktorého „Po vzájomnej dohode medzi ZV OZ a zamestnávateľom je plánované čerpanie dovolenky v termíne 27. decembra 2010 – 2. januára 2011 v rozsahu 5 pracovných dní a 18. júla 2011 – 31. júla 2011 v rozsahu 10 pracovných dní s dôvetkom, podľa ktorého „Zmeniť termín čerpania dovolenky je zamestnávateľ oprávnený po dohode s ZV OZ“. Článok 27 bod 1. v druhej vete ustanovil, že „Zmeny a doplnky ku kolektívnej zmluve sú prípustné po dohode zmluvných strán písomnou formou a nadobúdajú platnosť podpisom zástupcov zmluvných strán“. So zreteľom na to odvolací súd skúmal, či zmena úpravy čerpania dovolenky podľa kolektívnej zmluvy zodpovedala požiadavkám kladeným na takéto zásahy zákonmi i kolektívnou zmluvou a či nedostavenie sa žalobcov na pracovisko v priebehu prvého týždňa dovolenky upravenej v kolektívnej zmluve bolo alebo nebolo ospravedlniteľné. Po doplnení dokazovania dospel k záveru, že postup žalovanej pri zmene určenia čerpania dovolenky nebol v súlade s kolektívnou zmluvou, ale ani so Zákonníkom práce (§ 111 ods. 3 veta prvá) a zákonom č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní (§ 2 ods. 1 písm. a/). Stotožnil sa s názorom žalobcov, podľa ktorého predmetnú zmenu v kolektívnej zmluve bolo možné platne vykonať len v písomnej forme, čo sa v danom prípade nestalo. Navyše, postupom žalovanej pri zmene určenia čerpania dovolenky v júli 2011, sa dodatočne vytvoril nesúlad úpravy kolektívnej zmluvy o dovolenke s ustanovením zákona o minimálnej dĺžke jednej časti dovolenky (§ 111 ods. 3 vety prvej Zákonníka práce). Žalovaná nekompenzovala v rámci kolektívnej zmluvy krátenie dĺžky jednej časti dovolenky tak, aby opäť nastal stav zlučiteľný s požiadavkou zákona na minimálnu dĺžku jednej časti dovolenky. Z toho odvolací súd vyvodil, že kolektívna zmluva nebola platne zmenená a jej zmena nebola pre zamestnancov (ani pre žalobcov) záväzná. Skutočnosť, či žalobcovia úmysel čerpať dovolenku v pôvodnom rozsahu žalovanej oznámili, nepovažoval za právne významnú. Nedostavenie sa žalobcov na pracovisko v dňoch od 18. júla 2011 do 22. júla 2011 z dôvodu čerpania dovolenky považoval z týchto dôvodov za ospravedlniteľné; rozsudok súdu prvého stupňa v tejto časti preto podľa § 220 O.s.p. zmenil tak, že žalobe vyhovel. V časti o zaplatení náhrady mzdy a trov konania prvostupňový rozsudok z dôvodov uvedených v § 221 ods. 1 písm. f/ a písm. h/ O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala včas dovolanie žalovaná. Žiadala, aby dovolací súd napadnutý rozsudok buď zmenil tak, že potvrdí prvostupňový rozsudok, alebo ho zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Uviedla, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci a právne úvahy odvolacieho súdu v ňom zaujaté nemajú oporu v § 111 ods. 1 a § 112 ods. 1 a 3 Zákonníka práce. Použitie zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní považovala za aplikáciu nesprávnej právnej normy – predmetom sporu nebola totiž určovacia žaloba o platnosť kolektívnej zmluvy a súd nebol oprávnený určovať jej obsah. Logický výklad slovného spojenia „nesmie byť viac ako 2 týždne“ v ustanovení § 111 ods. 2 druhá veta Zákonníka práce znamená, že hromadné čerpanie dovolenky určené v rozsahu jedného týždňa je v súlade so Zákonníkom práce. Ustanovenie § 111 ods. 3 prvá veta Zákonníka práce sa vzťahuje na celkový nárok zamestnanca na dovolenku podľa výmery stanovenej v § 103 Zákonníka práce. To znamená, že z celkovej výmery dovolenky je zamestnávateľ povinný poskytnúť zamestnancovi dovolenku tak, aby aspoň jedna časť bola v trvaní 2 týždňov. Keďže žalobcovia mali nárok na čerpanie dovolenky vo výmere 5 týždňov, mali možnosť okrem hromadného čerpania dovolenky z celkovej výmery 5 týždňov kedykoľvek čerpať dovolenku minimálne 2 týždne.

Vzhľadom na to treba konanie žalobcov kvalifikovať ako neospravedlnenú absenciu tak, ako to správne ustálil súd prvého stupňa.

Žalobcovia vo vyjadrení k dovolaniu označili rozsudok odvolacieho súdu za vecne správny. Odvolací súd podľa ich názoru správne posúdil otázku (ne)existencie písomnej zmeny kolektívnej zmluvy. Keďže čerpali dovolenku v súlade s platnou kolektívnou zmluvou, nemožno ich neprítomnosť v práci posúdiť ako neospravedlnenú neprítomnosť v práci. Navrhli preto dovolanie žalovanej ako nedôvodné zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania preskúmal napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej nie je dôvodné.

Z hľadiska skutkového stavu bolo v konaní nesporné, že žalovaná dala listami z 9. augusta 2011 obom žalobcom okamžité skončenie pracovného pomeru podľa § 68 ods. 1 písm. b/ Zákonníka práce pre neprítomnosť v práci od 18. júla 2011 do 22. júla 2011, že žalovaná vykonala so súhlasom zástupcov zamestnancov zmenu určenia termínu čerpania hromadnej dovolenky, ktorá bola predmetom úpravy v kolektívnej zmluve, z 2 týždňov (od 18. júla 2011 do 31. júla 2011) na 1 týždeň (od 25. júla 2011 do 31. júla 2011), o čom boli žalobcovia informovaní 21. júna 2011 a že žalovaná zrušovacie prejavy vopred prerokovala so zástupcami zamestnancov. Sporné nebolo ani to, že žalobcovia v dňoch uvedených v okamžitých skončeníach pracovného pomeru skutočne neboli prítomní v zamestnaní. Žalobcovia však tvrdili, že žalovanou vykonaná zmena kolektívnej zmluvy, týkajúca sa určenia čerpania hromadnej dovolenky, nebola urobená platne pre nedostatok písomnej formy; bránili sa tým, že dovolenku čerpali v zmysle platne uzatvorenej kolektívnej zmluvy, preto ich neprítomnosť v práci nemohla byť považovaná za neospravedlnenú absenciu. Medzi účastníkmi zostalo v dôsledku toho aj v dovolacom konaní sporné, či zmena určenia čerpania hromadnej dovolenky upravenej kolektívnou zmluvou, bola alebo nebola vykonaná v súlade s právnymi predpismi.

Dovolací súd sa stotožňuje s názorom odvolacieho súdu, že posúdenie tejto otázky je určujúce pre správne rozhodnutie vo veci samej, lebo od jej zodpovedania závisí, či skutok uvedený v zrušovacích prejavoch žalovanej treba považovať za neprítomnosť ospravedlniteľnú alebo za neospravedlniteľnú a následne, či ide o závažné porušenie pracovnej disciplíny žalobcami alebo nie. Odvolací súd preto postupoval správne, pokiaľ nastolenú otázku riešil prejudiciálne. Týmto sa „neodchýlil od merita sporu“ tak, ako to mylne uvádzala žalovaná.

Podľa § 111 ods. 2 Zákonníka práce (v znení účinnom do 31. augusta 2011, ktoré znenie odvolací súd na vec správne vzťahoval) zamestnávateľ môže po dohode so zástupcami zamestnancov určiť hromadné čerpanie dovolenky, ak je to nevyhnutné z prevádzkových dôvodov a zlučiteľné so záujmom zamestnancov. Hromadné čerpanie dovolenky nesmie byť viac ako dva týždne a v umeleckých súboroch z povolania štyri týždne. V divadle a v inej umeleckej ustanovizni, ktorej predmetom činnosti je interpretovať hudobné diela, možno určiť hromadné čerpanie dovolenky v celej výmere. Podľa § 111 ods. 3 Zákonníka práce ak sa poskytuje dovolenka v niekoľkých častiach, musí byť aspoň jedna časť najmenej dva týždne, ak sa zamestnanec so zamestnávateľom nedohodne inak.

Čerpanie dovolenky je zamestnávateľ povinný oznámiť zamestnancovi aspoň 14 dní vopred. Toto obdobie môže byť výnimočne skrátené so súhlasom zamestnanca.

Podľa § 4 ods. 1 písm. a/ zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní kolektívne zmluvy sú platné, ak sú uzatvorené písomne a podpísané na tej istej listine oprávneným zástupcom alebo oprávnenými zástupcami príslušných odborových orgánov a zamestnávateľmi, prípadne zástupcami ich organizácií. Podľa § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní neplatná je kolektívna zmluva v tej časti, ktorá je v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Podľa článku 27 bodu 1 druhej vety kolektívnej zmluvy zmeny a doplnky ku kolektívnej zmluve sú prípustné po dohode zmluvných strán písomnou formou a nadobúdajú platnosť podpisom zástupcov zmluvných strán.

Odvolaací súd v dôvodoch rozhodnutia správne konštatuje, že žalovaná uzatvorila s príslušnou odborovou organizáciou 1. septembra 2010 kolektívnu zmluvu s platnosťou od 1. septembra 2010 do 31. augusta 2011 a že jej súčasťou je článok 9 s názvom „Dovolenka“, ktorý v bode 4. uvádza, že po vzájomnej dohode medzi odborovou organizáciou a zamestnávateľom je plánované čerpanie dovolenky v termíne 27. decembra 2010 – 2. januára 2011 v dĺžke 5 pracovných dní a 18. júla 2011 - 31. júla 2011 v dĺžke 10 pracovných dní s tým, že zmeniť termín čerpania dovolenky je zamestnávateľ oprávnený po dohode s odborovou organizáciou. Uvedená kolektívna zmluva teda upravovala určenie hromadného čerpania dovolenky v dvoch častiach, a to v rozsahu jedného týždňa na prelome rokov 2010 a 2011 a v rozsahu dvoch týždňov v mesiaci júl 2011, včítane určenia presných termínov plánovaného čerpania dovolenky (obsah zodpovedal § 111 ods. 3 Zákonníka práce). V súvislosti s určením hromadnej dovolenky boli touto úpravou kolektívnej zmluvy viazaní tak zamestnávateľ (žalovaná), ako aj zamestnanci (vrátane žalobcov) a boli povinní sa ňou riadiť. Keďže určenie čerpania hromadnej dovolenky bolo upravené Kolektívnou zmluvou, bolo potrebné platnosť uvedeného dojednania, prípadne platnosť jeho zmien a doplnkov posudzovať v režime, ktorý platí pre kolektívne zmluvy. Kolektívna zmluva je dvojstranný právny úkon, obsah ktorého vychádza z autonómneho postavenia zmluvných partnerov a z princípu zmluvnej voľnosti. Zákon č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní stavia podnikovú kolektívnu zmluvu i kolektívnu zmluvu vyššieho stupňa na úroveň prameňa práva. Kolektívna zmluva (prípadne jej zmeny a doplnky) je záväzná pre zmluvné strany (§ 5 ods. 1) a je platná, ak je uzatvorená písomne, dňom podpisu zmluvných strán na tej istej listine a účinná je prvým dňom obdobia, na ktoré sa uzatvára, a končí uplynutím tohto obdobia (pokiaľ doba účinnosti niektorých záväzkov nie je v kolektívnej zmluve dojednaná odchyľne).

Odvolaací súd preto správne posudzoval platnosť zmeny určenia čerpania hromadnej dovolenky z hľadiska jej formy a súladu so všeobecne záväznými predpismi podľa zákona o kolektívnom vyjednávaní a podľa ustanovení kolektívnej zmluvy. Použitie uvedených právnych predpisov nie je aplikáciou nesprávnej právnej normy na daný skutkový stav, ako to nesprávne namieta dovolateľka.

V zmysle vyššie citovaného ustanovenia zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní a v zmysle článku 27 bod 1. druhej vety kolektívnej zmluvy predpokladom platnosti kolektívnej zmluvy (jej zmien

a doplnkov), z hľadiska jej formálnych náležitostí, je písomná forma a existencia podpisov zmluvných strán na tej istej listine.

V preskúmvanej veci je zrejmé, že žalovaná novou úpravou čerpania hromadnej dovolenky nezmenila len čas konania dovolenky, ale zmenila aj jej rozsah – namiesto určenia čerpania dovolenky pôvodne v rozsahu dvoch týždňov v mesiaci júl, určila čerpanie dovolenky len v rozsahu jedného týždňa. Odvolací súd preto správne konštatoval, že ide o obsahovú zmenu dojednania pôvodne upravenú v článku 9 bod 4. kolektívnej zmluvy. Platnosť takejto zmeny kolektívnej zmluvy predpokladá jej uzatvorenie v písomnej forme a existenciu podpisov oprávnenými zástupcami príslušných odborových orgánov a zamestnávateľmi na tej istej listine. Na tomto závere nemení nič ani doplnok uvedený v tomto článku kolektívnej zmluvy, podľa ktorého zmeniť termín čerpania dovolenky je zamestnávateľ oprávnený po dohode s príslušnou odborovou organizáciou, ktorý nevylučuje možnosť dohody ústnou formou. Dohoda účastníkov nemôže vylúčiť písomnú formu zmlúv, kde písomnosť predpisuje zákon (ako v danom prípade).

Na žalovanej bolo bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno preukázať, že zmena určenia čerpania hromadnej dovolenky prijatá žalovanou bola urobená písomne, s podpismi zmluvných strán na tej istej listine vo forme zmeny ku kolektívnej zmluve. Takáto listina nie je však obsahom spisu, a za takúto listinu nie je možné považovať ani „Osvedčenie o zmene plánovaného termínu dovolenky podľa kolektívnej zmluvy z 1. septembra 2010“ (listina nie je datovaná, jej obsahom bolo len osvedčenie o konaní rokovania medzi odborovou organizáciou a zamestnávateľom 5. apríla 2011, predmetom ktorého bola informácia zamestnávateľa o novej zmene termínu čerpania celozávodnej dovolenky a osvedčenie o informovaní odborovej organizácie generálnym riaditeľom e-mailom zo 14. júna 2011, že plánovaný objem výroby nebol splnený a preto zamestnávateľ zmení plánovaný termín nástupu celozávodnej dovolenky na 25. júla 2011 a bude o tom všetkých zamestnancov informovať). Ani svedok X., ktorý bol vypočutý pred odvolacím súdom, nepotvrdil písomnú formu dohody o zmene určenia čerpania dovolenky. Naopak uviedol, že neexistuje žiadna písomná dohoda, ktorá bola základom pre skrátenie dovolenky v rozhodnom období – všetky dohody sa totiž uzatvárali len ústne. Napokon, žalovaná v dovolaní ani netvrdí, že zmena určenia čerpania hromadnej dovolenky bola urobená v písomnej forme (tvrdí len, že takáto zmena nebola v kolektívnej zmluve predpísaná písomnou formou). Žalovaná teda nepreukázala existenciu zmeny kolektívnej zmluvy v jej článku 9 bod 4. tak, ako to predpokladá zákon a kolektívna zmluva.

Na vyššie uvedenom základe dospel preto odvolací súd k správneému záveru, že kolektívna zmluva v článku týkajúcom sa určenia čerpania hromadnej dovolenky nebola platne zmenená a že zmena týkajúca sa tohto určenia v podobe jej krátenia na jeden týždeň, nebola pre nikoho, t.j. ani pre zamestnancov, a teda ani pre žalobcov záväzná. Ak žalobcovia čerpali dovolenku v zmysle platne uzatvorenej kolektívnej zmluvy aj od 18. júla 2011 do 22. júla 2011, nemohla byť ich neprítomnosť v práci v tieto dni považovaná za neospravedlненú absenciu a v dôsledku toho ani za závažné porušenie pracovnej disciplíny (zamestnanci, ktorým je určené hromadné čerpanie dovolenky, nie sú povinní po túto dobu prácu vykonávať). Odvolací súd teda vec správne právne posúdil.

K námietke žalovanej, že odvolací súd pri rozhodovaní vo veci nezohľadnil pre vec podstatné skutočnosti vyplývajúce z výsledkov vykonaného dokazovania a že sám nevykonal (nezopakoval) dokazovanie treba uviesť,

že právne posúdenie veci odvolacím súdom bolo iné, než k akému dospel súd prvého stupňa. Za určujúce pre rozhodnutie vo veci samej považoval preto iné skutočnosti, než súd prvého stupňa (za podstatnú považoval najmä skutočnosť, či zmena úpravy čerpania dovolenky podľa kolektívnej zmluvy zodpovedala požiadavkám kladeným na takýto zásah zákonmi i kolektívnou zmluvou). Nemožno mu preto vyčítať, že na viaceré skutočnosti uvádzané žalovanou neprihliadol, hoci niektoré z nich výsledkami vykonaného dokazovania preukázané boli.

Nedôvodná je tiež námietka žalovanej o nedostatočnom zistení skutkového stavu. Z obsahu spisu vyplýva, že odvolací súd na prejednanie odvolania nariadil pojednávanie, na ktorom oboznámil podstatnú časť dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa a zopakoval dôkaz výsluchom svedka X. (kolektívna zmluva nie je dôkazom, ale prameňom práva; nie je preto potrebné oznamovať jej obsah). Pri zmene rozsudku súdu prvého stupňa potom vzal za základ svojho rozhodnutia najmä skutočnosti, ktoré vyplývali z takto doplneného dokazovania. Jeho postup nemožno preto považovať za nesprávny alebo odporujúci ustanoveniu § 212 ods. 3 O.s.p.

Dovolací súd sa nestotožňuje ani s názorom žalovanej, že rozsudok odvolacieho súdu je pre nedostatok dôvodov nepreskúmateľný. Odvolací súd v dôvodoch rozhodnutia uviedol, ktoré zákony a dvojstranné právne úkony upravovali pracovnoprávny vzťah, o ktorý v konaní ide. Podrobne vysvetlil, ktoré skutočnosti a z akého dôvodu boli pre rozhodnutie vo veci samej podstatné. Rozhodnutie obsahuje úvahy, akými sa odvolací súd riadil a závery, ku ktorým pri tom dospel. Z rozhodnutia je zrejmé, ktoré právne predpisy odvolací súd na vec aplikoval a ako vec právne posúdil.

So zreteľom na vyššie uvedené dospel dovolací súd k záveru, že žalovaná neopodstatnene uplatnila dovolacie dôvody v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ a písm. c/ O.s.p. Keďže v konaní neboli zistené ani vady uvedené v § 237 O.s.p., najvyšší súd ňou podané dovolanie podľa § 243b ods. 1 O.s.p. zamietol.

5.

ROZHODNUTIE

Pohľadávka Sociálnej poisťovne proti zamestnávateľovi, ktorá vznikla rozhodnutím Sociálnej poisťovne o predpísaní poistného na sociálne poistenie zamestnancov, má charakter prednostnej pohľadávky v zmysle § 120 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorá sa, s výnimkou, že s tým súhlasia veritelia, nezahŕňa do reštrukturalizačného plánu. Na takúto pohľadávku nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania, preto môže byť vymáhaná v exekučnom konaní.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 10. septembra 2015 sp. zn. 5 ECdo 47/2014)

Z odôvodnenia

Okresný súd Žiar nad Hronom uznesením z 2. apríla 2013, č.k. 5 Er 480/2012-39 vyhovel námietkam povinného proti exekúcii. V odôvodnení uviedol, že súdny exekútor bol poverený vykonaním exekúcie voči povinnému na vymozenie pohľadávky oprávnenej vo výške 26 275,77 € na základe exekučného titulu – rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Žiar nad Hronom č. 700-2610281512-GC04/12 z 15. marca 2012, ktorým bolo povinnému predpísané poistné na sociálne poistenie za obdobie december 2011 a január 2012 v celkovej sume 38 301,09 € (nakolko povinný uhradil 12 025,32 €, predmetom exekúcie bola suma 26 275,77 €). V konaní mal preukázané, že uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp.zn. 2 R 9/2011 zo 4. januára 2012 (zverejnené v Obchodnom vestníku 11. januára 2012), ktoré nadobudlo právoplatnosť 12. januára 2012, bolo začaté reštrukturalizačné konanie voči dlžníkovi – povinnému. Uviedol, že pre správne posúdenie dôvodnosti námietok povinného bolo potrebné posúdiť, či v exekučnom konaní vymáhaná pohľadávka je prednostná v zmysle zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej aj „ZKR“). Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej aj „zákon č. 461/2003 Z.z.“) výslovne neupravuje vznik pohľadávky z titulu poistného na sociálne poistenie, určuje však moment vzniku sociálneho poistenia tak, že povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti zamestnanca vzniká odo dňa vzniku právneho vzťahu, ktorý zakladá právo na príjem a zaniká dňom zániku tohto právneho vzťahu. Úrazové a garančné poistenie vzniká zamestnávateľovi odo dňa, v ktorom začal zamestnávať aspoň jednu fyzickú osobu. Poistné sa podľa § 142 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z.z. platí za kalendárny mesiac pozadu. Rozhodujúcim obdobím na určenie vymeriavacieho základu zamestnanca je kalendárny mesiac, za ktorý sa platí poistné. Poistné sa platí za predchádzajúci mesiac. Dospel k záveru, že pohľadávka oprávnenej zo sociálneho poistenia vzniká uplynutím každého pracovného dňa v mesiaci, v ktorom povinný ako zamestnávateľ prideluje svojim zamestnancom prácu a je povinný im za ňu poskytovať príjem. Skutočnosť, že splatnosť poistného nastáva až následne, považoval za bezvýznamnú z dôvodu, že vznik pohľadávky a jej splatnosť sú odlišné pojmy. Mal za to, že vymáhaná pohľadávka nie je v zmysle § 120 ods. 2 ZKR prednostnou pohľadávkou, ktorá by vznikla v priebehu reštrukturalizácie, ale ide o pohľadávku, ktorá vznikla pred jej začatím a bolo ju potrebné do reštrukturalizácie prihláškou uplatniť. Nakolko uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp.zn. 2 R 9/2011 zo 24. septembra 2012 bol potvrdený reštrukturalizačný plán povinného, oprávnenej zaniklo právo vymáhať pohľadávku na poistnom vyplývajúcu z exekučného titulu, a preto bolo potrebné námietkam povinného voči exekúcii vyhovieť.

Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením z 21. augusta 2013 sp.zn. 16 CoE 109/2013 uznesenie okresného súdu zmenil tak, že námietky povinného proti exekúcii zamietol. V dôvodoch rozhodnutia poukázal na to, že súd prvého stupňa zrejme opomenul rozlíšiť vznik sociálneho poistenia podľa § 20, § 24 a § 25 zákona č. 461/2003 Z.z. ako právneho vzťahu medzi poisteným a poisťovňou (t.j. vzťahu medzi osobou, na ktorú sa vzťahuje osobný rozsah sociálneho poistenia a poisťovňou) a právneho vzťahu medzi platiteľom poistného a poisťovňou. Povinnosť zamestnávateľa platiť poistné, stanoviť jeho výšku a odvieť poistné (ako zamestnávateľ za zamestnanca – poisteného i ako zamestnávateľ za seba pri úrazovom a garančnom poistení) je totiž povinnosťou, ktorá sa viaže nielen na existenciu vzniku samotného pracovného pomeru, ale na okolnosti podmieňujúce vznik nároku na mzdu, jej výšku a osobný status zamestnanca (napr. či nejde o starobného alebo výsluhového dôchodcu, na ktorého sa zákonné poistenie pre prípad invalidity nevzťahuje, osobu, za ktorú podľa § 128 ods. 5, 7 zákona č. 461/2003 Z.z. platí poistné štát alebo osobu v stave práceneschopnosti, osobu poberajúcu materské, a podobne). Sama skutočnosť, že určitá osoba spadá pod osobný rozsah sociálneho poistenia, ešte neznamená, že táto osoba (prípadne jej zamestnávateľ, ak ide o zamestnanca) je povinná odvieť poistné na sociálne poistenie; ani samotné uplynutie pracovného dňa, v ktorom zamestnávateľ pridelenil zamestnancom prácu, neznamená zároveň vznik pohľadávky Sociálnej poisťovne na sociálnom poistení. Poistné je navyše zamestnávateľ povinný odvieť Sociálnej poisťovni v sumách uvedených vo výkaze poistného, ktorý je súhrnom všetkých odvodov poistného zaťažujúcich mzdy všetkých zamestnancov (jednotlivo i v súhrne) za príslušné mesačné obdobie v lehotách stanovených zákonom. Poistné, ktoré platí a odvádza zamestnávateľ, je splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Podľa § 142 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. poistné sa platí na účet Sociálnej poisťovne v štátnej pokladnici za kalendárny mesiac pozadu, ak tento zákon neustanovuje inak. Zamestnávateľ sa teda nemôže stať dlžníkom poisťovne skôr, než mu vznikne povinnosť zaplatiť a odvieť poistné, teda skôr, než sa na základe mesačných výkazov o vyplatených mzdách a výkazov poistného nestane zrejým, za ktorého zamestnanca a v akej výške je zamestnávateľ povinný platiť a odvieť jednotlivé druhy poistného. V tejto súvislosti poukázal na to, že vzťah poisťovňa – zamestnávateľ nie je záväzkovým vzťahom dlžníka a veriteľa, ale ide o vzťah verejnoprávny, založený na zákonom oprávnení Sociálnej poisťovne na poistné a zákonnej povinnosti zamestnávateľa poistné zaplatiť a odvieť. Ak je pohľadávka charakterizovaná ako právo veriteľa požadovať od dlžníka určitú majetkovú hodnotu, vznik a zánik pohľadávky poisťovne voči zamestnávateľovi je preto možné posudzovať len na základe tých zákonných ustanovení, ktoré zamestnávateľovi ukladajú povinnosť platiť a odvieť poistné v zákonom stanovenom čase a výške. Týmito ustanoveniami sú § 142 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., ktorý stanovuje, že poistné sa platí na účet Sociálnej poisťovne za kalendárny mesiac pozadu a ustanovenia § 143 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. pojednávajúce o tom, kedy vzniká povinnosť tak urobiť. Pokiaľ s poukazom na citované ustanovenia bol zamestnávateľ povinný zaplatiť poistné na sociálne poistenie Sociálnej poisťovni za kalendárny mesiac pozadu (t.j. za december 2011 v januári 2012 a za január 2012 vo februári 2012) s tým, že toto poistné sa stalo splatným v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné, je zrejmé, že oprávnenie Sociálnej poisťovne požadovať poistné (uplatniť pohľadávku), ako určitú konkrétnu majetkovú hodnotu za mesiac december 2011, nemohlo vzniknúť v decembri 2011, ak výplata miezd za mesiac december sa viaže k 31. januáru nasledujúceho roka. Obdobne potom výplata za mesiac január 2012 sa viaže k 29. februáru 2012. Navyše, zo žiadneho ustanovenia zákona č. 461/2003 Z.z. nevyplýva oprávnenie Sociálnej poisťovne vyžadovať výkazy k vyčísleniu poistného mimo dátumu určenému na výplatu mesačnej mzdy, teda ani na rozlíšenie poistného k 12. januáru 2012, ktorým sa začalo reštrukturalizačné konanie. Konštatoval, že popri dátume

splatnosti poistného na sociálne poistenie je súčasne dátum jeho splatnosti (t.j. deň 31. január 2012 a 29. február 2012) aj dátumom vzniku pohľadávky Sociálnej poisťovne na toto poistenie. Poukázal na to, že uvedený právny názor už bol vyslovený v niekoľkých rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (napríklad v rozsudkoch sp. zn. 4 Sžso 5/2011 z 28. júna 2012 a sp. zn. 7 Sžso 81/2011 z 30. októbra 2012). S poukazom na ustanovenie § 120 ods. 2 ZRK uviedol, že pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, sa neuplatňujú v reštrukturalizácii prihláškou. Na uvedené tzv. prednostné pohľadávky potom nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania stanovené v § 114 ZRK a ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže by s tým ich veritelia súhlasili. Preto uvedené pohľadávky možno uplatniť v civilnom konaní, v konaní pred správnym orgánom, prípadne viesť ohľadne nich exekúciu. Z dôkazov tvoriacich obsah spisu vyplynulo, že reštrukturalizačné konanie voči povinnému začalo 12. januárom 2012. Pohľadávky oprávnenej vznikli 31. januára 2012 a 29. februára 2012, teda po začatí (v priebehu) reštrukturalizačného konania. Z tohto dôvodu ide o prednostné pohľadávky, vymožená ktorých sa je možné domáhať v exekučnom konaní, a nie o pohľadávky vzniknuté pred začatím reštrukturalizačného konania. Na tomto základe odvolací súd uznesenie súdu o vyhovení námietkam povinného proti exekúcii s poukazom na § 220 O.s.p. zmenil a námietky povinného voči exekúcii zamietol.

Povinný podal proti uzneseniu odvolacieho súdu dovolanie, ktoré odôvodnil tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Citujúc § 24 a § 25 zákona č. 461/2003 Z.z. uviedol, že právny vzťah zo sociálneho poistenia, konkrétne úrazového a garančného poistenia, vzniká priamo medzi zamestnávateľom a sociálnou poisťovňou, t.j. medzi povinným a oprávnenou. Mal jednoznačne za to, že pohľadávka oprávnenej na sociálnom poistení (v každom prípade u úrazového a garančného poistenia), vzniká zo zákona okamihom uzavretia pracovného pomeru, resp. dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru priebežne, a to každým dňom trvania pracovných pomerov zamestnancov povinného v závislosti od počtu odpracovaných hodín. Poukázal na správnosť záverov súdu prvého stupňa a uviedol, že zákon č. 461/2003 Z.z. v ustanoveniach § 142 a § 143 upravuje len spôsob platenia a splatnosť poistného. Z jazykového a logického výkladu zákona č. 461/2003 Z.z. je nevyhnutné použiť na stanovenie skutočností vzniku a zániku pohľadávky oprávnenej iba ustanovenia § 20 až § 26 zákona o sociálnom poistení a nie ustanovenia, ktoré upravujú len spôsob platenia a splatnosť poistného. Okamih vzniku práva Sociálnej poisťovne na poistné (pohľadávku) zo zákona č. 461/2003 Z.z. voči subjektom zadefinovaným v zákone nemožno zamieňať s okamihom, kedy nastane splatnosť poistného (pohľadávky) alebo akým spôsobom bude platené poistné. Samotný exekučný titul oprávnenej vznikol podľa § 144 zákona č. 461/2003 Z.z., z ktorého možno vyvodiť, že právny vzťah medzi oprávnenou a povinným a z neho vyplývajúci záväzok platiť poistné (pohľadávku) vzniká povinnému nie predpísaním poistného, ale okamihom vzniku práva sociálneho poistenia, pretože k predpisaniu poistného zo strany Sociálnej poisťovne dôjde len vtedy, ak osoba povinná odvádzať poistné, neodviedla poistné vôbec alebo ho odviedla v nesprávnej výške. Za nepochybný považoval záver, že pohľadávka oprávnenej na sociálnom poistení vzniká zo zákona okamihom uzavretia pracovného pomeru, resp. dohôd vykonávaných mimo pracovného pomeru priebežne, a to každým dňom trvania pracovných pomerov zamestnancov povinného v závislosti od počtu odpracovaných hodín. Keďže rozhodujúcim obdobím na určenie vymeriavacieho základu podľa § 139 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. zamestnanca uvedeného v § 4 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. je kalendárny mesiac, za ktorý sa platí poistné na nemocenské poistenie, poistné na dôchodkové poistenie a poistné na poistenie v nezamestnanosti, tak

pohľadávku oprávnenej špecifikovanú v exekučnom titule bolo možné určiť za obdobie december už 1. januára 2012 a za obdobie január 2012 dňa 1. februára 2012, resp. v akýkoľvek iný deň v mesiaci, pokiaľ boli naplnené zákonom stanovené predpoklady pre vznik sociálneho poistenia v zmysle zákona č. 461/2003 Z.z.. Z týchto dôvodov povinný navrhol, aby dovolací súd uznesenie odvolacieho súdu zmenil tak, že námietkam povinného vyhovie.

Oprávnená vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu je vecne správne, vychádza zo správneho právneho posúdenia veci. Navrhla, aby dovolací súd dovolanie zamietol.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 veta druhá O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) po preskúmaní veci dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

Dovolanim možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie povinného je procesne prípustné, lebo smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.).

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom však dovolací súd neposudzuje iba podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Procesné vady konania v zmysle § 237 O.s.p., ale ani tzv. iné vady konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) dovolateľ nenamietal; ich existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Povinný namieta, že zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Vzhľadom na obsah podaného dovolania bolo potrebné posúdiť, či pohľadávka oprávnenej vymáhaná v exekučnom konaní je pohľadávkou prednostnou podľa ZKR.

Podľa § 50 ods. 1 zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (Exekučný poriadok) povinný môže vzniesť u exekútora

povereného vykonaním exekúcie do 14 dní od doručenia upovedomenia o začatí exekúcie námietky proti exekúcii, ak po vzniku exekučného titulu nastali okolnosti, ktoré spôsobili zánik vymáhaného nároku alebo bránia jeho vymáhateľnosti, alebo ak sú tu iné dôvody, pre ktoré je exekúcia neprípustná. To isté platí, ak sa namieta, že oprávnený alebo povinný nie sú právnyimi nástupcami osoby uvedenej v exekučnom titule. Námietky musia byť odôvodnené a na dodatočne uvedené dôvody sa neprihliadne. Ak po podaní námietok exekútor upustí od vykonania exekúcie (§ 46), o námietkach netreba rozhodnúť.

Podľa § 113 ods. 3 ZKR o začatí reštrukturalizačného konania súd vydá uznesenie, ktoré bezodkladne zverejní v Obchodnom vestníku; zverejnením uznesenia v Obchodnom vestníku sa začína reštrukturalizačné konanie. Iné rozhodnutia alebo písomnosti súdu vydané pred začatím reštrukturalizačného konania sa v Obchodnom vestníku nezverejňujú.

Podľa § 120 ods. 1 ZKR, ak tento zákon neustanovuje inak, právo uplatňovať svoje nároky počas reštrukturalizácie majú len veritelia, ktorí spôsobom ustanoveným týmto zákonom prihlásili svoje pohľadávky. Ak sa tieto nároky v reštrukturalizácii riadne a včas neuplatnia prihláškou, právo vymáhať tieto nároky voči dlžníkovi v prípade potvrdenia reštrukturalizačného plánu súdom zaniká.

Podľa § 120 ods. 2 ZKR pohľadávky, ktoré vznikli voči dlžníkovi počas reštrukturalizačného konania, pracovnoprávne nároky, na ktoré nárok vznikol za obdobie kalendárneho mesiaca, v ktorom došlo k začatiu reštrukturalizačného konania, odmena správcu a nepeňažné pohľadávky sa v reštrukturalizácii neuplatňujú prihláškou (ďalej len "prednostné pohľadávky"). Na prednostné pohľadávky nepôsobia účinky začatia reštrukturalizačného konania ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže s tým ich veritelia súhlasia.

Podľa § 155 ods. 2 ZKR zverejnením uznesenia o potvrdení plánu v Obchodnom vestníku zaniká právo veriteľov, ktorí riadne a včas podľa tohto zákona neprihlásili svoje pohľadávky, vymáhať tieto pohľadávky voči dlžníkovi, ako aj riadne a včas neprihlásené zabezpečovacie práva vzťahujúce sa na majetok dlžníka; to platí rovnako aj pre podmienené pohľadávky, ktoré mali byť uplatnené prihláškou.

Podľa § 141 ods. 1, 2 zákona č. 461/2003 Z.z. fyzická osoba a právnická osoba, ktoré sú povinné platiť poisťné, sú povinné poisťné odvádzať, ak tento zákon neustanovuje inak. Za zamestnanca odvádza poisťné na nemocenské poistenie, poisťné na dôchodkové poistenie a poisťné na poistenie v nezamestnanosti zamestnávateľ. Zamestnávateľ vykoná zrážku poisťného na nemocenské poistenie, poisťného na dôchodkové poistenie a poisťného na poistenie v nezamestnanosti, ktoré je povinný platiť zamestnanec.

Podľa § 142 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. sa platí na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici za kalendárny mesiac pozadu, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 143 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z., ktoré platí a odvádza zamestnávateľ, je splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Ak je výplata týchto príjmov pre jednotlivé organizačné útvary zamestnávateľa rozložená na rôzne dni, poisťné je splatné v deň poslednej výplaty príjmov

zúčtovaných za príslušný kalendárny mesiac. Ak nie je taký deň určený, poistné je splatné v posledný deň kalendárneho mesiaca nasledujúceho po mesiaci, za ktorý sa platí poistné. Ak deň splatnosti poistného pripadne na sobotu a na deň pracovného pokoja, poistné je splatné v najbližší nasledujúci pracovný deň.

Podľa § 144 ods. 1 veta prvá zákona č. 461/2003 Z.z., Sociálna poisťovňa predpíše poistné fyzickej osobe alebo právnickej osobe povinnej odvádzať poistne, ak táto osoba neodviedla poistné vôbec alebo ak ho odviedla v nesprávnej sume.

Podľa § 144 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z., ak zamestnávateľ na výzvu Sociálnej poisťovne nepredloží podklady potrebné na zistenie správnej sumy poistného, Sociálna poisťovňa môže predpísať poistné na základe dokladov zamestnávateľa za predchádzajúce obdobie alebo na základe podkladov iného zamestnávateľa s činnosťou obdobného charakteru.

V preskúmvanej veci súd prvého stupňa vyhovel námietkam povinného proti exekúcii, lebo vymáhaná pohľadávka nie je v zmysle § 120 ods. 2 ZKR prednostnou pohľadávkou, ktorú netreba uplatňovať prihláškou. Na odvolanie povinného odvolací súd uznesenie prvostupňového súdu zmenil tak, že námietky povinného proti exekúcii zamietol. Konštatoval, že pohľadávky oprávnenej vznikli 31. januára 2012 a 29. februára 2012, teda po začatí reštrukturalizačného konania, v jeho priebehu, ide teda o prednostné pohľadávky, vymožená ktorých sa je možné domáhať v exekučnom konaní. Dovolací súd považoval za správny právny záver odvolacieho súdu, ktorý už skôr vyslovil aj najvyšší súd napríklad v rozsudku z 28. júna 2012 sp. zn. 4 Sžso 5/2011 a rozsudku z 30. októbra 2012 sp. zn. 7 Sžso 81/2011. Pre posúdenie, či v danom prípade ide o prednostnú pohľadávkou, je rozhodujúci vznik tejto pohľadávky. Zákon č. 461/2003 Z.z. nemá špeciálne ustanovenia o prihlasovaní pohľadávok v konkurznom a reštrukturalizačnom konaní a preto sa prihlasovanie pohľadávok spravuje ustanoveniami ZKR. Oprávnenie Slovenskej poisťovne požadovať poistné (a tak aj uplatniť pohľadávkou), ako určitú konkrétnu majetkovú hodnotu za mesiac december 2011, nemohlo vzniknúť v decembri 2011, ak výplata miezd za mesiac december sa viaže k 31. januáru nasledujúceho roka. Obdobne vzniklo oprávnenie Slovenskej poisťovni na poistné za mesiac január 2012 k 29. februáru 2012. Z uvedeného vyplýva, že k vzniku pohľadávky došlo až po začatí reštrukturalizačného konania, týkajúceho sa povinného, ktoré začalo 12. januára 2012.

Povinnosť zamestnávateľa platiť poistné, stanoviť jeho výšku a odvieť poistné (ako zamestnávateľ za zamestnanca – poisteného i ako zamestnávateľ za seba pri úrazovom a garančnom poistení) je povinnosťou, ktorá sa viaže nielen na existenciu vzniku samotného pracovného pomeru, ale na okolnosti podmieňujúce vznik nároku na mzdu, jej výšku a osobný status zamestnanca (napr. či nejde o starobného alebo výsluhového dôchodcu, na ktorého sa zákonné poistenie pre prípad invalidity nevzťahuje, osobu, za ktorú podľa § 128 ods. 5 a 7 zákona č. 461/2003 Z.z. platí poistné štát alebo osobu v stave práceneschopnosti, osobu poberajúcu materské, a podobne).

Poistné je zamestnávateľ povinný odvieť Sociálnej poisťovni v sumách uvedených vo výkaze poistného, ktorý je súhrnom všetkých odvodov poistného zaťažujúcich mzdy všetkých zamestnancov (jednotlivo i v súhrne) za príslušné mesačné obdobie v lehotách stanovených zákonom. Poistné, ktoré platí a odvádza zamestnávateľ, je splatné v deň určený na výplatu príjmov, ktoré sú vymeriavacím základom zamestnanca. Podľa § 142 ods. 1 zákona

č. 461/2003 Z.z. poistné sa platí na účet Sociálnej poisťovne v štátnej pokladnici za kalendárny mesiac pozadu, ak tento zákon neustanovuje inak. Zamestnávateľ sa teda nemôže stať dlžníkom poisťovne skôr, než mu vznikne povinnosť zaplatiť a odvieť poistné, teda skôr, než sa na základe mesačných výkazov o vyplatených mzdách a výkazov poistného nestane zrejším, za ktorého zamestnanca a v akej výške je zamestnávateľ povinný platiť a odvieť jednotlivé druhy poistného.

Vzťah poisťovňa – zamestnávateľ je verejnoprávny vzťah, ktorý je založený na zákonom oprávnení Sociálnej poisťovne na poistné a zákonnej povinnosti zamestnávateľa poistné zaplatiť a odvieť. Ak je pohľadávka charakterizovaná ako právo veriteľa požadovať od dlžníka určitú majetkovú hodnotu, vznik a zánik pohľadávky poisťovne voči zamestnávateľovi je preto možné posudzovať len na základe ustanovení zákona č. 461/2003 Z.z., t.j. na základe tých ustanovení zákona, ktoré zamestnávateľovi ukladajú povinnosť platiť a odvieť poistné v zákonom stanovenom čase a výške. Týmito ustanoveniami sú potom § 142 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z., ktorý stanovuje, že poistné sa platí na účet Sociálnej poisťovne za kalendárny mesiac pozadu, a tiež § 143 ods. 2 tohto zákona, ktorý určuje, kedy vzniká povinnosť tak urobiť. Uvedený záver je potrebné vzťahovať nielen na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti, ale aj na úrazové a garančné poistenie.

Dovolací súd považoval za správny právny záver odvolacieho súdu, ktorý pohľadávku oprávnenej považoval za tzv. prednostnú pohľadávku v reštrukturalizácii. Z ustanovenia § 120 ods. 2 ZKR vyplýva, že tzv. prednostné pohľadávky sa neuplatňujú v reštrukturalizácii prihláškou, nepôsobia na ne účinky začatia reštrukturalizačného konania stanovené a ani sa nezahŕňajú do reštrukturalizačného plánu, ibaže by s tým ich veritelia súhlasili. Preto ohľadne nich je možné viesť exekúciu.

Vzhľadom na to, že reštrukturalizačné konanie voči povinnému začalo 12. januára 2012, pohľadávky oprávnenej vznikli (vychádzajúc z ich splatnosti) 31. januára 2012 a 29. februára 2012, teda po začatí reštrukturalizačného konania a v jeho priebehu. Dovolací súd sa preto stotožnil s právnym posúdením veci odvolacím súdom a jeho záverom, že dátum splatnosti poistného na sociálne poistenie je súčasne aj dátumom vzniku pohľadávky Sociálnej poisťovne na toto poistenie. Odvolací súd tento záver presvedčivo a podrobne odôvodnil v dovolaní napadnutom uznesení.

Z uvedeného vyplýva, že povinný neopodstatnene napadol vecne správne uznesenie odvolacieho súdu. Dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. preto nebol uplatnený dôvodne. Vzhľadom na to najvyšší súd dovolanie povinného zamietol podľa § 243b ods. 1 a 4 O.s.p.

6.

ROZHODNUTIE

Ak v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu, orgánom konajúcim v mene štátu vo veci náhrady škody podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení zákona č. 412/2012 Z.z. je od 1. januára 2013 Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Na prípadnú zmenu orgánu konajúceho v mene štátu prihladne v takomto konaní súd z úradnej povinnosti.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. októbra 2015 sp.zn. 8 Cdo 289/2014)

Z odôvodnenia:

Žalobou podanou 10. septembra 2012 na Okresnom súde Zvolen (ďalej len „súd prvého stupňa“) žalobca sa domáhal, aby súd uložil žalovanej Slovenskej republike povinnosť nahradiť mu škodu, ktorá vznikla zaplatením odmeny a náhrady hotových výdavkov advokátovi, ktorý ho zastupoval v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo jeho právoplatným odsúdením; samosudca po preskúmaní obžaloby jeho trestnú vec postúpil podľa § 241 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku príslušnému správnomu orgánu, pretože nejde o trestný čin, ale ide o skutok, ktorý by mohol byť priestupkom. Za orgán konajúci v mene štátu žalobca označil Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“). V priebehu konania, s prihliadnutím na novú úpravu pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu účinnú od 1. januára 2013, za ústredný orgán, ktorý koná v mene žalovanej, bola označená Generálna prokuratúra Slovenskej republiky (ďalej len „GP SR“).

Rozsudkom zo 16. septembra 2013 č.k. 13C/120/2012-145 súd prvého stupňa uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi do 3 dní 1 668,65 € s príslušenstvom (ktoré bližšie špecifikoval vo výroku rozsudku). Posudzujúc otázku, ktorý orgán má v danej veci konať za pasívne vecne legitimovanú žalovanú, dospel k záveru, že týmto orgánom je podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení zákona č. 412/2012 Z.z. (ďalej len ako „zákon č. 514/2003 Z.z.“) GP SR. Žalobe vyhovel v celom rozsahu majúc za to, že sú dané všetky predpoklady vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu.

Na odvolanie žalovanej Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 26. februára 2014 sp.zn. 17 Co 984/2013 napadnutý rozsudok potvrdil, rozhodol o trovách konania a proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Pokiaľ podstata argumentácie žalovanej spočívala v tom, že uznesenie o vznesení obvinenia, v dôsledku ktorého vznikla žalobcovi škoda, nevydal prokurátor, ale policajt, tak ustanovenie § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z. na vznik oprávnenia GP SR konať v mene štátu nevyžaduje, aby prokurátor nezákonné rozhodnutie v trestnom konaní sám vydal, ale aby škodu spôsobil. V preskúmvanej veci prokurátor tak urobil tým, že sťažnosť podanú proti uzneseniu o vznesení obvinenia podanú žalobcom zamietol a podal na neho obžalobu. Orgánom oprávneným konať v mene štátu tak nemôže byť MV SR, ktoré toto oprávnenie po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy vykonanej zákonom č. 412/2012 Z.z. stratilo, ani Ministerstvo

spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“), pretože škoda nevznikla v dôsledku rozhodnutia vydaného súdom (§ 4 ods. 1 písm. a/ bod 1 zákona č. 514/2003 Z. z.) a nie je splnený predpoklad, že nie je možné určiť príslušný štátny orgán oprávnený konať v mene štátu (§ 4 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.). Nová úprava pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu účinná od 1. januára 2013 neobsahuje prechodné ustanovenia, preto sa v zmysle princípu nepravej retroaktivity uplatní aj na všetky neskončené konania o náhradu škody voči štátu spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím, proti ktorému podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu.

Proti rozsudku odvolacieho súdu vo výrokoch, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa a bolo rozhodnuté o trovách konania podal v mene žalovanej dovolanie GP SR. Navrhla rozhodnutie odvolacieho súdu v jeho napadnutých výrokoch, a pre rovnaké vady i rozhodnutie súdu prvého stupňa, zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Na odôvodnenie svojho dovolania uviedol:

„Aby bolo možné zodpovedať otázku zakladajúcu oprávnenie podať dovolanie, je potrebné si ozrejmiť účel zákonného ustanovenia, ktorého sa má tento výklad týkať. Ustanovenie § 4 má umožniť jednoznačnú identifikáciu ústredného orgánu verejnej moci, ktorý má v konaniach podriadených režimu zákona č. 514/2003 Z.z. konať za štát. Jednoznačnosť má byť na prospech žalobcu realizujúceho svoje ústavné právo byť odškodnený za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a súčasne i na prospech žalovaného, aby v súdnom spore vystupoval zastúpený kompetentným ústredným orgánom. Jednoznačnosť výkladu § 4 zákona č. 514/2003 Z.z. nemožno zaručiť bez stability právnych dôsledkov z takéhoto výkladu vyplývajúcich.

Ak teda v danej veci žalobca predbežne prerokoval svoj nárok s MV SR a toto ministerstvo i označil za orgán konajúci za štát v úvode sporu, nemalo po 1. januári 2013 dôjsť k zámene orgánu konajúceho za štát, hoci potrebe zámeny zdanlivo nasvedčuje novelizované znenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z.

Právnou prekážkou zmeny zastupujúceho štátneho orgánu je znenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z. Toto zákonné ustanovenie v dôsledku novelizácie zaznamenalo len formálnu zmenu (pred novelizáciou bol ten istý text označený ako „§ 4 ods. 1 písm. l/“), nie však zmenu obsahovú, keďže jeho obsah zostal zachovaný. Toto ustanovenie realizuje v najširšom meradle dispozičné právo poškodeného (neskoršieho žalobcu) vybrať si ústredný orgán, s ktorým prejedná predbežne svoj nárok a po jeho neuspokojení bude s tým istým ústredným orgánom konať v spore ako so zástupcom žalovaného. Zachovanie stability na pozícii zástupcu štátu by teda súčasne zaručilo:

- *postup podľa zákona č. 514/2003 Z.z. v aktuálnom znení, keďže by sa postupovalo podľa jeho § 4 ods. 1 písm. m/,*
- *hospodárnosť a efektívnosť konania, keďže žalovanú by v konaní naďalej zastupoval ústredný orgán, ktorý nárok predbežne prejednal, zúčastnil sa od počiatku konania a bol teda dôsledne oboznámený s prejednávanou vecou.*

Vo svetle tejto argumentácie sa javí, že ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z. by sa malo využívať len v prípadoch, ak jeho aplikácii nebráni ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z., najmä v konaniach, ktoré na súdoch začali po 1. januári 2013. Ak by ku zmene zástupcu štátu v priebehu konania vôbec

malo dôjsť, mala by iniciatíva k tomuto kroku vychádzať od navrhovateľa. Súd by mal prejavíť iniciatívu len vtedy, ak by zmena zástupcu štátu bola nevyhnutná pre vedenie konania a navrhovateľ by ani po výzve zo strany súdu nepožiadaval o relevantnú zmenu zástupcu štátu.

Oba konajúce sudy však zvolili iný postup a umožnili v priebehu konania zmenu zastupujúceho orgánu. Prehliadli pritom, že:

- *nárok nebol s GP SR predbežne prerokovaný, čo oslabovalo žalobu, činiac ju predčasnou a teda neprípustnou,*
- *sudy sa museli uchýliť k hodnoteniu postupu prokurátora v trestnom konaní, hoci takáto právomoc im nepatrí. Pritom súd I. stupňa vôbec neriešil otázku spôsobu naplnenia požiadaviek ustanovenia § 4 ods. 1 písm. f) zákona č. 514/2003 Z.z., t.j. v odôvodnení svojho rozsudku neuvádza, akým spôsobom mal prokurátor v trestnom konaní spôsobiť škodu. Odvolací súd v snahe toto pochybenie napraviť neúplnou vetou konštatujúc, že „... prokurátor škodu spôsobil tým, že sťažnosť podanú proti uvedenému uzneseniu o vznesení obvinenia podanú navrhovateľom zamietol a podal na neho obžalobu príslušnému súdu“; podporil neexistujúci právny názor súdu I. stupňa, avšak neuviedol žiadne dôkazy ani svoje úvahy, ako k tomuto právnemu názoru dospel.*

Tu nemožno odhliadať od toho, že súdom konajúcim v režime O.s.p. neprislúcha akokoľvek hodnotiť činnosť orgánov činných v trestnom konaní, teda ani zaujímať stanoviská k spôsobeniu škody jednotlivými legálnymi úkonmi prokurátora. Navyiac sa žiada konštatovať absencia akýchkoľvek úvah osvetľujúcich názor odvolacieho súdu vo vzťahu k jeho vyššie citovanému tvrdeniu. Nie je teda jasné, akou úvahou sa riadil, čo jeho rozsudok činí arbitrárnym v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p. Napokon tu odvolací súd prehliada, že právna fikcia nezákonnosti, uznávaná ustálenou judikatúrou svedčí len uzneseniu o vznesení obvinenia (vydanému v tejto veci v pôsobnosti MV SR), nie však akémukoľvek inému rozhodnutiu vydanému v trestnom konaní (a už vôbec nie obžalobe, ktorá v zmysle Trestného poriadku ani povahu rozhodnutia nemá).

Z uvedeného vyplýva, že konajúce sudy mali viesť predmetné konanie so žalovaným (odporcom) označeným ako „Slovenská republika, zastúpená MV SR“. Tým, že tak nepostupovali, zapríčinili aj nedostatočné zistenie skutkového stavu neodôvodneným konštatovaním spôsobenia škody uznesením o zamietnutí sťažnosti a podaním obžaloby.“

Žalobca sa k dovolaniu žalovanej, ktoré mu bolo doručené 17. júla 2014, nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, v ktorom odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie nie je opodstatnené.

Dovolanie je v danej veci prípustné podľa § 238 ods. 3 O.s.p., t.j. len preto, že jeho prípustnosť vyslovil vo svojom potvrdzujúcom rozsudku odvolací súd, ktorý zároveň vymedzil v dôvodoch rozhodnutia otázku podľa neho po právnej stránke zásadného významu. Vzhľadom na odvolacím súdom vymedzený rámec právnych otázok,

bol dovolateľ oprávnený jeho rozhodnutie napadnúť len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tých konkrétne vymedzených otázkach, pre ktoré odvolací súd dovolanie pripustil.

Odvolací súd pripustil proti svojmu rozhodnutiu dovolanie za účelom posúdenia otázky zásadného právneho významu za ktorú považoval otázky:

1/ „Ktorý štátny orgán je po 1. januári 2013 oprávnený konať za štát (Slovenskú republiku) v súdnom konaní začatom do 31. decembra 2012 v prípade uplatneného nároku na náhradu škody z nezákonného rozhodnutia podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ktorým je uznesenie o vznesení obvinenia vydané povereným príslušníkom policajného zboru, proti ktorému podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu za situácie, že poškodený pred podaním návrhu na začatie konania na súd podal žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody štátnemu orgánu príslušnému podľa predpisov účinných do 31. decembra 2012 s prihliadnutím na skutočnosť, že právna úprava napriek presnému vymedzeniu kompetencie jednotlivých štátnych orgánov konať za štát, aj po 1. januári 2013 ponechala v účinnosti (okrem iných aj pre účely náhrady škody, ktorá vznikla v rámci trestného konania) možnosť založenia oprávnenia štátneho orgánu konať v súdnom konaní za štát na základe toho, že sa na tento orgán obrátil poškodený so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku,

2/ či súd v uvedenom súdnom konaní na zmenu štátneho orgánu oprávneného konať za štát prihliadne z úradnej povinnosti alebo musí vyčekať na návrh navrhovateľa, resp. zabezpečiť jeho súhlas.“

Ad 1/ Odvolací súd otázku uvedenú pod bodom 1/ vyriešil tak, že „*štátnym orgánom oprávneným konať za štát (Slovenskú republiku) v súdnom konaní začatom do 31. decembra 2012 v prípade uplatneného nároku na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ktorým je uznesenie o vznesení obvinenia vydané povereným príslušníkom policajného zboru, proti ktorému podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu za situácie, že poškodený podal žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody štátnemu orgánu príslušnému podľa predpisov účinných do 31. decembra 2012, je s účinnosťou od 1. januára 2013 GP SR; na tom nič nemení skutočnosť, že právna úprava napriek presnému vymedzeniu kompetencie jednotlivých štátnych orgánov konať za štát aj po 1. januári 2013 ponechala v účinnosti (okrem iných aj pre účely náhrady škody, ktorá vznikla v rámci trestného konania) možnosť založenia oprávnenia štátneho orgánu konať v súdnom konaní za štát na základe toho, že sa na tento orgán obrátil poškodený so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku, pretože príslušné ustanovenie podľa názoru odvolacieho súdu dopadá na prípady, kedy nie je možné príslušný (jeden konkrétny) štátny orgán, v ktorého pôsobnosti došlo ku škode, jednoznačne určiť podľa daných zákonných kritérií (§ 4 ods. 1 písm. a/ až písm. 1/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2013).“*

Tento záver odvolací súd podrobne vysvetlil na stranách 9 až 10 a 11 až 14 svojho rozsudku argumentujúc (o.i.) aj tým, že „*zákonom č. 412/2012 Z. z. došlo k presnejšiemu vymedzeniu oprávnenia jednotlivých štátnych orgánov (z hľadiska prejednávanej veci najmä z hľadiska MV SR a GP SR) konať za štát v konaní o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z.; účelom zákona č. 412/2012 Z. z. bolo (podľa dôvodovej správy a výsledkov*

prípomienkového konania k návrhu zákona) ,podľa poznatkov aplikačnej praxe precizovať príslušnosť orgánov verejnej moci v súvislosti so zodpovednosťou štátu za nezákonné rozhodnutie, pretože existovali prípady, kedy nebolo možné jednoznačne určiť zodpovedný orgán v trestnom konaní; z obsahu zákona č. 412/2012 Z. z. vyplýva, že nepochybne došlo k zvýrazneniu postavenia prokurátora v trestnom konaní s dôrazom na význam jeho rozhodnutia o podanej sťažnosti obvineného (poškodeného) proti uzneseniu o vznesení obvinenia a o podaní obžaloby príslušnému súdu z hľadiska určenia štátneho orgánu oprávneného zastupovať štát v konaní o náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z. z.; preto aj keď nezákonným rozhodnutím je stále uznesenie o vznesení obvinenia, ktoré vydal príslušný policajt (§ 10 ods. 8 Trestného poriadku), oprávnenie MV SR konať za štát v rámci konania o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím zostala (z hľadiska prejednávanej veci) zachovaná len pre prípad, že prokurátor nezamietol sťažnosť proti uzneseniu policajta a nepodal obžalobu (v opačnom prípade je preto potrebné dospieť k názoru, že MV SR oprávnenie konať za štát nemá); preto v prípade, že prokurátor podaní sťažnosť obvineného (poškodeného) proti uzneseniu o vznesení obvinenia zamietne a následne podá obžalobu príslušnému súdu, zakladá tým oprávnenie GP SR konať za štát v následnom konaní o náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím podľa zákona č. 514/2003 Z. z. (z tohto hľadiska odporcom namietaný vnútorný rozpor medzi tým, že uznesenie o vznesení obvinenia ako nezákonné rozhodnutie nevydal prokurátor a preto nemohol priamo spôsobiť škodu je potrebné výkladom preklenúť tak, že prokurátor svojím aktívnym konaním, t.j. zamietnutím sťažnosti a podaním obžaloby, zachoval nezákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia, hoci mu právny poriadok dáva oprávnenie konať aj inak, napr. zastaviť trestné stíhanie alebo postúpiť vec; preto právna úprava nezakotvuje v ustanovení § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z. z. ako kritérium na založenie oprávnenia GP SR konať za štát v konaní o náhradu škody skutočnosť, že prokurátor nezákonné rozhodnutie vydal, ale že škodu spôsobil v trestnom konaní; k spôsobeniu škody v tomto prípade zo strany prokurátora nedochádza vydaním nezákonného rozhodnutia, ale tým, že ho nevyužívajúc svoju kompetenciu nezruší, trestné stíhanie obvineného nezastaví, nepostúpi vec, teda osvoji si závery nezákonného rozhodnutia a podá na základe nich obžalobu); tieto kritériá považuje odvolací súd za natol'ko jednoznačné, že nespôsobujú výkladové problémy.

Nová právna úprava účinná od 1. januára 2013 teda v prípade uznesenia o vznesení obvinenia ako nezákonného rozhodnutia vydaného v trestnom konaní jednoznačne rieši, ktorý štátny orgán je oprávnený konať v jeho mene v prípadnom súdnom konaní o náhradu škody spôsobenej týmto rozhodnutím. Nejasnosti podľa odvolacieho súdu nespôsobuje ani ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2013, ktoré síce aj po 1. januári 2013 ponechalo v účinnosti (okrem iných aj pre účely náhrady škody, ktorá vznikla v rámci trestného konania) možnosť založenia oprávnenia štátneho orgánu konať v súdnom konaní za štát na základe toho, že sa na tento orgán obrátil poškodený so žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku, pretože príslušné ustanovenie podľa názoru odvolacieho súdu dopadá na prípady, kedy nie je možné príslušný (jeden konkrétny) štátny orgán, v ktorého pôsobnosti došlo ku škode, jednoznačne určiť podľa daných zákonných kritérií (§ 4 ods. 1 písm. a/ až písm. l/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2013); preto kým podľa právnej úpravy účinnej do 31. decembra 2012 (§ 4 ods. 1 písm. l/ zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2012) bolo možné prostredníctvom tohto ustanovenia odstrániť nejasnosť právnej úpravy, ktorú súdna prax reflektovala (napríklad aj v citovanom rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 194/2010 z 30. marca 2011) pri určovaní orgánu štátu oprávneného konať za štát v konaniach o náhradu škody spôsobenej uznesením o

vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím vydaným v trestnom konaní policajtom v prípade, že podanú sťažnosť prokurátor zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu, a na určenie príslušného štátneho orgánu využiť jednoznačné kritérium podania žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody zo strany poškodeného jednému z dvoch do úvahy prichádzajúcich štátnych orgánov (MV SR alebo GP SR); podľa právnej úpravy účinnej od 1. januára 2013 bola však táto nejednoznačnosť uspokojivo odstránená a preto nie je potrebné ponechávať riešenie tejto otázky na nepredvídateľnú aktivitu poškodeného, ktorý je súčasne aj naďalej chránený pred omylom pri podaní žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody ustanovením § 15 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., podľa ktorého ak bola žiadosť podaná na nepríslušnom orgáne, je tento orgán povinný bezodkladne ju postúpiť príslušnému orgánu a upovedomiť o tom poškodeného; účinky podania žiadosti zostávajú zachované. Opačný výklad by podľa názoru odvolacieho súdu poprel zmysel a účel zákona č. 412/2012 Z. z. (odvolací súd nespochybňuje, že v posudzovanom prípade uznesenia o vznesení obvinenia ako nezákonného rozhodnutia, proti ktorému prokurátor zamietol sťažnosť a podal obžalobu ide o oblasť verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov, zákonodarca však kritériá založenia oprávnenia konať v jeho mene v konaní o náhradu škody spôsobenej týmto rozhodnutím s účinnosťou od 1. januára 2013 stanovil jednoznačne v prospech GP SR a bez ohľadu na skutočnosť, že nezákonné rozhodnutie nevydal priamo prokurátor).

Odvolací súd v dôvodoch svojho rozhodnutia vyriešil aj otázku dôsledkov novej právnej úpravy príslušnosti a pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu vo veciach, v ktorých už boli podané žiadosti o predbežné prerokovanie nároku na inom než podľa novej právnej úpravy príslušnom orgáne štátu. K tomu na stranách 15 a 16 svojho rozsudku uviedol: „Preto pokiaľ nová právna úprava s účinnosťou od 1. januára 2013 zmenila orgán štátu oprávnený konať za štát v súdnych konaniach o náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia ako nezákonným rozhodnutím v prípade, že prokurátor podanú sťažnosť zamietol a podal obžalobu príslušnému súdu, je potrebné na túto právnu úpravu prihliadnúť a konať ďalej s týmto orgánom (z hľadiska posudzovanej veci s GP SR) s tým, že všetky účinky úkonov (procesných aj hmotnoprávných) vykonaných podľa starej právnej úpravy a za jej účinnosti zostávajú zachované (napr. otázka splnenia podmienky predbežného prerokovania nároku na náhradu škody, otázka omeškania s plnením náhrady škody a podobne).“

S týmto podrobne odôvodnenými čiastkovými závermi odvolacieho súdu, s ktorými sa dovolací súd plne stotožňuje, dovolateľ naostatok ani nepolemizuje. V dôvodoch svojho mimoriadneho opravného prostriedku (iba) tvrdí, že ak už žalobca predbežne prerokoval svoj nárok s MV SR a toto ministerstvo aj označil „v úvode sporu“ za orgán konajúci za štát, nemalo po 1. januári 2013 dôjsť k zamene orgánu konajúceho za štát, „hoci potrebe zámeny zdanlivo nasvedčuje novelizované znenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z.“ Podľa dovolateľa právnou prekážkou zmeny zastupujúceho štátneho orgánu je znenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 Z.z., ktoré bolo zákonom č. 412/2013 dotknuté iba „formálne“ jeho iným označením (pred novelizáciou bol ten istý text označený ako „§ 4 ods. 1 písm. l/“), nie však zmenu „obsahovou“. Tvrdí, že predmetné ustanovenie „realizuje v najširšom meradle dispozičné právo poškodeného (neskoršieho žalobcu) vybrať si ústredný orgán, s ktorým prejedná predbežne svoj nárok a po jeho neuspokojení bude s tým istým ústredným orgánom konať v spore ako so zástupcom žalovaného“ a zachováva sa tak stabilita „na pozícii zástupcu štátu“. Túto svoju námietku uzatvára dovolateľ tým, že „vo svetle tejto argumentácie sa javí, že ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ zákona č. 514/2003 Z.z. by sa malo využívať len v prípadoch, ak jeho aplikácii nebráni ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003

Z.z., najmä v konaniach, ktoré na súdoch začali po 1. januári 2013“. Inak, a zjednodušene povedané dovolateľ tvrdí, že vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci, koná v mene štátu ten orgán štátu, s ktorým žalobca predbežne prerokoval nárok a ktorý označil v žalobe za orgán konajúci v mene žalovaného štátu.

Na tomto mieste považuje dovolací súd za potrebné citovať ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003 v znení zákona č. 412/2012 Z.z., (predtým § 4 ods. 1 písm. l/) podľa ktorého vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu orgán príslušný podľa písmen a) až l), u ktorého bola podaná žiadosť na predbežné prerokovanie nároku (§ 15), ak ku škode došlo v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci; ak žiadosť bola podaná na viacerých príslušných orgánoch, ten orgán, ktorý vo veci začal konať ako prvý.

Ostatne uvedené ustanovenie nepochybne rieši prípad vzniku škody v oblasti verejnej moci, ktorá patrí do pôsobnosti *viacerých* orgánov verejnej moci. V takomto prípade pre určenie príslušného orgánu konajúceho v mene štátu bolo do 31. decembra 2012 skutočne rozhodujúce, na ktorom z nich bola podaná žiadosť o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody; ak žiadosť bola podaná na oboch uvedených orgánoch, bol príslušný ten z nich, ktorý vo veci začal konať prvý. Stav, že oblasť verejnej moci, v ktorej ku škode došlo, patrilo do pôsobnosti viacerých orgánov verejnej moci sa najčastejšie vyskytoval na úseku trestného konania, ktorý začínal vydaním uznesenia o začatí trestného stíhania a bol završený podaním obžaloby. V takomto prípade ako orgán konajúci v mene štátu prichádzal do úvahy tak MV SR ako aj GP SR (k tomu pozri rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3 Cdo 194/2010 z 30. marca 2011). Podľa dovolacieho súdu, súladného so záverom odvolacieho súdu ale tento stav trval len do 31. decembra 2012, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 412/2012 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 514/2003 Z.z., ktorý zákon zmenil ustanovenie § 4 ods. 1 písm. b/ (ktoré určoval MV SR ako orgán konajúci v mene štátu v prípadoch, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ alebo poverený orgán Policajného zboru) tak, že vo veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu MV SR, ak v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ Policajného zboru alebo poverený príslušník Policajného zboru, a 1. prokurátor nezamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a nepodal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu alebo 2. vyšetrovateľ Policajného zboru alebo poverený príslušník Policajného zboru nekonal na základe záväzného pokynu prokurátora.

Nové ustanovenie teda určuje MV SR za orgán konajúci v mene štátu (len) vtedy, ak sú kumulatívne (pozri spojku „a“) splnené podmienky, že v trestnom konaní škodu spôsobil vyšetrovateľ Policajného zboru alebo poverený príslušník Policajného zboru, a prokurátor nezamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a nepodal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu. A contrario, ak prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu (aká bola procesná situácia v preskúmvanej veci), vo veci náhrady škody, keďže škodu spôsobil štátny orgán podľa osobitného predpisu v trestnom konaní, koná v mene štátu GP SR (§ 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z.z.).

Dovolací súd sa plne stotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že opačný výklad by poprel zmysel a účel zákona č. 412/2012 Z. z., účelom ktorého je vytvoriť legislatívne podmienky na ďalšie zlepšenie fungovania inštitútu zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, reagovať na poznatky aplikačnej praxe a spresniť platnú právnu úpravu, aby nedochádzalo k výkladovým rozdielnostiam, ktoré komplikujú proces uplatňovania zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej moci najmä tým, že precizuje (o.i.) úpravu pôsobnosti orgánov konajúcich v mene štátu (pozri dôvodovú správu k návrhu uvedeného zákona).

Skutočnosť, že poškodený podal žiadosť na orgáne (MV SR), ktorý v dôsledku zmeny v právnej úprave už nie je príslušný vo veci konať a že nárok nebol s GP SR predbežne prerokovaný, vzhľadom na úpravu v ustanovení § 4 ods. 3 zákona č. 514/2003 Z.z. („Ak bol nárok na náhradu škody uplatnený na orgáne, ktorý nie je príslušný vo veci konať podľa odsekov 1 a 2, je tento orgán povinný bezodkladne postúpiť žiadosť príslušnému orgánu a upovedomiť o tom žiadateľa. Účinky uplatnenia nároku zostávajú zachované.“) nepovažuje dovolací súd za významnú z hľadiska riešenia vyššie uvedených otázok, rozhodne nie za takú, „čo oslabovalo žalobu, činiac ju predčasnou a teda neprípustnou“.

Ad 2/ Dovolateľ v skutočnosti nepolemizuje so záverom odvolacieho súdu, že v uvedenom súdnom konaní na zmenu štátneho orgánu oprávneného konať za štát prihliadne z úradnej povinnosti. Sám totiž pripúšťa (aj) iniciatívu súdu pri zmene orgánu zastupujúceho štát, keď uvádza, že „*ak by ku zmene zástupcu štátu v priebehu konania vôbec malo dôjsť, mala by iniciatíva k tomuto kroku vychádzať od navrhovateľa. Súd by mal prejavit iniciatívu len vtedy, ak by zmena zástupcu štátu bola nevyhnutná pre vedenie konania a navrhovateľ by ani po výzve zo strany súdu nepožiadaval o relevantnú zmenu zástupcu štátu*“.

K tejto otázke podľa odvolacieho súdu zásadného právneho významu dovolací súd iba poznamenáva, že keďže prechodné ustanovenia zákona č. 412/2012 Z.z. neustanovujú inak, platí pre určenie príslušného orgánu zásada *lex posterior derogat priori* (neskorší zákon ruší skorší). Uvedené je prejavom základnej zásady uplatňovanej v procesnom práve, podľa ktorej na procesné úkony v súdnom konaní sa zásadne aplikuje procesné právo platné a účinné v čase uskutočnenia procesného úkonu (II. ÚS 249/05).

Podľa názoru dovolacieho súdu bola ale táto otázka uplatnená odvolacím súdom nad rámec zistení v preskúmanom konaní, z ktorého (č.l. 99 pv.) vyplýva, že zmenu v označení orgánu príslušného konať v mene štátu inicioval žalobca (jeho zástupca), keď na pojednávaní 4. júla 2013 uviedol, že „*my označujeme odporcu, ako Slovenská republika, v zast. GP SR*“.

Pokiaľ žalovaná namieta, že súdom konajúcim v režime Občianskeho súdneho poriadku neprislúcha akokoľvek hodnotiť činnosť orgánov činných v trestnom konaní, teda ani zaujímať stanoviská k spôsobeniu škody jednotlivými legálnymi úkonmi prokurátora, a že právna fikcia nezákonnosti, uznávaná ustálenou judikatúrou svedčí len uzneseniu o vznesení obvinenia (vydanému v tejto veci v pôsobnosti MV SR), nie však akémukoľvek inému rozhodnutiu vydanému v trestnom konaní (a už vôbec nie obžalobe, ktorá v zmysle Trestného poriadku ani povahu rozhodnutia nemá), ide dovolanie nad prípustný rámec predmetu preskúmania. Niet totiž pochyb, že dovolací súd pripustil dovolanie podľa § 238 ods. 3 O.s.p. len preto, aby bolo možné v dovolacom konaní posúdiť

správnosť ním zvoleného riešenia (všeobecnej) právnej otázky, že ktorý orgán má konať za žalovanú a či na požiadavku prípadnej zmeny tohto orgánu prihliadne súd z úradnej povinnosti.

7.

ROZHODNUTIE

Ak po právnom úkone porušujúcom predkupné právo podielového spoluvlastníka ten spoluvlastník, ktorého predkupné právo bolo porušené, prevedie svoj spoluvlastnícky podiel na tretiu osobu, stáva sa nadobúdateľ prevedeného podielu ex lege nielen podielovým spoluvlastníkom spoločnej veci, ale zároveň aj osobou oprávnenou z predkupného práva viazaného na spoluvlastnícky podiel. V dôsledku toho prechádzajú na neho aj oprávnenia pôvodného spoluvlastníka vyplývajúce z nerešpektovania jeho predkupného práva. Pri tom nie je právne významné, či prevodca v čase, keď bol ešte podielovým spoluvlastníkom, svoje oprávnenia vyplývajúce z porušenia predkupného práva uplatnil alebo neuplatnil.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. augusta 2015 sp. zn. 3 Cdo 239/2012)

Z odôvodnenia

Žalobkyňa sa v konaní domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorú uzatvorili 21. septembra 2010 žalovaná 3/ ako predávajúca a žalovaní 1/ a 2/ ako kupujúci ohľadne prevodu spoluvlastníckeho podielu 2/12 nehnuteľností v katastrálnom území X., ktoré sú v katastri nehnuteľností vedené na liste vlastníctva č. 7010 ako parcela EKN č. 446 – trvalé trávnaté porasty vo výmere 498 m², parcela EKN č. 454 – trvalé trávnaté porasty vo výmere 474 m², parcela EKN č. 455 – orná pôda vo výmere 684 m² (ďalej len „kúpna zmluva“). Tvrdila, že na základe darovacej zmluvy uzatvorenej 15. februára 2011 bezodplatne nadobudla od X. (podielového spoluvlastníka uvedených nehnuteľností) jemu patriaci spoluvlastnícky podiel 4/12 (ďalej len „darovacia zmluva“) a ako jeho právna nástupníčka sa neplatnosti kúpnej zmluvy domáha podľa § 40a v spojení s § 140 Občianskeho zákonníka z dôvodu, že žalovaná 3/ pred uzatvorením kúpnej zmluvy neponúkla svoj spoluvlastnícky podiel 2/12 najskôr X.

Žalovaní sa bránili tým, že v danom prípade išlo o prevod spoluvlastníckeho podielu medzi blízkymi osobami, preto žalovaná 3/ nebola povinná ponúknuť ostatným spoluvlastníkom predávaný spoluvlastnícky podiel. Namietali tiež nedostatok aktívnej legitimácie žalobkyne v danej veci, pričom poukazovali na to, že k uzatvoreniu kúpnej zmluvy a k vkladu spoluvlastníckeho práva došlo skôr, než sa žalobkyňa na základe darovacej zmluvy stala podielovou spoluvlastníčkou predmetných nehnuteľností.

Okresný súd Čadca rozsudkom z 9. januára 2012 č.k. 8 C 49/2011-63 určil, že kúpna zmluva je neplatná; rozhodol tiež o trovách konania. V odôvodnení uviedol, žalovaná 3/ pred uzatvorením kúpnej zmluvy neponúkla predávaný spoluvlastnícky podiel na predaj právnomu predchodcovi žalobkyne a podiel predala žalovaným 1/ a 2/, ktorí nie sú jej blízkymi osobami (§ 116 Občianskeho zákonníka). Tým porušila predkupné právo právneho predchodcu žalobkyne. Súd prvého stupňa sa nestotožnil s argumentáciou žalovaných o nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobkyne, lebo žalobkyňa uzatvorením darovacej zmluvy vstúpila do všetkých jeho práv a povinností týkajúcich sa spoluvlastníckeho podielu, teda aj majetkového práva domáhať sa v lehote troch rokov určenia neplatnosti kúpnej zmluvy. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie žalovaných 1/ až 3/ Krajský súd v Žiline rozsudkom zo 16. mája 2012 sp. zn. 7 Co 136/2012

napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol; rozhodol tiež o trovách konania. Zamietnutie žaloby odôvodnil nedostatkom aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne. Podľa názoru odvolacieho súdu bolo v danom prípade porušené predkupné právo X, preto len on sa mohol domáhať určenia neplatnosti kúpnej zmluvy. Neskoršou darovacou zmluvou toto právo neprešlo na žalobkyňu. Žalobkyňa, ako jeho právna nástupníčka, toto právo nemá, lebo ide o právo viazané výlučne na osobu toho spoluvlastníka, predkupné právo ktorého bolo porušené v čase trvania jeho spoluvlastníckeho vzťahu. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 238 ods. 1 O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Namietala, že je nesprávny právny záver odvolacieho súdu, podľa ktorého sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy mohol domáhať len X. Podľa názoru dovolateľky je nesprávne konštatovanie odvolacieho súdu, že žalobou bolo uplatnené osobné právo, ktoré na ňu neprešlo. Naopak, žalobou je uplatnené právo vecnej povahy, ktoré sa viaže na spoluvlastnícky podiel prevedený na ňu darovacou zmluvou. Žiadala preto napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

Žalovaní 1/ až 3/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že vzhľadom na časové súvislosti, za ktorých bola uzatvorená kúpna zmluva a následne darovacia zmluva, sa žalobkyňa nemôže domáhať určenia neplatnosti kúpnej zmluvy z dôvodu porušenia predkupného práva jej právneho predchodcu. Navrhli preto dovolanie zamietnuť a priznať im náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p., proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Dovolateľka zastáva názor, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právny posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

So zreteľom na obsah dovolania je predmetom dovolacieho prieskumu právny záver odvolacieho súdu o nedostatku aktívnej legitímácie žalobkyne na podanie žaloby o určenie relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy z titulu porušenia predkupného práva.

Spoluvlastník, ktorý je oprávnený z predkupného práva (§ 140 Občianskeho zákonníka), má pri porušení jeho predkupného práva na výber, či: a/ sa bude na súde domáhať určenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode

podielu (§ 40a Občianskeho zákonníka), b/ sa bude domáhať voči nadobúdateľovi, aby mu nadobudnutý spoluvlastnícky podiel ponúkol na kúpu za rovnakých podmienok, c/ sa uspokojí s tým, že mu zostáva zachované predkupné právo, avšak už voči nadobúdateľovi.

Pokiaľ pri zmluvnom predkupnom práve (§ 602 až § 606 Občianskeho zákonníka) ide o právo spojené iba s osobou oprávneného, v prípade zákonného predkupného práva podielových spoluvlastníkov (§ 140 Občianskeho zákonníka) ide o vecné právo, ktoré je späté so spoluvlastníckym podielom. Ak po právnom úkone porušujúcom predkupné právo podielového spoluvlastníka ten spoluvlastník, ktorého predkupné právo bolo porušené, prevedie svoj spoluvlastnícky podiel na tretiu osobu, stáva sa nadobúdateľ prevedeného podielu ex lege nielen podielovým spoluvlastníkom spoločnej veci, ale zároveň aj osobou oprávnenou (a tiež povinnou) z predkupného práva viazaného na spoluvlastnícky podiel. V dôsledku prevodu spoluvlastníckeho podielu prechádzajú teda na jeho nadobúdateľa nielen oprávnenia pôvodného spoluvlastníka vyplývajúce z vlastníctva (t.j. oprávnenie vec v rozsahu spoluvlastníckeho podielu držať, disponovať s ňou, užívať ju a požívať z nej úžitky), ale aj oprávnenia pôvodného spoluvlastníka vyplývajúce z nerešpektovania jeho predkupného práva; pri tom nie je právne významné, či prevodca v čase, keď bol ešte podielovým spoluvlastníkom, svoje oprávnenia vyplývajúce z porušenia predkupného práva uplatnil alebo neuplatnil.

V danom prípade nebolo sporné, že X. bol ako podielový spoluvlastník nositeľom predkupného práva. Išlo o predkupné právo vecnej povahy vyplývajúce zo zákona (§ 140 Občianskeho zákonníka). Nesporné bolo aj to, že žalovaná 3/ porušila jeho predkupné právo. V dôsledku porušenia predkupného práva žalovanou 3/ vzniklo X. právo domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy. Žalobkyňa sa darovacou zmluvou stala jeho právnu nástupníčkou a vstúpila do jeho práv v rozsahu ňou nadobudnutého spoluvlastníckeho podielu (4/12) predmetných nehnuteľností. V zmysle vyššie uvedeného prešlo na ňu aj oprávnenie domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy. Nesprávny je preto záver odvolacieho súdu o nedostatku aktívnej legitímácie žalobkyne v danej veci.

Dovolateľka teda v danom prípade opodstatnene podala dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorý spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd preto rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

8.

ROZHODNUTIE

Nevyhnutnou podmienkou zabezpečenia účinnej možnosti odvolateľa vyjadriť sa k úkonu protistrany svojou replikou je, že mu súd na toto vyjadrenie poskytne primeranú lehotu, ktorá nemôže byť kratšia ako päť dní.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. mája 2015 sp. zn. 3 Cdo 156/2014)

Z odôvodnenia

Okresný súd Prievidza rozsudkom z 11. decembra 2009 č.k. 6 C 170/2008-53 zamietol návrh, ktorým sa – ako uviedol v odôvodnení – navrhovateľka domáhala, aby súd určil, že je neplatná dohoda o prevode členských práv uzatvorená 29. januára 1996 medzi ňou ako prevodkyňou a odporcom ako nadobúdateľom (ďalej len „dohoda“). Konštatoval, že navrhovateľka bola nájomníčkou družstevného bytu nachádzajúceho sa v bytovom dome v X. na ulici X. č. X (ďalej len „byt“). I keď okolnosti uzatvorenia dohody môžu vyvolávať pochybnosti o jej platnosti, návrh bolo potrebné zamietnuť, lebo navrhovateľka nepreukázala svoj naliehavý právny záujem na ňou požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.). Tento rozsudok napadla navrhovateľka odvolaním.

Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 13. januára 2011 sp. zn. 4 Co 225/2010, 4 Co 226/2010 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.). V odôvodnení medziiným konštatoval, že súd prvého stupňa nerozhodol o celom predmete konania – navrhovateľka sa totiž domáhala nielen určenia neplatnosti dohody, ale aj buď vydania členského podielu v Okresnom stavebnom bytovom družstve X. (ďalej len „členský podiel“) alebo zaplatenia sumy 39 832,70 €, o ktorú sa mal odporca bezdôvodne obohatiť. Odvolanie navrhovateľky teda predstavuje zároveň návrh na doplnenie prvostupňového rozsudku.

Dopĺňacím rozsudkom z 5. decembra 2012 č.k. 6 C 170/2008-156 Okresný súd Prievidza zamietol návrh navrhovateľky v časti týkajúcej sa vydania členského podielu a tiež zaplatenia sumy 39 832,70 €. V odôvodnení uviedol, že dohoda je neplatná, lebo navrhovateľka bola v čase jej uzatvorenia maloletá a právny úkon jej zákonného zástupcu nebol schválený súdom (§ 28 Občianskeho zákonníka a § 179 O.s.p.). V zmysle § 457 Občianskeho zákonníka si účastníci neplatnej dohody boli povinní vrátiť to, čo podľa dohody dostali. Navrhovateľka sa domáhala vydania členského podielu od odporcu, ktorý ale v čase začatia konania a aj v čase rozhodovania súdu nebol nositeľom členských práv a povinností, lebo ich previedol na tretie osoby, ktoré neskôr nadobudli byt spolu s pozemkom do ich vlastníctva. I keď sú tieto právne úkony navrhovateľky a odporcu zrejme neplatné, podľa názoru súdu sa navrhovateľka nemôže domáhať vydania členských práv a povinností od toho (odporcu), kto tieto práva a povinnosti nemá. Odporca nie je členom Okresného stavebného bytového družstva X. (ďalej len „družstvo“) a nemá žiadny členský podiel v družstve. Nemožno mu preto uložiť povinnosť vydať navrhovateľke členský podiel. Nemožno ho ale zaviazať ani na zaplatenie sumy 39 832,70 € vyjadrujúcej podľa názoru navrhovateľky aktuálnu trhovú cenu členského podielu, lebo odporcovi takéto bezdôvodné obohatenie nevzniklo.

Proti tomuto rozsudku podala odvolanie navrhovateľka s tým, že prvostupňový súd nedostatočne zistil skutkový stav a nedostatočne sa vypořiadal s rozpormi vo výpovediach svedkov. Súd vychádzal zo správneho záveru, že dohoda je neplatná, pokiaľ ale zamietol jej návrh na zaplatenie 39 832,70 €, nerozhodol správne. Prehliadol, že odporca bol povinný vydať jej plnenie na základe neplatnej dohody a ak by to nebolo možné, tak zaplatiť žalovanú sumu. Odporca nadobudol práva a povinnosti člena družstva a členský podiel previedol na tretie osoby, ktoré potom byt nadobudli do vlastníctva. Členský podiel ako taký už v súčasnosti právne neexistuje, preto sa ho už nemôže domáhať. Žiada iba vydať bezdôvodné obohatenie. Z uvedených dôvodov navrhla napadnutý rozsudok zrušiť a jej návrhu vyhovieť alebo vec vrátiť na ďalšie konanie súdu prvého stupňa.

Odporca vo vyjadrení k odvolaniu poukázal na rozpornosť argumentácie navrhovateľky.

Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 31. októbra 2013 sp. zn. 4 Co 141/2013 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 O.s.p.). V odôvodnení zopakoval skutkové a právne závery súdu prvého stupňa a stotožnil sa s jeho názorom, že odporcovi nemožno uložiť povinnosť vydať členský podiel, lebo nemá členské práva a povinnosti spojené s členstvom v družstve, nie je nájomcom ani vlastníkom bytu. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu odporca nemôže byť povinný vydať členský podiel, lebo už nie je členom družstva a nájomcom bytu; skutkové zistenia neopodstatňujú ale ani právny záver, že by bol povinný zaplatiť navrhovateľke ňou požadovanú sumu.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala navrhovateľka dovolanie s odôvodnením, že odvolací súd jej odňal možnosť pred súdom konať tým, že jej síce formálne doručil vyjadrenie odporcu k jej odvolaniu (30. októbra 2013), z hľadiska časového a materiálneho ale nemala reálnu možnosť reagovať na tento procesný úkon odporcu. Dovoláním napadnutý rozsudok bol totiž vyhlásený už 31. októbra 2013. Podľa názoru navrhovateľky bola pri takomto doručení porušená zásada kontradiktórnosti konania a princíp rovnosti zbraní. V ďalšom navrhovateľka vysvetlila dôvody, so zreteľom na ktoré považuje za opodstatnený návrh na zaplatenie ňou požadovanej sumy. Odvolací súd v danom prípade nedostatočne zistil rozhodujúce skutkové okolnosti a vec nesprávne právne posúdil. V závere dovolania upriamila pozornosť na okolnosti, za ktorých bola uzatvorená dohoda, a tiež na jej všetky doterajšie neúspešné pokusy o odstránenie krivdy, ktorá sa jej stala. Žiadala napadnutý rozsudok buď zmeniť (tak, že sa jej návrhu vyhovie), alebo zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

Odporca sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

1. Dovoláním navrhovateľky je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Rozsudky odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú uvedené v § 238 O.s.p. V pojednávanej veci dovolanie nesmeruje proti

zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), ale proti takému potvrdzujúcemu rozsudku, ktorý nemá znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p.; najvyšší súd dosiaľ v tejto veci nerozhodoval, preto ani nevyslovil záväzný právny názor (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Prípustnosť podaného dovolania preto z § 238 O.s.p. nevyplýva.

2. So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p. sa dovolací súd neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 písm. a/ až f/ O.s.p. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Osobitne ale treba zdôrazniť, že nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a v dovolacom konaní ich existencia ani nevyšla najavo. Prípustnosť dovolania navrhovateľky preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

3. Navrhovateľka v dovolaní namieta, že v konaní došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – viď napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

K tej časti dovolania, v ktorej navrhovateľka, tvrdiac existenciu procesnej vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., namieta nesprávnosti postupu súdov v procese dokazovania a hodnotenia jeho výsledkov, prípadne pri obstarávaní skutkových podkladov pre rozhodnutie, dovolací súd uvádza nasledovné:

3.1. V prípade neúplnosti skutkových zistení alebo nesprávnosti skutkových záverov nejde o nedostatok, ktorý by bol v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaný za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012).

3.2. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky účastníkom navrhované dôkazy, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom sa účastníkovi neodníma možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

3.3. Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011).

4. Navrhovateľka tvrdí, že jej bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) postupom odvolacieho súdu, ktorý jej znemožnil realizovať právo vyjadriť sa k procesnému úkonu protistrany. Vyjadrenie odporcu k odvolaniu jej totiž bolo doručované tak, že z hľadiska časového nemala reálnu možnosť zaujať k nemu stanovisko a so svojím stanoviskom oboznámiť súd. Odvolací súd rozhodol bez toho, aby vyčkal, či sa odvolateľka vyjadrí k tomuto vyjadreniu odporcu.

4.1. V súlade s princípom „rovnosti zbraní“ [čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“)] každá procesná strana musí mať rovnakú možnosť hájiť svoje záujmy a žiadna z nich nesmie mať podstatnú výhodu voči protistrane [viď napríklad rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len ESLP) vo veci Delcourt proti Belgicku z roku 1970]. Podstata tohto princípu spočíva v tom, že všetci účastníci občianskeho súdneho konania majú rovnaké procesné práva a povinnosti, ktoré uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok bez zvyhodnenia alebo diskriminácie niektorého z nich.

V súlade s právom na kontradiktórne konanie musia mať procesné strany príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i oboznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené, s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim.

4.2. ESLP vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančínková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. Dospel k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadřila v predchádzajúcom priebehu konania, a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia. Podľa názoru ESLP „požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali možnosť dozvedieť sa o všetkých dôkazoch alebo vyjadreniach podaných v ich veci a vyjadriť sa k nim, sa vzťahuje na odvolacie konanie rovnako ako na prvostupňové konanie, a to napriek skutočnosti, že odvolanie nemusí vyvolať žiadnu novú argumentáciu“. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru.

ESLP v tomto rozsudku výslovne nezaujal stanovisko k otázke, či vyjadrenie k odvolaniu má byť odvolateľovi doručené tak, aby mal zabezpečenú reálnu možnosť zareagovať naň svojou replikou v primeranej

lehote ešte pred rozhodnutím odvolacieho súdu. Zo samej podstaty argumentácie ESLP zvolenej v uvedenej veci (viď najmä slová „... mali *možnosť dozvedieť sa* o všetkých dôkazoch alebo *vyjadreniach* podaných v ich veci a *vyjadriť sa k nim ...*“) ale vyplýva, že ESLP za nevyhnutné považuje nielen to, aby sa odvolateľ mal možnosť oboznámiť s obsahom vyjadrenia protistrany k jeho odvolaniu, ale (zároveň) aby sa mal možnosť účinne vyjadriť v čase pred rozhodnutím odvolacieho súdu. Nevyhnutnou podmienkou zabezpečenia účinnej možnosti odvolateľa vyjadriť sa k úkonu protistrany svojou replikou je, že mu bude vytvorená procesná možnosť vyhotoviť svoje stanovisko tak, aby mal dostatok času na jeho prípravu. Za čas, ktorý umožňuje dostatočnú prípravu účastníka, označuje Občiansky súdny poriadok v iných prípadoch (viď napríklad § 115 ods. 2, resp. § 156 ods. 3) „najmenej päť dní“. Podľa názoru dovolacieho súdu by preto mal súd doručovať odvolateľovi vyjadrenie protistrany k odvolaniu tak, aby medzi doručením vyjadrenia odvolateľovi a rozhodnutím odvolacieho súdu neuplynul čas kratší ako päť dní.

4.3. V danom prípade zo spisu vyplýva, že navrhovateľke nebola vytvorená reálna možnosť dostatočne sa pripraviť (najmenej päť dní) na zaujatie stanoviska k vyjadreniu odporcu k jej odvolaniu a so stanoviskom oboznámiť odvolací súd tak, aby naň bolo možné prípadne vziať zreteľ pri rozhodovaní o odvolaní. Vyjadrenie k odvolaniu bolo navrhovateľke doručené 30. októbra 2013 a odvolací súd rozhodol (už) 31. októbra 2013. So zreteľom na to dospel dovolací súd k záveru, že navrhovateľke bola v danom prípade odňatá možnosť pred súdom konať. Jej dovolanie je preto nielen prípustné (§ 237 písm. f/ O.s.p.), ale aj opodstatnené (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.).

Najvyšší súd z uvedeného dôvodu napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

9.

ROZHODNUTIE

K odňatiu možnosti účastníka konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku) dochádza tiež vtedy, keď odvolací súd v rozpore s ustanovením § 214 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku neupovedomil elektronickými prostriedkami účastníka, ktorý podľa § 45 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku požiadal o také doručovanie písomností.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 7. októbra 2015 sp. zn. 3 Cdo 714/2015)

Z odôvodnenia

Okresný súd Banská Bystrica rozsudkom z 13. januára 2015 č.k. 17 C 121/2014-122 zmenil výrok o výživnom rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica zo 14. decembra 2003 č.k. 31 P 163/2002-137 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z 19. augusta 2003 sp. zn. 13 CoP 42/2003 tak, že zvýšil výživné platené odporcom na navrhovateľa zo sumy 33,20 € na sumu 150 € mesačne vždy do 15. dňa v mesiaci počnúc 9. aprílom 2014. Zročné výživné vo výške 1 129,07 € povolil odporcovi zaplatiť v splátkach po 30 € spolu s bežným výživným až do zaplataenia. Vo zvyšku návrh zamietol. Vychádzal z toho, že od posledného určenia výživného došlo k podstatným zmenám na strane navrhovateľa (dosiahol plnoletosť, je vysokoškolský študent) a tiež odporcu (zanikla jeho iná vyživovacia povinnosť). Súd za primerané pomerom účastníkov, potrebám navrhovateľa a možnostiam odporcu považoval výživné vo výške 150 €, preto návrh vo zvyšku (nad túto sumu) zamietol. O trovách konania rozhodol podľa ustanovenia § 142 ods. 2 O.s.p.

Na odvolanie odporcu Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 24. júna 2015 sp. zn. 15 Co 294/2015 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil v napadnutom výroku o povinnosti platiť zvýšené výživné, o zmene predchádzajúceho rozhodnutia a tiež o trovách konania. Prvostupňové rozhodnutie zmenil vo výroku o zameškanom výživnom. Na odôvodnenie potvrdzujúceho výroku poukázal na relevantné skutkové zistenia umožňujúce prvostupňovému súdu náležite posúdiť opodstatnenosť návrhu na zvýšenie výživného, ako aj na ich správne právne posúdenie zodpovedajúce ustanoveniam zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine. Jeho rozhodnutie má náležitosti v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p. a je dostatočne odôvodnené. K námietke odporcu, že nie je schopný prispievať na výživu navrhovateľa v určenej sume, odvolací súd poukázal na to, že odporca skončil pracovný pomer u svojho zamestnávateľa v Českej republike dohodou bez uvedenia dôvodu. Z hľadiska plnenia svojej vyživovacej povinnosti voči navrhovateľovi konal teda nezodpovedne. Za dobu od posledného určenia výživného (pred 12 rokmi) prispieval pritom na výživu navrhovateľa iba sumou 33,20 €, ktorá je blízka hranici minimálneho výživného. V ďalšej časti rozhodnutia odvolací súd vysvetlil dôvody, ktoré ho viedli k zmene prvostupňového rozhodnutia o zameškanom výživnom. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 142 ods. 1 a § 151 O.s.p.

Uvedený rozsudok odvolacieho súdu napadol odporca dovolaním s tým, že mu v konaní bola odňatá možnosť pred súdom konať. Súdom vytkol, že svoje skutkové zistenia nepodriadili pod adekvátne právne normy, v dôsledku čoho v ich rozhodnutiach absentuje akékoľvek právne posúdenie veci. K odňatiu možnosti odporcu

konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) došlo aj tým, že odvolací súd ho neupovedomil o vyhlásení rozsudku elektronicky doručeným oznámením, o ktoré riadne požiadal (§ 214 ods. 3 O.s.p.). Z týchto dôvodov žiadal rozsudok odvolacieho súdu a tiež rozsudok súdu prvého stupňa zrušiť a vec vrátiť prvostupňovému súdu na ďalšie konanie.

Navrhovateľ sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním.

1. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Dovoláním odporcu je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, proti ktorému dovolanie v zmysle § 238 O.s.p. prípustné nie je.

2. Podané dovolanie by vzhľadom na vyššie uvedené bolo procesne prípustné, len ak v konaní, v ktorom bol vydaný napadnutý rozsudok, došlo k procesnej vade uvedenej v ustanovení § 237 ods. 1 písm. a/ až f/ O.s.p. Treba zdôrazniť, že nie je relevantné tvrdenie dovolateľa o existencii vady uvedenej v tomto ustanovení, ale len zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto vade skutočne došlo.

Dovolateľ procesné vady konania uvedené v § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a existencia týchto vád nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

Odporca v dovolaní namieta, že mu v konaní bola odňatá možnosť pred súdom konať.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – vid' napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávania (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

3. Pokiaľ odporca namieta, že nebol správny postup súdu v procese zisťovania skutkových podkladov pre rozhodnutie, dovolací súd uvádza, že v prípade neúplnosti alebo nesprávnosti skutkových zistení a skutkových záverov nejde o nedostatok, ktorý by bol v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaný za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (obdobne tiež R 42/1993, R 37/1993, R 125/1999, R 6/2000 a napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012). Ak k tejto nesprávnosti v niektorom súdnom konaní dôjde, nezakladá to procesnú vadu konania uvedenú v ustanovení § 237 ods. 1 O.s.p.

Neúplnosť alebo nesprávnosť skutkových zistení môže prípadne viesť k tzv. inej procesnej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.); sama tzv. iná vada ale prípustnosť dovolania nezakladá.

Súd nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (viď § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykoná všetky účastníkom navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom súd neodňal účastníkovi možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je procesnou vadou konania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011).

Treba dodať, že ak súd v procese dokazovania nevykoná dokazovanie určitým dôkazným prostriedkom takým spôsobom, ktorý predpisuje zákon, dochádza k tzv. inej (v § 237 ods. 1 O.s.p. neuvedenej) vade. Takáto vada je síce relevantným dovolacím dôvodom (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), prípustnosť dovolania ale nezakladá (porovnaj napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 266/2009).

4. Dovolateľ namieta aj to, že odvolací súd nepostupoval podľa § 214 ods. 3 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia ak odvolací súd rozhoduje rozsudkom bez nariadenia pojednávania, upovedomí elektronickými prostriedkami účastníka konania alebo jeho zástupcu, ktorý požiadal o doručovanie písomností aj elektronickými prostriedkami (§ 45 ods. 4 O.s.p.), o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku podľa § 156 ods. 3 O.s.p.

O tom, ako prebiehalo konanie, môže dovolací súd usudzovať iba z obsahu spisu.

V danom prípade právny zástupca odporcu osobitným podaním z 26. februára 2015 (č.l. 131 spisu) požiadal o doručovanie písomností elektronickými prostriedkami (e-mailom) na ním uvedenú elektronickú adresu (§ 45 ods. 4 O.s.p.). V spise sa ale nenachádza záznam, ktorý by nasvedčoval tomu, že odvolací súd túto žiadosť

vzal na zreteľ a v dôsledku toho postupoval podľa § 214 ods. 3 O.s.p. Odvolací súd síce oznámil verejné vyhlásenie rozsudku na úradnej tabuli v zmysle § 156 ods. 3 O.s.p. (č.l. 143 spisu), avšak o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku – ako tomu nasvedčuje obsah spisu – neupovedomil právneho zástupcu odporcu elektronickými prostriedkami tak, ako o to požiadal.

Najvyšší súd už vo viacerých rozhodnutiach (viď napríklad sp. zn. 3 Cdo 179/2010, 3 Cdo 236/2010, 7 Cdo 38/2012 a tiež R 14/2010) poukázal na ústavnoprávny a procesnoprávny rozmer verejného vyhlásenia rozsudku a uviedol, že ak odvolací súd nerešpektuje predpoklady a zásady, za ktorých sa v súlade s právnym poriadkom verejne vyhlasuje rozsudok, odníma účastníkovi konania možnosť pred súdom konať (v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.). V niektorých ďalších rozhodnutiach išiel s argumentáciou ďalej a konkretizoval, že k vade tejto povahy dochádza tiež vtedy, keď odvolací súd v rozpore s § 214 ods. 3 O.s.p. o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku neupovedomí elektronickými prostriedkami účastníka, ktorý podľa § 45 ods. 4 O.s.p. požiadal o také doručovanie písomností (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 227/2013 a 7 Cdo 192/2013).

Vyššie uvedené právne závery zastáva dovolací súd aj v preskúmvanej veci. V nadväznosti na to konštatuje, že postupom odvolacieho súdu, ktorý nerešpektoval § 214 ods. 3 O.s.p., bola odporcovi odňatá možnosť pred súdom konať.

5. Procesná vada konania uvedená v § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. je dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania. Zároveň je okolnosťou, so zreteľom na ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy bez ďalšieho zrušiť. Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd vecnou správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva rozhodnutie odvolacieho súdu.

Z dôvodu uvedeného pod 4. zrušil dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

10.

ROZHODNUTIE

Ak z právneho predpisu nevyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi účastníkom a vedľajším účastníkom (§ 201 veta druhá Občianskeho súdneho poriadku), súd odmietne odvolanie podané vedľajším účastníkom (§ 218 ods. 1 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku), ak účastník konania podporovaný vedľajším účastníkom zostane napriek výzve súdu nečinný a nevyjadrí sa, či súhlasí s odvolaním.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 7. mája 2014 sp. zn. 6 Cdo 77/2014)

Z odôvodnenia

Krajský súd v Bratislave označeným uznesením odmietol odvolanie vedľajšieho účastníka proti rozsudku Okresného súdu Bratislava II z 5. februára 2013 č. k. 19 C 232/2012-77, ktorým bola žalovanej uložená povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu 309,67 € s príslušenstvom (špecifikovaným vo výroku rozhodnutia). Zároveň rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Odmietnutie odvolania odôvodnil tým, že vedľajší účastník nebol oprávnenou osobou na podanie odvolania, pretože medzi žalovanou a ním neexistuje žiadny spôsob vyrovnania vzťahu, ktorý by vyplýval z právneho predpisu.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal dovolanie vedľajší účastník. Žiadal, aby dovolací súd uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Namietal, že odmietnutím odvolania mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. Poukázal na to, že odvolací súd nesprávne aplikoval na daný prípad § 201 O.s.p. (správne mal vychádzať z ustanovenia § 93 ods. 4 O.s.p.) a že nepostupoval správne, keď hlavného účastníka (žalovanú) nevyzval, aby sa k ním podanému odvolaniu vyjadrila.

Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu navrhla tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie bolo podané včas osobou oprávnenou na jeho podanie, preskúmal napadnuté uznesenie a dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Občiansky súdny poriadok upravuje prípustnosť dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu v ustanoveniach § 237 a § 239.

Dovolanie proti uzneseniu odvolacieho súdu je prípustné (a súčasne dôvodné) vtedy, ak v konaní došlo k procesným vadám uvedeným v § 237 O.s.p. K týmto vadám prihliada dovolací súd – ak je dovolanie podané včas a na to oprávneným subjektom – z úradnej povinnosti (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.). Dovolateľ tvrdil, že v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v ustanovení § 237 písm. f/ O.s.p., podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok dáva (napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy a pod.). Takýmto procesným právom účastníka je i to, aby rozhodnutie súdu prvého stupňa, s ktorým nesúhlasí, bolo na základe jeho odvolania preskúmané odvolacím súdom. K odňatiu možnosti konať pred súdom môže dôjsť aj odmietnutím odvolania z dôvodu, že bolo podané neoprávnenou osobou, ak záver odvolacieho súdu o tejto otázke nie je správny.

Pretože v zmysle ustanovenia § 93 ods. 4 veta prvá O.s.p. v konaní má vedľajší účastník rovnaké práva a povinnosti ako účastník, môže dôjsť postupom súdu k odňatiu možnosti konať pred súdom aj vo vzťahu k vedľajšiemu účastníkovi. Vedľajší účastník má v rozsahu legitímácie účastníka tiež právo podať odvolanie alebo dovolanie, a to buď vedľa účastníka, ktorého podporuje, alebo sám. Pokiaľ sa jeho úkony dostanú do rozporu s úkonmi účastníka, ktorého v konaní podporuje, posúdi ich súd po uvážení všetkých okolností. V prípadoch, ak z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi účastníkom a vedľajším účastníkom, môže vedľajší účastník bez ďalšieho (t. j. bez ohľadu na postoj účastníka, na strane ktorého vystupuje) podať odvolanie (§ 201 veta druhá O.s.p.).

Ak nejde o situáciu vyplývajúcu z § 201 veta druhá O.s.p., nesúhlas účastníka s odvolaním vedľajšieho účastníka vystupujúceho na jeho strane má za následok odmietnutie odvolania podaného vedľajším účastníkom okrem prípadu, ak konkrétne okolnosti výnimočne odôvodňujú iný postup, napr. ak by tento nesúhlas mohol byť hodnotený ako zneužitie práva na úkor iných, v konaní priamo nezúčastnených subjektov. Dispozičná zásada, charakterizujúca sporové občianske súdne konanie, znamená totiž zásadne povinnosť súdu rešpektovať vôľu neúspešného účastníka konania nepokračovať v spore iniciovaním opravného konania na základe odvolania podaného vedľajším účastníkom.

Rovnaký následok, vrátane vyššie uvedenej výnimky, treba vyvodit' aj zo situácie, ak účastník konania napriek výzve súdu, či súhlasí s odvolaním podaným vedľajším účastníkom vystupujúcim na jeho strane, v rozpore so zásadou *vigilantibus scripta sunt* (nech si každý stráži svoje práva) zostane nečinný. Zásade spravodlivej ochrany práv zodpovedá, aby takáto pasivita účastníka sa zásadne prejavila v procesnom dôsledku, ktorým je nezačatie opravného konania. Vedľajšiemu účastníkovi zostáva možnosť, aby v takomto prípade na výzvu súdu sám obstaral a predložil vyjadrenie účastníka obsahujúce jeho súhlas s podaným odvolaním.

V preskúmvanej veci odvolací súd správne konštatoval, že nejde o prípad, keď z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi žalovanou a vedľajším účastníkom. Rovnako správne poznamenal, že v prípadoch, ak z právneho predpisu nevyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi

účastníkom a vedľajším účastníkom, je pre posúdenie oprávnenosti vedľajšieho účastníka podať odvolanie významné, či s ním súhlasí účastník, ktorý sám odvolanie nepodal. Nesprávny bol však jeho postup, pokiaľ nezistil, resp. sa ani nepokúsil zistiť stanovisko žalovanej, či s odvolaním vedľajšieho účastníka vystupujúceho na jej strane súhlasí, prípadne nevyzval aj samotného vedľajšieho účastníka na predloženie tohto súhlasu. Jeho rozhodnutie o odmietnutí odvolania vedľajšieho účastníka tak treba považovať za predčasné a nesprávne. Nesprávnym postupom, v rámci ktorého odvolací súd odmietol odvolanie, bola vedľajšiemu účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

So zreteľom na uvedené najvyšší súd uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).